

Vámbéry Antológia

Pro cultura '99

LILIUM AURUM

Vámbéry Antológia '99

Összeállította
KULCSÁR FERENC

Vámbéry Antológia '99

Lilium Aurum
Dunaszerdahely
1999

Tartalom

- [7] Bodnár Gyula: Café Vámbéry
- [11] Dusza István: Tranzit – Vámbéry
- [17] Hodossy Gyula: A semmiről, ami nem egyenlő a szigettel
- [21] Bereck József: A balkonember
- [29] Balázs F. Attila: Megtört kenyér
- [30] Barak László: Ciklus
- [33] Csáky Pál: Bádogfigurák tánca (Részlet)
- [42] Batta György: Krónikásének 1998-ból
- [43] Bettess István: Mire eszmélünk
- [44] Duray Miklós: Az égig érő óriásbükk
- [54] Csáky Károly: Üzenet
- [56] Csehy Zoltán: Horác
- [57] Grendel Lajos: És eljön az ő országa (Részlet)
- [61] Cselényi László: Tragédia magyar nyelven
- [63] Gyüre Lajos: Hol volt
- [64] Győry Attila: A búcsú
- [80] Haraszi Mária: Maradékok
- [82] Juhász R. József: Plasztik-varázslat
- [83] Hajdú István: Az ember csak ül...
- [86] Koncsol László: Planctus
- [89] Kövesdi Károly: Cervantes meglátogatja a hálás utókort
- [92] Kovács Magda: A Kiskígyó

- [95] Kulcsár Ferenc: Én; Világ
- [96] Lászlóffy Aladár: Lehet
- [97] Mács József: Öröködbe, Uram... (Részlet)
- [103] Németh Zoltán: Ha a vér korom
- [106] Polgár Anikó: Patmosz
- [107] Mészáros András: Mi az ünnep?
- [110] Tóth László: Úgy néznének ránk
- [112] Mészáros Károly: Álmatlan éjszakák éve
- [114] Tózsér Árpád: Glossza
- [115] emm zirig árpád: vágta a hídon át; április 20.
- [116] Zirig Árpád: A Tóni története

BODNÁR GYULA

Café Vámbéry

„A szerda délután rendszeren a novella- vagy a versírás ideje volt. Ilyenkor inkább felmentünk a boulevard-ra a Grand Caféba. A Cluny magyarlátogatta kávéház volt, ismerősök jöttek asztalunkhoz, s Adyt munka közben zavarták. A Grand Caféban háborítatlanul születtek meg a Budapesti Napló vasárnapi versei. Mélyen, a hús nagy teremben, talpas pohárban élénk tették a hideg feketét. Ezüsttartóban a jeget. Oda a hosszú szalmaszá-lakat. Szürcsöltük a kávékat s nyaraltunk. Mire én leveleim-mel, lapolvasással, néhanapján egy-egy cikkel elkészül-tem, Adynak már három verse »útrakészen« volt” – írja Bölö-ni György evergreen könyvében, *Az igazi Ady*-ban. A Grand Café, a Café Cluny mellett természetesen ott volt még a Café de la Paix, a Café Gambrinus, ahol a költözseni verseinek, cik-keinek tucatjai születtek. A többi párizsi kávéházat, a szállodá-kat, az olcsó vendéglőket és kocsmákat, ahol Ady inkább a szomját próbálta oltani borral, semmint éhét rendes ebéddel, hagyjuk ezúttal. Összpontosítsuk figyelmünket a Café Vám-béryra, mely nevének ebben az általam alkalmilag kreált for-májában lehetett volna akár Ady Párizsának híres kávéháza-i között, valamelyik boulevard-on, de talán ugyanúgy a század-forduló Krakkójában, Budapestjén, Prágájában vagy éppen Bécsben, Újvidéken, Pozsonyban. Az sincs kizárva, hogy külső környezetével, belső berendezésével és hangulatával is kedvenc hely lett volna, szellemi műhely, azaz magához von-za az akkori művészvilág képviselőit, írókat, poétákat, redak-torokat, akik bizonyára mindjárt az első jelenésükkor megkér-ték volna a pincért, mondaná már meg, ki az a Vámbéry, és ő tiszteletteljes mosollyal válaszolta volna, mintha lexikonból

olvasná: „Ja kérem, Vámbéry Ármin úr, eredeti nevén Vamberger Hermann, igen híres ember, Dunaszerdahelyen született 1832-ben, közép-ázsiai utazó, orientalista, egyetemi tanár, a török filológia szaktekintélye, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, akihez mint az ázsiai helyzet kiváló ismerőjéhez még az angol és török kormány is gyakran fordult tanácsért.” Imígyen mesélt volna a pincér vagy a főúr.

Ezzel eljutottunk ahhoz a ponthoz, ahol elbúcsúzunk a feltételes módtól, és mondjuk ki örömmel, hogy a Café Vámbéry, azaz a Vámbéry Irodalmi Kávéház ma van, Szlovákiában van, Dunaszerdahelyen a Kukučín utcai Vállalkozók Házában nyílt meg 1998 nyarán, egészen pontosan július 9-én, csütörtökön este 18 órakor. Azért ily akkurátus a szerző, mert azóta nem múlt el csütörtök este, hogy valamely szlovákiai magyar író ne mutatna volna be új vagy legújabb könyvét. A szépirodalmi alkotások mellett néprajzi, művelődés- és helytörténeti munkák, ismeretterjesztő és publicisztikai kötetek egész sora volt már főszereplő, egyúttal kávé vagy koktél illatában, lágyan bodorodó cigarettafüstben jó beszélgetések témája a céhen belüliek, újságírók, olvasók számára egyaránt.

Nagy szó az ilyesmi mostanság, a szellem, a gondolkozás tömeges elsivatagosodása, uniformizálódása idején, hiszen az írói szóból is jószerével csak a kommerszre akad vevő. Mintha érezte volna ezt Hodossy Gyula, a dunaszerdahelyi Lilium Aurum Könyv- és Lapkiadó örökösen mozgó, sok irányban tevékenykedő igazgatója, az irodalmi kávéház megálmodója, amikor elkezdett álmáról beszélni a tulajdonosokkal, majd közösen cselekedni egészen a megvalósulásig, persze azon túl, illetve azóta is. Másként aligha érkeznének hétről hétre rendszeresen a Lilium Aurum ízléses meghívói a csütörtöki találkozóra.

A méreteit tekintve nem túl nagy, festményekkel és könyvekkel díszített kávéház létrehozásában nyilván szerepet játszott még, hogy több kiadó és szerkesztőség működik Dunaszerdahelyen, másrészt egy tréfás, ám találó megjegyzés szerint az or-

szágban Dunaszerdahely az a város, ahol a legtöbb író, költő, szerkesztő, művész jut egy négyzetméterre. Kell egy hely a művészet, a szellem lazább óráinak, különösen, hogy a „tejbár” már nem a régi, a „partizán” szintűgy a múlté. Igaz, a múlté egyelőre irodalmi életünk akár két-három évtizeddel ezelőtti lendülete, meggyengült irodalmunk befogadói bázisa, részben az irodalmat, valamint az irodalomról szóló híreket szállító magyar fórumok, csatornák jelentős csökkenése miatt, viszont magát a termést, a termékskálát figyelve, egyenesen jót tesz egész szellemi életünknek, hogy a magyar irodalom szlovákiai ágának vidékén is születnek szép, egészséges gyümölcssei, magyarán, hogy ez az irodalom, enyhe képzavarral, már nem csak Pozsonyban történik. Megesett, hogy egy-egy bemutató erejéig éppen pozsonyi magyar könyv látogatott le szerzőjével, például a Vámbéryba, melynek júliusi megnyitóján Grendel Lajos, a Pen Klub szlovákiai elnöke Szabó Lőrinc *Centrál* című versét idézte. A Centrált egyébiránt, pont a minap hallottam budapesti hírforrásból, hamarosan felújítják. Szóval:

*„A Centrál, modern akadémia,
pezsgett, forrt. A költők törzsasztala
rég befogadott. Zsiga bácsi, Tóth,
Schöpflin, Király György, Trostler s aki volt
tudós és író, öt és nyolc között
mind odagyűlt. Vers-börze működött,
és lexikongyár; Mikes sakkozott,
Babits korrigált; Elzevirt hozott
Kner Gyomárol; Karinthy vitte új
feleségét; Heinrich, az öregúr,
csepülte a konzervatívokat;
Táltos hümmögött, kis Káldor szaladt
Meredithet lekötöni; pletyka, pénz
s száz terv lengett a szivarfüstben; és
hogy túlvoltunk Shakespeare Szonettjein*

(s Horváth Henrik új kecskerímein),
Mihály kocogott: »Főúr, fizetek!«
S mentiünk nézni detektívfilmeket.”

Innen, Szabó Lőrincék törzskávéházából nézve a Vámbéry még nem Centrál, nem Café de la Paix, azt sem tudom, hogy született-e már itt vers vagy cikk, korigált-e kéziratot valamelyik kolléga, mindenesetre olyan helyi jellegű, ám korántsem provinciális szigetnek látszik a sok kis kocsmá, vendéglő, kávéház, cukrászda reneszánszának idején, ahová egyszer talán nem csupán csütörtök esteiken lesz érdemes ellátogatni a kávé mellé fel-szolgált szellemi táplálékért, hanem naponta. Beszélni, játszani, írni, formába önteni az életet. Persze ha csak Csütörtök-szigetnek marad meg a Vámbéry, az sem kevés.

DUSZA ISTVÁN

Tranzit – Vámbéry

Egyetlen pillanatra megáll a nyitott ajtóban. Miközben keze még a kilincsen pihen, szemével végigpásztázza az asztalok körül ülőket. Tekintete végigsiklik a hölgyek haján, ismerős arcokat keres, de mindhiába. Szeme sugarával simogatja a finom harisnyákba bújtatott lábakat. Miközben már becsukja maga mögött az ajtót, s röpke figyelemre méltatja az urakat, hirtelen hiányérzete támad. Hiába keresi a színes csokornyakkendőket. Hosszú, szinte a cipőjükig érő fehér kötényeikben a pincérek sem sietnek elé. Így hát miután lehúzta a barna bőrkesztyűt, kalapját és sétapálcáját maga teszi a fogastra.

Szabad asztalt keres. Miután talál, a széket óvatosan felemeli, s arrébb teszi. Leül. Egy kicsit fészkelődik, mert közben a háta a lapockái alatt két helyen is viszketni kezd. Keresztbe veti lábát, majd körülnéz.

Igen, most már pontosan tudja, mi hiányzik neki ebből a kávéházból. A biliárd. A játék. Most érti csak igazán meg, miért mondta neki az úr, akivel Bécsből Pozsonyba utazott, hogy amíg várakozik, „menjen csak oda, de unatkozni fog”. Néhány percig vár, s mivel nem jön a pincér, magához inti a pulthoz támaszkodó kenyereslányt, aki unottan megáll az asztalánál:

– Mit hozhatok?

Meglepődik a szinte elénekelt kérdőmondat hallatán.

– Mikor jön a pincér?

– Nem jön – feleli kurtán a kenyereslány.

– Nem jön? – kérdez vissza kissé meglepetten.

– Itt én szolgállok fel. Kér valamit? – veti oda a fogai között a lány.

– Egy kávét, egy pohár tejet és egy brióst – mondja, miközben a lány szájában fehérítő valamit bámulja.

– Süteményt tartunk.

– Péksüteményt... a briós is az... – csodálkozik el.

A lány szinte a szavába vág:

– Nem olyan, mert mi cukrászsüteményt szolgálunk fel.

– Rendben, akkor legyen szíves, hozzon egy pozsonyi kiflit!

– Nem tartunk. Franciakrémes, dobostorta, rigójancsi, császármozsa, somlói galuska – öblösíti hangját a fehér valamivel a szájában.

– Felejtse el, kérem! Marad a kávé és a tej – sóhajtja a különös eleganciájú vendég. A lány sarkon fordul és elmegy. Kellemes kölniillat keveredik a szomszéd asztaloknál gőzölgő kávé illatával.

Az úr zakója belső zsebéből előhúzza egy bőrkötésű noteszt, amelyhez aprócska bőrszalag rögzíti az aranyhegyű töltőtollat. Amikor jegyzetelni kezd, s azt hiszik, hogy már nem veszi észre, a kenyereslány összesűg a kávé főző másik lánnyal.

(A dolgok megtalálják a maguk helyét anélkül, hogy különösebb erőszak vétetne rajtuk. Igazán nem tudom, bár utánajárhattam volna, hogy a tulajdonosok miért éppen a Vámbéry nevet választották dunaszerdahelyi kávéházuk megjelölésére. Egy kávéházat ugyanis nem szokás csak úgy a város neves szülöttéről elnevezni. Inkább a tulajdonos, vagy annak szorgalmas elődje örökíti át nevét egy-egy cégtáblán. Bár manapság már ez is ritkaságszámba megy, mert jobb egy semlegességet sugalló idegen elnevezés, mint a birtokon belül lévő nációját nyomban eláruló családnév. A Vámbéry név esetében azonban nincs vita, nincs kétely. Két ismert férfiú viselte ezt a nevet a magyar történelemben: Ármin, az apa és Rusztem, a fia. Az apa Kelet-kutató, turkológus és utazó, a fia jogtudós és diplomata. Vámbéry Ármin 1832-ben Dunaszerdahely szülötte lett, fia már Budapesten látta meg a napvilágot 1872-ben. Ezek után talán már nem nehéz kitalálni, hogy az irodalomhoz és a kávézáshoz, a kávéházakhoz, meg a török és arab kávéhoz Vámbéry Árminnak volt több köze. Nem is szólva az irodalomról és a könyvekről, hiszen szép számmal írt utazásairól, felfedezéseiről, kutatásairól.)

– Nézd csak! Milyen különös az a pasas, ott az ablak melletti asztalnál – böki meg kolléganője oldalát a pincérnő.

– Ne vacakolj! Kilöttyintem a kávé – szól rá a másik.

– Te, figyelj! Nézd már, ez valamit ír! Nem ellenőr ez?... Miből főzöd a kávé, te Mari? Vedd csak elő a jobbikat, nem-hogy a brazil hajó aljában Hamburgban összesepert szeméttel tömöd tele a presszógépet!

– Ne rikácsolj a fülembé, Fürtös most rendelt egy nagy szív-
löketet, mert reggelig dajdajozott. A pasasodnak is jut belőle. Csak ne majréznál mindig, ha ellenőrt sejtél a legutolsó csóró kuncsaftban is. Saci, inkább arra vigyázhatnál, hogy a pasas előtt tele a hamutartó.

– Jó, jó, hamutartó... De ez nem akármilyen pasas. Ennek valami csudaszép angyalarca van. Na, megyek, de mire fordulok, itt legyen a tálcán a pasas kávéja – szól vissza félfordulatból a pincérnő.

Amikor a szerinte angyalarcú pasas asztalához lép, az lassú fejmozdulattal felnéz a noteszéből.

– Bocsanat – rebegi felé a lány, mielőtt elvenné az asztaláról a hamutartót. – Ön bizonyára nem dohányzik, uram.

– Nem tesz semmit, hölgyem. Megszoktam. Az úr, akivel életem elmúlt időszakának ötven esztendejét töltöttem, szivarozott. Kénytelen voltam elviselni a bűzlő szivarvégeket is, mert a szerencsétlenhez csak hetente egyszer jött fel takarítani a nagynénije.

– Szörnyű lehetett egy olyannal közös lakásban élni – fogalmazgat valamifajta üres együttérzést kifejező mondatot a pincérnő. – Mindjárt hozom a kávé...

– És a tejet – szól utána az elegáns úr.

A lány elsiet. Nyomában az első alkalomhoz képest is teljesebb a kölniillat. Az úrnak úgy tetszik, mintha a lánynak már nem lett volna a szájában az a fehér valami. „Amikor felszolgálja a kávé, majd jobban megfigyelem.”

És jön is már, óvatosan, aprókat lépve tipeg. Harisnyáján egyáltalán nem földi fények játszadoznak. Ezt látva eszébe jut a

szivarozó költő, akit ötven évig szolgált úgy, ahogyan azt a feljebbvalója rendelte. De nem annyi ideig, amennyi évet neki szántak, mert azt azért mégsem várhatják el tőle, hogy naponta hatszor verjen a költő kezére, amikor rá akart gyújtani a szivarra. Így aztán idejekorán tüdőrákban halt meg. A költőnek volt az a rögeszméje, hogy a selyemharisnyát azért ajándékozta az éppen kiválasztott nőnek, mert az oly izgató a lábán abban a szituációban, amikor ő már szégyenlősen elfordult.

„Lány, csésze, ápolt, sápadt kéz”, jut eszébe valami költőinek hitt szösszenet, miközben úgy tesz, mintha a noteszébe írna. Soha nem tudta figyelemmel kísérni, amikor a költő verset írt. Tudta, hogy olyankor gyöttrődik, s ő nem akart a börtönőr szerepével azonosulni. Szárnyalni meg csak ő tudott, mert a költőt oly sokszor lehúzta a földre az alkohol és a szivarfüst.

– Köszönöm, hölgyem! – mondja, miközben megérinti a kávé és a tejet asztalra helyező lány kezét. – Mennyivel tartozom?

A lány az érintéstől elpirul, és szinte alig hallhatóan válaszolja:
– Harmincöt korona.

Hosszú pillanatokig megkövülten néz a férfira.

(Maradjunk azonban a kávéháznál, amely a 19. és 20. század fordulóján megsokszorozva önmagát, de később is, a magyar irodalom alkotóinak volt találkozóhelye. Többen ott is alkottak, legfeljebb ha aludni jártak haza. Ettől a kávéháztól mint irodalomtörténeti fogalomtól és esztétikai kategóriától nagymértékben különbözik a Vámbéry. Ha megfordulnak is ott dunaszerdahelyi meg máshonnan írók, költők, szerkesztők és újságírók, mégsem ez tette a nevét ismertté, hanem a csütörtöki találkozások, a könyvbemutatók, az előadóestek, a kötetlen beszélgetések és viták. Elsősorban a Lilium Aurum Könyvkiadó könyveit mutatják itt be, de számtalanszor más kiadók könyveivel is megismertetik a törzsvendégeket. Maga az a tény, hogy a Vámbéry Irodalmi Kávéházban nemcsak szerzőként fordulnak meg írók, újságírók, politikusok, hanem előadóként, egy-egy könyvet és

íróját bemutató laudációk szerzőiként is, utalhatna akár egy fórum kialakulására is. Olyan fóruméra, amelynek szabad szelleme, toleranciája abból a sokoldalúságból és sokféleségből fakad, ami a Vámbérynek – függetlenül az éppen közkezen forgó könyv témájától – a sajátjává lett. A könyvek felsorolása meghaladná ennek az írásnak a terjedelmét. Nem hiszem, hogy más kisvárosokban nem lehetne megismételni ezeket a találkozókat, beszélgetéseket, bemutatókat. Igaz, a Vámbérynek van egy mindeddig máshol nem tapasztalt varázsa. A szabályos itallap mellett ott található az éppen megvásárolható vagy olvasható könyvek listája is. Ehhez mindenképpen kell némi tulajdonosi kurázsiz. Bevalom: titokban mindig figyelem, mikor bukkan fel olyan vendég, aki a kávéja vagy konyakja mellé egy könyvet is rendel. Könyvet általában egy-egy könyvbemutatón szoktak itt vásárolni. Talán máskor is, elvégre nem ülhetek mindennap reggeltől estig a Vámbéryben. Ennek ellenére kicsit irigylem a dunaszerdahelyieket, szakmabelieket és civileket. Merthogy nekik megadatott a választás lehetősége: jó ízléssel adjusztált kávéházban, könyvek, lapok mellett tölthetik, amit tölteni lehet. El az időt és be a kávé, a konyakot. De aligha ezen van a hangsúly, amikor a lényegről beszélnek. Irodalmat kizárólag még Ady Endrének sem sikerült kávéházban szereznie. Párosult az más testi nyavalyákkal, amelyekbe némelykor szépen dekadensen bele is haltak az úrfiak. Az meg újfent a dolgok másik nézőszöge, hogy írni és nem írni, majd ebbe belehalni, a legsötétebb külvárosi kocsmaszasztalánál is lehet. Sokan kipróbálták már. Aligha a hely függvénye az irodalmi minőség, viszont a minőségi dolgok ebben a házban megérdemelnek egy olyan helyet, mint a dunaszerdahelyi Vámbéry Irodalmi Kávéház.)

Még sokáig nézte a kenyereslányt a kávégőz levegőbe rajzolódó iromba vonalain át. Ha tudnák, hogy ő úgy is látja és hallja őket, ha nem néz feléjük! És mindenkit, ahová egy kicsit is odafigyel. Máskülönben csend van, tud gondolkodni és dolgozni. Egy haj-

tásra kiissza a tejet, majd elmélyülten írni kezd. „Olyan ez, mint az álom, egy rossz álom. Nincsenek pincérek, nincs biliárd, az urak nem hordanak csokornyakkendőt, a kenyereslány meg valami tejfehér kaucsukgalacsint rágcsál. A vonatom két óra múlva indul, s ha még a kávé sem lesz jó, akkor már végképp nem tudom, mit írok majd az Égi Harsonába angyali pályafutásomnak a legvégén, hazautazásomra emlékezve.”

Abbahagyja az írást, majd lassú mozdulatokkal visszateszi zakója belső zsebébe a bőrkötésű füzetet. Gyorsan felhörpinti a kávéját. Odalép a fogashoz, leveszi és fejébe nyomja a kalapját. Sétabotját a hóna alá csapva felhúzza a barna bőrkesztyűt. Biccent, és kalapot emel a kenyereslánynak, majd kilép az utcára.

Amikor a lány az asztalhoz ért, hogy eltegye a pénzt, és rendet tegyen az elegáns, finom modorú vendég után, az asztalon harmincöt darab egykoronást és egy hófehér pihetollat talál. A pénzt gondosan megszámolja, majd a pihetollat az üres hamutartóba dobja.

Akkor egy pillanatra kinézett az ablakon, s a téren röpködő galambokat és a templomtorony óráján a múltó időt látja. Amikor visszaért a kávéfőzőpulthoz, csak ennyit mondott:

– Hát, annyi biztos, smucig egy alak lehet ez az angyalarcú. Borraló helyett egy galambtollat hagyott az asztalon. Olyan volt ez az egész, mintha nem is a földön élne. Mintha tranzitutas lett volna egy repülőtéren.

HODOSSY GYULA

A semmiről, ami nem egyenlő a szigettel*

Számomra a semmi – a megfoghatatlansága, a behatárolhatatlansága miatt – a legérthetőbb, a legszerteágazóbb és a legtisztább folyamatot jelenti. Éppen ezért a semmi utópia. Az utópián belül a semmi a sziget ellentétpárja.

Morus Tamás *Utópia* című művében már a tizenhatodik században megfogalmazta a sziget és az utópia kapcsolatrendszerét.

Később Robert Merle *A sziget* című regényében a szigetre menekült angolok és színes bőrűek megsemmisüléssel végződő harcáról tudósít. Merle tudja, a szigeten senki sem győzhet, mint ahogy a semmin sem lehet győzelmeket aratni.

Daniel Defoe szigetképe is fantazmagória, mint ahogy a semmi is az. A fantazmagória, helyesebben az utópia meg álom, legalábbis álomszerű. Ha az utópián belül a sziget is, a semmi is álom. Létüket minden esetben emberi szükségszerűség parancsolja ki, még ha nincsenek is.

Verne Gyula egy rejtelmes szigetre hajókázik. A fantasztikusabbnál fantasztikusabb jelenetek annyira hihetetlenek, mint a legcsodálatosabb utópiák. Így aztán az olvasó mindent elhisz. Az ember elképzei az elképzelhetetlent, és ha már elképzelte, akkor az a vélt valóság sokkal inkább az, ami, mint a legszárzabb, leghétköznapibb és egyben a legfelszínebb realitás. Verne egyik következő regényében két évet vakációzik egy másik szigeten, vagyis újra egy szigetre menekül, a valós életből az utópiába.

* Elhangzott Dunaszerdahelyen, a Vámbéry Irodalmi Kávéház megnyitóján.

Vámbéry Ármin viszont a szigetről menekül. Nyom a sziget, mondja, és elhagyja földünk egyik legnagyobb folyami szigetét, szülőföldjét, a Csallóközt. Nyom a sziget, de hát ez természetes, hiszen addig már az előzőekben eljutottunk, hogy ami nincs, az van, legalábbis meglehet, hogy van. Ami van – logikánkat követve –, az pedig nincs, legalábbis meglehet, hogy nincs. A nincs, a nincstelenség, ami nyom.

Ez a nincstelenség, vagyis szigettelenség nyomasztotta David Herbert Lawrence-t is az *Aki a szigeteket szerette* című novellájában, ahol az írás hőse hosszadalmas keresés és utazgatás, több ízbeni költözködés után rövid ideig úgy érezte, rátalált álmai szigetére, de a végén rá kellett jönnie, utópia az egész. Utópia és valóság. Lawrence is megfogalmazta, hogy a nagy szürkeségből, a rutyma és gonosz, az emberhez méltatlan hétköznapiságból csak egy szigetre lehet vágyakozni.

A szigeti ember pedig ekképpen szól: Menekülni egy szigetre? Ó nem, itt nem erről van szó. Mennyivel izgalmasabb dolog, amikor az ember lába alól vész ki a sziget, vész semmivé, helyesebben semmivé se. Az ember hisz az utópiákban, így a szigeten is, a semmiben is. Csak az, aki szigeten él, nem hiheti az utópiát. A hit nem a szigetiek sajátossága. A szigeten nem is lehet hinni. A szigeten mindent biztosra mondanak, hogy elviselhetővé tegyék életüket az ott lakók, de sohasem hisznek állításaikban, hogy ne kelljen csalódnuk, ha arról a bizonyos biztosról kiderül, hogy egyáltalán nem biztos. Persze ki sem derül, mert senki sem tartja számon, kinek, mikor, mit mondott. A szigeten elsősorban a sziget nem biztos. A szigeten belül még a szigetről szóló értelmező meghatározás, miszerint szigetnek nevezzük a minden oldaláról vízzel körülölelt szárazföldet, sem igaz. E meghatározásból következik, hogy a sziget vagy a víztől, vagy a körülöleléstől az, de ez sem biztos. Hogy mennyire nem az, mondok rá egy példát.

Apám mesélte, hogy Szibériában, ahol hadifogolyként töltött három évet, nekik is volt szigetük, egy víz nélküli szigetük.

Hatalmas erdő, szívében szigettel, vagyis egy szántófölddel, egy faekével, az örök helyén foglyokkal, szerte Európából. Ez a hamis sziget egyenlő lett a felduzzadt lábak fájdalmával, a lóháton ücsörgő fegyőrökkel, a végkimerüléssel. „Csak a szigetre ne vigyenek!” – imádkoztak éjjelente apámék. Az Ő szigetük nem volt, de hogy is lehetett volna illúzió, álmkép, remény, ábránd. Apámék szigete nem volt utópia, csak egy szigetnek hazudott, vérrel mocskolt földdarab. Apámék szigete az éjjeli imájuk volt.

Ha nem a víztől, akkor a körülöleléstől lesz sziget a sziget? Másik példammal ezt próbálok megválaszolni.

Szeretők azt mondja: „Ölelj, ölelj még, sokáig ölelj!” Karjaim engedelmeskednek. Logikánkat követve, ezzel én lettem a sziget, Ő meg annak lakója. Első ránézésre itt semmi hiba. Lakóm boldog. A szerelem mámorában nem veszi észre, hogy ez a melegséget, boldogságot és biztonságot sugalló ölelés – ami után elvben tényleg vágyakozott – elszakítja, elválasztja őt mindentől és mindenki mástól, korlátozza szabadságában, életterében, és ráadásul szép lassan rá kell ébrednie, hogy utópia az egész, mert ölelésem egyáltalán nem az, amit kezdetben hihetett róla. Senki sem lehet senkinek sem a szigete. Utoljára Jézus Krisztus, páratlan emberi tisztasága miatt, lehetett volna jó erre a szerepre.

Na de mitől sziget a sziget, ha sem a víztől, sem a körülöleléstől nem az? A biztos semmitől. Igen. Ahol a semmi biztos, ott van valahol a sziget, álmaink szigete.

A *Morus Sehol szigetében* felvázolt társadalmi rendszer továbbgondolt változatában éltünk több millió embertársammal együtt. Éltünk az „utópiában”, kemény, izzasztó valóságként, ahol már meg sem hallottuk, hogy valaki azt mondja: „Hát ez nem semmi!” Megszoktuk. Ezért se sziget, se semmi.

A Csallóköz sziget, ez semmi, a Csallóköz szívében Dunaszerdahely, szülővárosom, de ez is semmi, Dunaszerdahelynek van egy művelődési háza, két szökőkútja és több utcája, de ez is semmi. És most már van Vámbéry Irodalmi Kávéháza, mint ahogy volt elsőként Londonnak, majd később Párizsnak, de ez is

semmi. Az is semmi, hogy a magyar irodalmi élet gócpontjai lettek a pest-budai irodalmi kávéházak, a Pilvax, a New York, a Japán vagy akár a Szimplon.

Itt Dunaszerdehelyen még mindig magyar nyelven tanulnak az iskolában, ahol engem tanítottak írni, tudom, ez semmi. Szülőházzamat időközben lebontották, ez is semmi. Így aztán nem csoda, hogy amit eszem, iszom, az is semmi. Gondolataim is csak a semmi bűvkörében fogantatnak. A hit maga is egy semmi.

Summa summarum, a semmi út a megváltóig, a sziget maga a megváltó, az utópia meg a megváltott világ.

BERECK JÓZSEF

A balkonember

Elbeszélőnk napok óta az írói újrakezdés kínkeserveivel küszködik. Tom Georchnek is nevezhetnénk őt, hiszen legtöbb művének címe fölé ezt az írói álnevet kanyarította, elhagyva, illetőleg kizárólag baráti levelezésre korlátozva a szintén anyai felmenőtől származtatott de Doudecim Karcha nemesi előnevet. Szűkebb környezete mindeközben nem Görcs, hanem Alabár Tamásként ismerte őt, ahogy az a személyi okmányaiban is állott.

Tom egy kemény fedelű füzettel a térdén, maroknyi számárfüles kéziratpapírral az ölében, golyóstollal a kezében naphosszat a balkonon üldögél. Egy kimustrált, de betegségtől elgyötört testének így is oltalmas nyugalmat biztosító forgószékből, amely azonban – s ez lehetett kimustrálásának valódi oka, nem az elhasznátság – már elveszítette ezt a tulajdonságát. Ezért Tomnak a nap égi útját követve időről időre fordítani kellett rajta, hogy sápadt arcát állandóan a fanyar-ködös reggelekből kiderülő kora őszi verőfényben fürdethesse. A hosszú kórházi kezelés után betelhetetlenül vágyik a szabad levegő után, még ha azt csupán egy panelházi balkon néhány négyzetmétere nyújtja is. A balkon virágjai, a futómuskátli rózsaszínű és halványlila zuhatagjai még legszebb pompájukban díszlenek, legyek és méhek döngik tele a szűk, enyhén huzatos térség szögleteit, s a finom légörvény időnként érett gyümölcsök és szőlőmust szagfoszlányait lendíti föl a toronyházak magasába.

Mindez a kellem bályasztó érzésével tölti el Tomot, de egyszersmind furcsa önsajnálatot is ébreszt benne. Gondolatban az utóbbi néhány esztendő t s a rákövetkező súlyos betegséget így, ötven felé közeledve olyan vízváltásznak tekinti, amely vissza-

vonhatatlanul elindította őt az időből kifelé vezető úton. Nem szívderítő felismerés ez, amikor például ilyen erővel szól hozzá a természet, minden, amit az életben szeretett. S nem vigasz az sem, hogy a betegségével – pancreatitis – tulajdonképpen rosszabbul is járhatott volna.

Tom szinte mindennap egészen addig kint ül a balkonon, míg a nap ugyanolyan fanyar-ködös estébe nem fordul, mint amilyen a reggel volt. Ott szeretné felvenni az írás fonalát, ahol azon a néhány esztendő előtti csodálatos őszön elejtette. Az ölében heverő papírhalomból előkeresi – immár sokadszor – azt a lapot, amelyen csupán az alábbi szöveg áll:

(nov. 17.)

A fehér galamb sokáig bóbiskol a balkonkorláton. A felkelő nap hamarosan a lakótelep fölé emelkedik, s a madár bávatagon úgy tesz, mintha ezt nem is érzékelné. Csupán finom remegés, borzongás fut végig időnként a testén. Egyúttal szempillái is szétnyílnak; nem is igazi szempillák ezek, inkább két gumyszerű kitüremkedés. Mintha csupán a semmiből kinőtt ajkak mutatnák meg egy pillanatra s nyelnék el ismét a lencseszerű szemet. Fönről le, letről fel...

Tom rendületlenül bízik benne, hogy tehetsége előbb-utóbb áttör azon a benuhátságon, amit az írás iránt most érez. A tehetség, mondják, nem vész el, bár vannak, akik nem hisznek ebben. Ha valakinek nincsenek világos elképzelései a hivatásáról, netán föl sem ismeri azt igazából, ha a tehetségét nem a megfelelő módon használja, ha valamilyen erős hatásra irányt téveszt, ha elhivatottsága szertefoszlik, mert például anyagilag sikeresen alakul az élete?... Őbenne persze ilyen megfogalmazásban nem merültek fel kétségek az eltelt meddő évek alatt, hiszen sosem volt hivatásos író, mellékfoglalkozásként három-négy évenként szokott megereszteni egy-egy könyvet. Ami még így is olyan lassú alkotói tempót sejtet, amikor újrakezdésnek számít tulajdonképpen minden egyes nekiülés.

Tomot, emlékszik, inkább a dolog könnyedsége lepte meg. Az, hogy bármennyire aggályos lassúsággal szötte is írói életművét – egyébként nem minden olvasói és kritikai visszhang nélkül –, egy időre mégis könnyedén meg tudott nélkülülni. Más, például utólagos megítélés szerint a könnyelműen kifejezés meglehet sokkal találóbb lenne itt, de Tom jól emlékszik rá: azoknak az őszi napoknak, heteknek éppen a dolog könnyedsége adta meg a szinte ragályos varázst. „Csak könnyedén, éppen hogy érintsd...” S a rendszer megdönthetetlennek vélt bástyái összeomlottak.

Csakhogy ez a ragályos könnyedség egyszersmind hajlamos kétségeket is támasztani bizonyos tett, cselekvés igazi értékével és értelmével szemben. S Tom, emlékszik, alig néhány hónap elteltével gyakran felidézte magában gyerekkora egyik élményét. Alapiskolás volt még, mindennap rettegve osont el a Csiba-telep mellett, félt a kutyáktól, az iskolába járás minden örömét elrontotta az a százméternyi rettegett útszakasz a régi udvarház mentén. Aztán egyszer, amikor már nem tudott elmenekülni, kétségbeesetten az udvarból előrontó kutya felé rúgott. Pontosan a vicssörgő pofáját találta el a cipője, s az állat nyüszítve elmenekült. Hitetlenkedve nézett az ináló eb után, nagyon könnyűnek érezte magát, s azt hitte, hogy valami csoda történt, érthetetlen, de jóleső csoda, mint a mesékben. Abban a pillanatban még az is megfordult a fejében, hogy semmi köze az egészséghez, hogy csak a végeredményt kívánta, azt sem tudatosan. A kutya megfutamítása fölött érzett öröme azonban nem tartott sokáig. Miután ráeszmélt, hogy milyen hosszú ideig rettegett a félelmetes dögtől, lényegében alaptalanul s nagyon megalázó módon – szégyenérzet kerítette hatalmába. Emlékszik, továbbra is került a kutyával való találkozást, de ezúttal már más okból. Hónapokkal (vagy évekkel?) később megkönnyebbülten hallotta az édesanyjától, hogy a kutyát elgázolta egy kirándulóbusz.

Tom megborzong, feszesebbre húzza magán a vastag, bolyhos háziköntöst, s lehuny, fázósan remegő szempillákkal várja, hogy a nap ismét előússzon az útjába hömpölygött felhő mögül.

Bizonyos értelemben ő is kényszerpályára került, a forradalom örvénye magával ragadta, de arra egy pillanatig sem gondolt, hogy szerepvállalásaiért utólagosan kárhozzátnia kéne magát. Demokrácia, szabadság?... Az embereknek védelem kell, semmi más. A terekre kimennek ugyan, önfeledten kiabálják, hogy jobb jövőt akarnak teremteni, de ez nem igaz. Az emberek csak azért akarnak a jövő urai lenni, hogy megváltoztatottnak mondassák a múltat, ha már igazából megváltoztatni úgysem tudják. Mert valójában nem szabadságot várnak az új rendszertől, hanem elsősorban/csak védelemet. És ezért a tömeg mindig hajlandó feláldozni a szabadságot. Ahonnan aztán már csak egy lépés az igazi menekülés-eufória: a hatalom általi felmentés a gondolkodás, a véleményalkotás mindig szellemi és jellembeli erőfeszítést követelő igénye alól. Ez ám az igazi csáberő!

Nincs mese: csak az egyéneknek, az örökké nyughatatlanoknak, az eretnekeknek kell a szabadság. Mindennap, újból és újból csak ezek hajlandók megfizetni az árát. És ez az ár olykor nem kicsi...

Tom elgondolkodva forgatja ujjai között kedvelt, Parker márkájú golyóstollát. Amolyan szépíró tollaként pihentette a kihagyott időszakban, hogy majdan, ha eljön az ideje – mert ebben azért soha egy pillanatig sem kételkedett –, a rendelkezésére álljon. Amikor most előkereste, és először ült ki a balkonra, térdén a kemény fedelű füzet, ölében a számfüles kéziratpapírokkal, szorongva írta le vele az első sorokat: „A sánta fiatalembert magában már régóta Sántafikának nevezte...” A toll tehát nem száradt ki, de Tom szorongása ettől a tényről vajmi keveset oldódott.

Kusza, idegennek tűnő jegyzetsorok alapján igyekszik rekonstruálni egy történetet, amelynek az életéhez, úgy tűnik, csak annyi köze van, hogy ismerős kézírással rögzült a papíron. Valahogy mégis a magáénak érzi az egészet. Ha most nem érti is a mindig megbízhatónak vélt fantáziája egykori logikáját, a töredékeiben maradt történet azért még jó, vagy pontosabban fogalmazva: használható alapul szolgálhat, ha mindenáron ott akarja folytatni – tehát nemcsak képletesen, hanem a szó valódi értel-

mében –, ahol egykor abbahagyta. Igen, gondolja Tom, hiszen nincs egyébről szó, mint a lélek örökös álmodozásáról múlt és jelen között. S ez a gondolat egy kicsit megnyugtatta.

Mindjárt jobban érzi magát a rozsdá- és kőszagú, szélsíkálta panelfalak között. Az égen, szinte karnyújtásnyira, szellőzködő, bumfordi báránnyelűk. Valahol harangszó. Aztán az utána maradt csöndben aprócska körmök csikordulása a fém balkonkorláton; mire a tekintetét odarántja, a madár elrebben. A toronyházak között kelet felé ki lehet látni a városból. Ki a távoli mezőkre. Egy csaknem szabályos légi sugárúton át. A túlsó végétől tavasszal biztos bevirít kénsárgán a repceföld. Késő ősszel beúszik a tehéntrágya betleheges szaga. Nyári estéken pedig jönnek nagy csapatokban a cserebók – ahogy gyerekkorukban nevezték a cserebogarakat –, s csak hajnal felé hagyják abba a szikkadt panelfalak dőre ostromlását. A hold pengevékony vagy testesedő karéja is ebben a légi folyosóban kúszik föl éjszakánként a végtelen égi fennsíkokra. Bőregerek hussogó díszkíséretében...

Tom oldalra csúszott fejjel, aprókat szusszantva alszik. Amikor felébred, restelkedő mozdulattal kapja föl a fejét, mint aki palástolni szeretné röpke elgyengülését. Aztán maga is meglepődik, hogy milyen nagyot kell fordítania a karosszéken, hogy a napot utolérje. Semmi kétség, nem néhány pillanatra nyomta el a buzdóság. Hiszen álmodott is. Gyorsan lehunyja ismét a szemét, hogy az álom foszlányait képpé foghassa össze a tudatában.

Álmában feleségével vitatkozott. Novellái első olvasójával és kritikával. Mindig megmutatta neki elkészült dolgait, ám egy bizonyos belső, pontosan soha meg nem fogalmazott és ki nem mondott fenntartással fogadta a véleményét. Nem mintha nem bízhatott volna meg asszonya műveltségében és ízlésében. Valószínűleg a tanítónősege zavarta tudat alatt, ami a diákfüggőség reflexeit működtette benne.

Álmában az asszony azt a néhány sornyi szövegrészt védelte a balkonkorláton ébredező fehér galambbal, amit ő mint elvarratlan s az időtávlattal miatt megrészegítő szálal utólag kihú-

zott a készülő írásból. Az asszony szerint a közeli szabadság megsejtése fogalmazódott meg azokban a sorokban, tulajdonképpen még az elidegenítő hatású mikrorealisztikus ábrázolás ellenére is jelképként értelmezhető az a madár. Igen, utólag, a dolgok ismeretében, csak hát tudni kell, hogy neki mint írónak azokhoz a sorokhoz csupán annyi köze van, hogy a történet rekonstruálása keretében közvetíti és megpróbálja értelmezni azokat. Ezért a jelkép beleérezhető patetizmusát ő nem vállalhatja.

Innentől a szóváltásuk felgyorsult.

Asszony: Jól van. Vegyük úgy, hogy az alapsztori tulajdonképpen nem a tiéd.

Ő: Nem egészen... De tegyük fel.

Asszony: Akkor kié valójában?

Ő: Sántafikáé.

Asszony: Hiszen ő csak egy novellahősöd volt!

Ő: De tudod, hogy valós személyről mintáztam őt?!

Asszony: Igen, arról a szerencsétlen sánta fiatalemberről, innen a szomszéd blokkból, aki leugrott a nyolcadik emeleti balkonról.

Ő: Úgy van.

Asszony: Ha jól emlékszem, hozzád került egy füzet, amelynek fedelére az volt írva, hogy A balkonember...

Ő: Igen, özvegy édesanyja adta oda nekem, aki nem sokkal a szerencsétlenség előtt a majdani élettársához költözött egy városszéli kertés házba, és lelkiismeret-furdalása, mi több, tömény büntudata volt, hogy magára hagyta a fiát. Aki ugyan már felnőtt férfi volt, de...

Asszony: És miért érezte úgy, hogy azt a füzetet neked kell adnia?

Ő: Egyszerűen azért, mert olvasta az elbeszélésemet...

Asszony: Hiszen az még a szerencsétlenség előtt jelent meg, s ha jól emlékszem, nem vitted a konfliktus kifejtését odáig, hogy Sántafika leugrott a nyolcadik emeletről...

Ő: Hát éppen ez az!... Benne volt ez a lehetőség, de csak úgy, mint egy csalétek... Meg sem mertem kérdezni az asszonytól, hogy a fia olvasta-e azt az elbeszélést.

Asszony: Netán célzást tett rá, hogy...?

Ő: Nem, nem! Mint mondotta, ösztönösen rejtette el a füzetet a vizsgálat emberei elől, mert attól félt, hogy terhelő feljegyzéseket találnak benne rá nézve. De amikor később elolvasta a szövegeket... Nekem azt mondta, nem értett meg belőlük sokat. Túl kuszának, sejtelmesnek találta őket... Azonban...

Asszony: Úgy érezte, hogy te mint íróember esetleg meg tudnád fejteni a benne rejlő üzenetet?

Ő: Igen, valami ilyesmit éreztem ki a szavaiból. Azt ugyan nem állította erősködve, hogy Sántafikát félreismerhetetlenül az ő fiának képére és hasonlatosságára teremtettem, csak mintha finoman azt sugallta volna, hogy némi közöm azért nekem is van a megtörtént szerencsétlenséghez. Mintha csak a büntudatát akarta volna velem megosztani. Mi több: akárha a cinkosává akart volna tenni... Kimondatlanul... Maga a füzet tulajdonképpen inkább ürügy volt, semmint eszköz ebben az egészben.

Asszony: Hát persze! Mikor nem is volt belírva semmi! Emlékszem, belenéztem!

Ő: Addigra én már kiteptem a teleírt lapokat.

Asszony: Netán valamilyen árulkodó utalás, vonatkozás volt benne?

Ő: Á, dehogy! Egyszerűen azért, mert az íróember is csak a gyűjtögető főemlősök közé tartozik. Szívesen tartalékol ötleteket, témákat inségesebb időkre...

Az álomnak ennél a pontjánál Tom már érezte, hogy csak álmodja az egészet, hogy nem kell blöffölnie, nyugodtan elmondhatja asszonyának az igazat. Miszerint egyszerű félelemből sikasztotta el a füzetnek azokat a lapjait, melyek tanúsították: a szerencsétlenül járt fiatalember igenis elolvasta a novelláját, és leküzdhetetlen késztetést érzett hatására a benne sejtetett végki-fejlet beteljesítésére...

Ekkor ébredt fel.

Tom kint ült a balkonon, térdén a kemény fedelű füzet, kezében kedvelt írószerszáma, öléből azonban elfogytak már a számárfüles kéziratlapok. Felszabadultnak, könnyűnek érzi magát. Végül is nem hagyott üzenetet a konyhaasztalon az esti iskola miatt későn hazatérő feleségének. Arra az eshetőségre gondolva, hogy elalszik a karosszékben és kint felejtődik. Éjszakára is. Nem írta le egy cetlire, hogy bármi furcsa is, tulajdonképpen nem báná a dolgot. Mi több, egyenesen azt szeretné. Mert ez itt kint, a magasban, már a békesség övezete. Az elragadtatásé. A maku-látlan belső csöndé...

Fejét a karosszék támlájának döntve, félig csukott szemmel nézi a bokorszerű fácskát. A napszitta, szélsikálta panel egyik repedésében sarjadt ki a szomszédos toronyház tetőpárkányán. Nem sokkal ama balkon fölött, ahonnan egy sánta fiatalember évekkal azelőtt levetette magát a mélybe. S miközben Thomas Georch de Doudecim Karcha szempilláinak egyre szűkülő részén át a magányos bokrot nézi, gondolatai már az ébrenlét és az álom határmezsgyéjén araszolnak a sötét éjszaka felé.

BALÁZS F. ATTILA

Megtört kenyér

a város nesztelenül lemeztelenül
mocskos ködöt kavarnak

nagyszájú varjak
kiégett szemű férfiak az alkohol templomaiban
láthatatlan katakombákban új mítoszok
titkokat őrző falakra a repkény kapaszkodik
levágott fejekből felbugyognak a szavak
vak kezek mint megfagyott csirkék bután
elfekszenek néhány tétova mozdulat után
átlótt könyvön át bukdácsol a csomagolt

rémület

a csatornában deformált dögök között
kivágott hangszerfák
az utolsó fényvitorlás megfeneklett
visszavert hullámok fortyogva keresik az
egyensúlyt
négy milliárd árnyék: apró kráterek
a mesterséges fénnel megvilágított falon
mint óriás százlábú galambtojáson
lapul a jelenkor történelme
a kiegyezés terített asztalára
özönlenek a svábbogarak
madárraj tolláskodik Thrasyllus tar fején
aki tudja hogy már csak rosszat jövendölhet
mintha éppen bagolytollat talált volna
ebédhez megtört kenyérében

BARAK LÁSZLÓ

Ciklus

t e g n a p

nézlek –
jó lehessen érvnek
ami volt
ami van
hiszen ha holtan látom
önmagam
mit érnek:
vád
fömloldozás
mit ér
ha karmolász a lelkiismeret
ha már most megölnél
– megöltél!

úgyis mindegy
úgysem mindegy
majd megbocsátok

m a

megint közöny
lebzsel a ráció
árvára játszó náció köszön
rád
– kelletlen alázat –

[30]

mert ami lesz
csak a látszat

szaglik az éter
ki-be járó katéter
vesébe látó
szívben
agyban turkáló mobil...
valaki lehallgat
nem egy úrkobold
te vagy az
mondhatod – gyalázat!
megint közöny
megint az tompít:
aki itt
aki ott él
úgyis lerondít
nézz rám
úgy emeld a fegyvert
úgyis mindegy
úgysem mindegy
ami van
– csak a látszat

h o l n a p

valami lesz
– ami lett csak úgy –
távozván egy régi honba
legfeljebb nem leszek goromba
neki meg olthatatlan könnye hull
akképpen marad végleg alul

[31]

*(nem lehetek vesztes
mert aki megmarad
az eretnek
csak ő sírhat
ő láthat
maradhat végleg alul
mert ő hallgatott szívzörejt
kukkolt ablakot
tükröt
lelket
akit ki elment
kétségbe ejtett)*

CSÁKY PÁL

Bádogfigurák tánca

(Részlet)

Már aznap meg-megálltak az emberek a forgalmasabb helyeken kiragasztott kétnyelvű – cseh és rossz stílusú magyar – plakátok előtt. A ragasztványok olyan attrakciót hirdettek, amilyennel azelőtt még a nagyobb városok sem dicsekedhettek. A plakátok bátor légi akrobaták látványos mutatványait ígérték a kérdéses napon. Nem csoda tehát, hogy egy hét múlva a családok nagy részénél szertartásos komolysággal megtartott vasárnapi ebéd után a város apraja-nagyja a várdomb melletti rétre indult, a látványosság beharangozott színhelyére.

Többen persze már azt is tudták, hogy az előző délután leszállt ott három kisebbfajta repülőgép, amelyek a parádét voltak hivatottak végrehajtani. A pilóták, mint azt a bennfentesek tudni vélték, a Leó szállodában töltötték az éjszakát, szigorú elszigeteltségben, másokhoz nem szólva, nem kapcsolódva be a szállóban gyakori – akkor este is fel-felcsapó – dínomdánomba. Mind a hárman magasak és fessek, vitte még aznap este az utcára a hírt Julika, a város maszek hírszolgálatának oszlopos tagja, a szállónak a legszorosabb értelemben vett mindenese, aki közvetlenül a pilóták megérkezése után, szinte testközelből hivatásszerű érdeklődéssel vette szemügyre a három csehet. Majdhogynem testközelből – pontosította később az információt Julika, és meglátszott rajta, majd a szíve szakadt meg, hogy a must-ra csak majdhogynemre sikeredett. – A nyelvi nehézségek... de hiszen tudjátok – lehelte maga elég alig hallható bánatát. – Pedig olyan férfiasak, kemény fiúk, szálfatermetűek mind – bugyborékolta tovább a hírt olyan meggyőzően, hogy másnap a város már három óriásról beszélt, akik hatalmas acélmadaraikkal csu-

da akrobáciát fognak végezni a város légtérben. – Az egyik fekete, a másik barna, a harmadik szőke – búgta még maga elé mélabúsan Julika. – Csak hát, tudjátok, ezek a pilóták rettentő puritán életet élnek. Olyan ez, mintha cölibátust fogadtak volna – magyarázta elképzelhetetlenül mély átéléssel. – Tudjátok, nem is értem, hogy lehet ilyen vaskeménységgel, ennyire összeszorított fogakkal egyáltalán repülni...

Julika szavai termő talajra hullottak a városban, annyira, hogy másnap este már három olasz pilótáról szólt a beszéd, utána pedig két németről és egy oroszról. Hogy mi okozhatta ezeket a metamorfózisokat, nem tudni, tény azonban, hogy Julika is, aki az első terítésben határozottan csehekről beszélt, később, egyre jobban belemélyedvén az est részleteibe, s főleg annak legmegmagyarázhatatlanabb viszonylatába, saját sikertelenségébe, a tizenötödik körnél már maga is jobbnak látta megkeverni a szálat, belevonni az ismertetésbe más európai nemzeteket is. Szegény kis agyával azt remélte ettől a megnagyított látószögtől, hódítói jó híre nem szenved akkora csorbát, ha az lesz az ábra, hogy az összes európai nép fiait volt kénytelen elcsábítani egyetlen este folyamán.

Másnap aztán megindult a város lakossága a légi csoda helye felé. A diákok csakúgy, mint délelőttönként az istentiszteletre, tömött sorokban vonultak ide is. Hintókon, kocsikon, néhány köhögő dieselmásinán követte őket a város tehetősebb rétege, a polgárok nagyobb része azonban gyalog tette meg a nagy távot, egybekötve az ebéd utáni egészségügyi sétát egy kis tereferével. A város melletti domboldalon ráadásul, a nagyobb élvezetet elősegítendő, egy jókora lelátót is ácsoltak, páholyokkal, karosszékkel, ahogy az ilyenkor dukál, még virággal is feldíszítették az egészet, és szép summákat kértek el egy-egy hely elfoglalásáért.

Ott, a lelátó lépcsőin tologatta felfelé potrohát arazonként, nagy nyögőldések közepette Vostyák úr is, aki maga sem hagyhatta ki az eseményt, hogy – úgymond – tanúja legyen a hős cse-

hek művészetének. Ezt a csehek iránti rajongást azonban már távolról sem osztotta mindenki a városban, sok beszélgetésben azon a délutánon is inkább a megszállók és repülők kifejezések szerepeltek. Ez azonban nem akadályozta meg a derék polgárokat abban, hogy a várható attrakció nagyszerűségétől előre elkápráztatva, ott ne legyenek a réten.

Amikor tehát már mindenki leparolázott mindenkivel és a hangulat is kezdett magasabbra hágni, felbőgtek a kis gépek motorjai, és a három pilóta hangos ovációk közepette beszállt a gépbe. Sötét bőrruhájukban, elegáns pilótasapkájukban, csillogó szemüvegükben valóban nagyszerű látványt nyújtottak, természetes tehát, hogy az összeverődött jeles közönség, amelynek volt érzéke az esztétikumokhoz csakúgy, mint a hősiességhez, előlegezeten is lelkes tapsban és üdvívalgásban tört ki, a bátor kolumbuszokat biztatandó. A lakosok többsége nem tudta, ki szervezte ezt a légi bemutatót, azt azonban elismerte mindenki, hogy a kezdet nagyszerűre sikeredett. A nap sütött, derült, széles mosolyú idő volt, a gépek szárnyai csillogtak, és a szegecselek, mint száz apró, mindent látó madárszem, visszaverték a sugarakat, szinte tobzódtak a napfényben. A légcsavarok forogni kezdtek, a pilóták integettek és – eléggé rácáfolván a rideg voltukról terjengő hírekre – csókot küldtek a szép számmal megjelent hölgyek felé. Hogy, hogy nem, az utolsó még fel is állt a pilótaszékből, és elegáns mozdulattal egy virágcsokrot dobott a legsűrűbb hölgykoszorú felé. A csoport közepén a jókedvű Julika állt, aki akkor is, ott is mesélt, szajkózott boldogan, élvezve a szép nap nyújtotta lehetőségeket. Erre is, a pilóta mozdulatára, ő figyelt fel leghamarább; s hogy az ok-okozati összefüggések sorában végül is melyik lehetett előbb, meg nem mondja senki, tény azonban, hogy a pilóta még fel sem állt teljesen, még be sem igazíthatta kezét a virágdobó mozdulat elvégzésére, amikor Julika már, mint a kilőtt puskagolyó, repülőrajtot vett a hölgykoszorú kebeléről, és jó húszméteres vágta után úgy csapott le a földetéshez készülő virágcsokorra, hogy az egy szirti sasnak is

becsületére vált volna. Utána aztán, szinte magából kikelten, boldog önkívületi állapotban hordta végig a jelenlevők előtt a corpus delictit, magasra emelve a néhány virágszálat, széles mosollyal ömlesztve a szavakat a fogékony közönségre: – Látjátok, mégiscsak emlékezett rám, mégiscsak megismert a kedves, nem feledkezett meg rólam. Most már láthatjátok, igazat beszélek, mégiscsak vagyok én valaki, ezek a kedves idegenek is felismerték bennem a rendkívülit, hiszen hallhattátok, milyen csengő szavakkal kiáltotta felém a kedves, hogy dankesön, Julika, dankesön, Julikám, hisz hallhattátok, mindnyájan hallhattátok...

Az emberek összenéztek, és azt gondolták, hogy bizony így lehetett, ha már Julika mondja, aki – a futás okán – mégiscsak közelebb volt a gépekhez; ők maguk ugyan semmit nem hallottak a motorok zaja miatt, de hát ez végül is alig érdekes. Julika pedig eme boldog lelkesedésében körbefutotta a hátulsó sorokat is, s mivel időközben a motorok nagyobb fordulatszámra váltottak, a szavait nem hallotta senki, csak a boldogságot látták az arcán, s szinte önkívületi jókedvet, ahogy a szeme fénylett és a szája járt, és valami virágot mutogatott körbe-körbe, kissé fonnyadt, meggyötört rózsákból álló csokrot – de az emberek már nem figyeltek rá, volt már ott látnivaló érdekesebb, ám Julikát mindez nem zavarta, csak vitte körbe és mutogatta – képzelete szerint – immár nemzetközi elismertségének bizonyítékait. Még szerencse, hogy az emberek mással voltak elfoglalva, a pilótákra és a gépekre szegeződött akkor minden tekintet, Julika szegény pedig csak futott, futott, annyira beleélte magát szerepébe, kis híján maga is felemelkedett a város fölötti, szikrázó légbe, az alacsonyan úszó báránnyelűk közé. A gépek viszont megtették ezt, egyik a másik után, groteszk szöcske módjára ugrándozva először a réten, majd némileg megemelkedve, néhány métert szolidan úszva a talaj fölött, annak közvetlen közelében, mintegy gondolkodva, létrejöhet-e a csoda, elszakadhat-e a nehéz fém-fa-vászon konstrukció a földtől. Az emberek a lélegzetüket is visszafojtva nézték a látványt, némelyek maguk sem hívén a

saját szemüknek, ahogy a gépek a kezdeti tétovázások után, orruk magasan az égnek emelve, a motorok szilaj kínlódásától hajtva valóban a magasba emelkedtek, és bukdácsolva, bizonytalanul meg-megbillenve besorakoztak az alacsonyan szálló felhők közé. – Bravó, bravó – tapsolt az emelvényen Hertzig úr is, majd némileg hátrahúzva Kiss urat, a fülébe súgta: – Volna egy kis mondandóm, Kiss uram, ha volna szíves félrejönni velem egy kis likőrre. A Hertzig-cukrászda most is kitett magáért – ezt viszont már nagy hangon mondta, mintegy reklámként –, a Hertzig-cukrászda mindig ott van az élvonalban, ahol a várost reprezentálni kell.

– Egyedül, vagy a többieknek is szóljak? – kérdezett vissza diszkrét csöndességgel Kiss úr.

– Nem szükséges, hogy most föltűnősködjön – intett bozontos szemöldökével Hertzig úr. – Én elmondom a mondandómat Kiss uramnak, és ön majd este továbbadja a többieknek a kaszinóban.

– Hát kedves egészségére, Kiss uram – emelte fel poharát a valóban díszes kiállítású Hertzig-sátor mellett a firma ura, ismét jó zengőre véve a hangját. Azután, mint valami profi ügynök, a konspiráció szabályait szigorúan betartva, csupán vastag szemöldökével intve, beinvitálta Kiss urat a sátor mögé.

– Egészségére, Hertzig uram, és a jó üzletre, valamint szeretett városunk felemelkedésére – viszonzta nagy hangon Kiss úr, és apró mozdulataival utánaaraszolt Hertzig úrnak. – Sok ilyen szép napot kívánok még, Hertzig uram!

– El is kelne belőle, szentegyház, Kiss uram – válaszolt Hertzig úr továbbra is nagy hangon, amely gesztust Kiss úr már nem értette meg. A gépek éppen akkor értek fölénk, és robajuk átmenetileg mindenfajta kommunikációt elnyomott. Hertzig úr gyorsan Kiss úr füléhez hajolt: – Később, egy picit később, Kiss uram, hisz látja maga is... – Aztán nagy hangon folytatta: – És most, Kiss uram, ha megengedi, elmondanám magának az egyik legszebb háborús történetemet. Az pedig úgy történt, kérem szé-

pen, hogy éppen Sziléziában voltunk, egy gyönyörű kisvárosban elszállásolva, amikor egy szép estén az egyik katonabajtársammal kimenőre indultunk a városba...

Folyt a történet Hertzig úr szájából, csorgott a szó az ajkáról, és Kiss úr tanácstalanul kapkodta a fejét, nem tudta mire vélni a dolgot, nem értette, miért mond el neki Hertzig úr ismét egy ilyen százszor elkoptatott történetet, és egyáltalán, miért nem tér már rá a témára, a valódira, amely miatt idecibálta őt. Hertzig úr azonban nem zavartatta magát, csavarta a történetet, meg is cifrázta alaposan, míg egyszer csak hatalmas szemöldökével a sátor előtt álldogáló, forgolódo egyik idegenre bökött, s mintegy véletlenül ezt a mondatot szőtte bele mondanójába: – Ismerem én az ilyet, tudom én jól, mi fán terem az ilyen senkiházi... És akkor, képzelje, Kiss uram, a tisztok mind odacsődültek az asztalunkhoz – fűzte tovább a szöveget, mintha mi sem történt volna, és már Kiss úr sem volt annyira tanácstalan, megértett valamit Hertzig úr szemöldökrángatásából, mi több, maga is hallott már egyet s mást a cseh titkosszolgálatról, sőt, egynémely tapasztalatai is voltak már vele kapcsolatban. Maga is tudta, mint oly sokan, hogy furcsa emberek tűntek fel a városban és járogattak vendéglőkbe, cukrászdákba, kaszinóba – és ez nem tetszett neki sem, nagyon nem tetszett. Egyszeriben az is világossá vált számára, miért hátrál elfelé, a néptelen rét irányába Hertzig úr.

Maga is utánasettenkedett tehát, s amikor reményeik szerint kiértek a gyanús emberi fülek hallótávólából, Hertzig úr azonnal témát váltott: – Látja, kedves Kiss uram, ez volt az első ok, amely miatt beszélni szerettem volna magával. Gyanús elemek lepték el a várost az utóbbi időben, fölöttébb gyanús egyének. Kérem, Kiss uram, nem fogja elhinni, de én már nem hihetek a saját fülemnek a saját cukrászdámban sem. Amikor már ott is, az ember legszen- tebb, eddig mindig kellő diszkréció-t biztosító helyén is mindenféle idegenek próbálják a legszemérmertlenebb módon elhalászni még a tulajdonos elől is az idegen fülekre egyáltalán nem tartozó információkat!? Ez már maga Szodoma és Gomorra, kedves bará-

tom, higgye meg nekem, ha már én sem beszélhetek biztonságosan ebben a városban, az már maga a világvége, édes uram. Hogy ezek a csehek ilyen romlást hoznak majd magukkal, erre soha nem mer- tem volna gondolni, hiszen én őket mindig is kultúrnépnek, mi több, úriembereknek tartottam. De ahogy bevették ide magukat, ahogy próbálják megszilárdítani a hatalmukat – s ahogy sikerül is ez nekik, alattomosan, lépésről lépésre, az egyszerűen rémisztő, Kiss uram. Ahogy körülnézek és látom a kételyeket az emberek- ben, látom a meghunyászkodás jeleit, a lassú, de folyamatos rom- bolást a lelkekben, visszataszító, én mondom, Kiss uram, visszata- szító. Mi lesz itt velünk, hogy fogunk így kitarítani, ezen kellene el- gondolkodnunk, Kiss uram.

És azon, hogyan védekezzünk ezek ellen az alattomos mód- szerek ellen...

– Valami hasonlóra felfigyeltem magam is – szólt hozzá a té- mához óvatosan Kiss úr. – Sok itt az idegen, kalapos egyén, én az ilyenekből valahogy nem sok jót nézek ki.

– Szaglászna – toldotta meg Hertzig úr. – Biztos híreim van- nak arról is, hogy felkeresték és mindenféléről kérdeztették Nétskei uramat is.

– Hát persze – bólintott a beavatottak bizonyosságával Kiss úr. – Izgatja a bögyüket a nagybirtokos, aki nemcsak a vagyóná- nak, hanem a köznek is él.

– Ami nem jellemző, sajnos – vágott nagyon bánatos képet Hertzig úr. – Csak hát én váltig úgy érzem, nem Nétskei uram itt a fő cél.

– Hanem? – emelte mag a bajuszát Kiss uram.

– Gondolkodjon, Kiss uram – bátorította őt a cukrászkirály.

– Csak nem! – Kiss úr bajsza alatt jókora nyílás kerekedett, ahogy leesett az álla. – Csak nem, Hertzig uram?!

– Tartok tőle, hogy igen – mondta a cukrász merev arccal, kellően drámai hangsúllyal.

– Ezt nem engedjük, a várost nem adjuk – szólt határozottan Kiss úr.

– Magam is úgy gondolom – bólintott elégedetten Hertzig úr. – Javaslom, beszéljék meg ezt ma este a kaszinóban. Nem idegen fülek előtt, ért engem, ugye? A meghívók elmentek, az ünnepen tömegnek kell lennie. Meg kell mutatnunk nekik, hogy erősek vagyunk – mondta Hertzig úr olyan határozottsággal, amely egy gladiátorvezérnek is dicséretére vált volna. A mozdulatban pedig, amellyel megemelte a szemöldökét, jelezve Kiss úrnak az audiencia végét, benne volt az a néhány éves tapasztalat is, amely nyugalommal töltötte el őket, és felkészültté tette arra, hogy az elkövetkezendő évek szellemi önvédelmi harcaira berendezkedjenek. Kiss úr pedig megértően bólintott, és néhány oldalazó mozdulatot tett, annál is inkább, mert az előbbi kalapos úr, hogy, hogy nem, ismét körülöttük kémlelte az eget és a három repülő viháncolását odafönt. Ám még mielőtt Hertzig úr leengedhette volna a szemöldökét és Kiss úr is befejezhette volna oldalazó mozdulatát – sőt, még mielőtt a polgármester úr is odafönt, a tribünön, elmondhatta volna a körülötte állóknak, ami a szívét nyomja –, ajkát enyhe sikoly hagyta el, mint ahogy Kiss úrét, Hertzig úrét, de még a kalapos úrét is, bár ez utóbbit, ha jobban odafigyeltünk, inkább „të Bűh”-nak lehetett érteni. Egy sikolyhullám futott keresztül ekkor a réten, amelynek kiváló oka az volt, hogy az egyik gép megbillent odafönt, erősen és természetellenesen balra dőlt, s az orra, mint amit hatalmas erő ránt le, előrebukott. A motor fájdalmasan vinnyogott, a gép egy meredek szaltóval, láthatóan erőszakolt fordulattal a mélybe fordult, s mutatványát a rét egyik távoli sarkában fejezte be. Az emberek érezték, hogy a becsapódás nyomán megremegett a föld a lábuk alatt, s aztán nemcsak láthatták, hanem már-már a bőrükön érezhették a felcsapó lángok borzalmas melegét. Mire bármelyikük magához tért volna, minden elrendeztetett, csak egy hatalmas máglya emelkedett az égnek a rét szélén. Sokan a lángok között, a lobogó fénynél – esküsznek rá – egy sötét árnyat is látni véltek, amint kétségbeesett igyekezettel próbált megszabadulni a lángsírból. Az elkövetkező pillanatokban az emberek

akarattal szinte próbálták előhívni a sötét kabátos, kackiás bajszú, szimpatikus fiatalembert a lángtengerből, hiába. Percekig eltartott, amíg felfogták, hogy csupán a lángnyelvek fény-árnyék játéka volt, amit láttak, vagy látni véltek – s csak azután engedtek ki bennük az idegpályák fékei és tört föl belőlük az ellenőrizhetetlen sikongás és jajveszékélés. Döbbenet uralkodott az emelvényen is, csak András úr szájából szakadt ki két szó, az is dadogva, önkéntelenül. – Rossz jel – szölt ijedten András úr, és egy hentesmestertől szokatlan megszeppenéssel nézett maga elé. – Rossz ómen, nagyon rossz ómen.

– Az, kegyetlen figyelmeztető jel – ezek pedig László úr szavai voltak, aki egyedülként volt képes reagálni a történésekre. A katasztrófa pillanatában ugyanis éppen egy hatalmas szivarral volt elfoglalva, annak próbálta meg leharapni a végét. Ám a tragédia, amely a szemük előtt játszódott le, még az ő sokat próbált idegeit is megrázta, egy pillanatra még ő is megszakította szivar-előhúzó mozdulatát. Az egész azonban valóban csak egy pillanattig tartott, László úr befejezte mozdulatát, a szivart begyömöszölte a szájába, széles mozdulattal rágyújtott, és azt mondta (jó hangosan, hogy minél többen meghallják): – Nem jósolok nagy jövőt a cseheknek városunkban!

Ez a mondata azután úgy elhíresült, hogy a városban évekig szállóigeként emlegették.

BATTA GYÖRGY

Krónikásének 1998-ból

Szeretettel az iskolavédőknek

Eldöntötte az uraság,
elveszi papod, iskolád,
és elvárja a hatalom,
gürcölj napestig, te barom,
mert kell a búzád, a borod,
pénzed úgyis
az ő bankjában forog.
Megeshet, törvény írja majd,
ha a tulipánod kihajt,
csak kék lehet a szirma selyme.
Bizony, nem lenne
csodálnivaló,
ha csak államnyelven
fújhatná nótáját diófádon a rigó!
Olykor kegyes az uraság:
be-berendel, tárgyalni vágy.
Bár gépkocsiját nem gőz hajtja,
s használ számítógépet, áramot,
hogyan belenéztél a szemébe:
letűnt korok sötétjét láttad ott.
Dologidőben a földed otthagyd,
véded az iskolád, a holnapod.
Maradt csak egyetlen fegyvered –
magyarul zeng az éneked!
Ne csüggedj, ha a rendőr elvezet,
az idő jövőt emel neked
hitből, tudásból, mosolyokból –
győzelmed szól a harangokból.

[42]

BETTES ISTVÁN

Mire eszmélünk

könnyedén merülve félálomban
úszott a lomha cet
bódító fuvallat érintette
mintha csak Csuang Cet

Jónás is szundikált
a bálnában töksötét
de álmában egy réten
meglátta Csuang Cét

s így tovább – de ekkor
hajókürt hangja szól –
a cet erre megremeg
tarka pillangó száll
rét és tenger felett

[43]

Az égig érő óriásbűkk

Rétihéja kiáltása hangzott hirtelen felettünk. Szegény Agócs Géza úgy megijedt az éles hangtól, hogy egyből lábun rúgta szamarát, az pedig rútol üvöltöni kezdett...

– Szamaragoljunk tovább – siettettem a haladást. A kórófaló jószág igen makacskodott, és nem akart moccani sem.

– Olyan csökönyös vagy, mint az a szamár anyád – dühöngött Agócs Géza. Persze csitítottam, mert soha nem lehet tudni, nem ért-e egy állat az emberek nyelvén. Én ugyanis megértettem az állatok szavait, és ezért ismertem a mostani makacsság okát is. A rétihéja sértette meg csacsink önérzetét, mert keresztes póknak csúfolta őt, lévén a hátán Krisztus Urunk menekítése idejéből származó kereszt jele. Így hát azt is tudtam, hogy meg kell orvosolni patás pajtásunk lelkivilágát. Ezért a jobbik fülébe sutogtam hízelkedve, hogy ő a világ legaranyosabb szamara. Ettől aztán rögvést elindult.

Szaporán igyekeztünk a Vág felé. Közben egy nádalyos laphoz érkeztünk. Felkapaszkodtunk hát négy lábú útítársunk hátára, hogy ne legyünk csutakosak a mocsár vizétől. A sás és a csáté sulykolta a lábunkat, és szúnyogok támadtak minden oldalról, de annyira, hogy csacsink is prüszkölt tőle. Közben vízimadarak húztak el a fejünk felett, és egy szemtelen kacagósírály egészen a közelünkben csapdosva kiáltott felénk.

– Három szamár egy rakáson! Melyik a legnagyobb? – Majd nevetve továbbsuhant, de az őt követő bitang társa csipkelődve vágta rá:

– Az, amelyik legalul van!

Ezzel aztán ismét elakadt az utazásunk, mert a csacsi koma úgy levetett bennünket a hátáról, mint a tehetetlen krumplis zsá-

kot. Csak a szemünk fehérje villogott ki a sárból, olyan loncsosak lettünk.

– Most már elmehetünk akár Szerecsenországba is – méltatlankodott Agócs Géza, de mivel nem értett az állatok nyelvén, nem tudta, miért bokrosodott meg ismét a szegény pára. Büntetésből farba rúgta a vérző lelkű szamarat. Persze annak sem kellett több, a két hátsó lábával egyszerre rúgott vissza, és ettől már a szemünk is tele lett tőze ges sárral. Mire visszanyertük látásunkat, csacsink már vagy tíz kőhajtásnyira nyargalt előttünk, de szerencsére rövidesen megállt.

– Agyonverem azt a dögöt – dühöngött Agócs Géza, hogy alig győztem fékezni.

Lassan vánszorogva a mély sárban, cuppogó léptekkel végre utolértük lekonyult fülű négy lábú társunkat. Csakhogy a csökönyös állat időközben valószínűleg gyökeret eresztett, mert nem engedelmeskedett még a kitarító rángatásnak sem.

– Úgy látszik, ez kővé vált – állapította meg Agócs Géza, és elkeseredve ült le egy zsombékra. De bizony nem nézte, hogy hová telepedett, mert a zsombéknak gondolt kupac egyszer csak kimászott alóla. Ijedten ugrott fel e sok sikertelenségtől elcsigázott földim, ekkor látta csak, hogy egy mocsári teknőc hátán ült. A szegény vízlakó nyögő fújtatással, de hidegvérrel kacszott odébb, és igen csak fájditotta a bügykét, amelyet Agócs Géza nyomorított meg.

– Olyan magasan hordja a szemét, hogy nem lát le a földre – méltatlankodott a teknőc, majd eltűnt a csáté között megcsillanó vízben.

– Hagyjuk itt ezt a szamarak szamarát, és gyerünk gyalog – indítványozta Agócs Géza. Nekem viszont nem tetszett az ötlet, mert amikor nem csökönyösködött a csacsink, akkor nagy segítségünkre volt, és szamarháton jámbor utazónak látszottunk. Végül mégis rászedtük szegény párát. Egy görbebot végére szamárkórót kötöttünk, és az orra elé lógattuk, de úgy, hogy a pofája ne érhesse el. Így aztán elindult. Megnyúlt nyakkal igyekezett az orra előtt himbálózó csemege nyomába.

– Látod, milyen számár a számár? – mondta nevetve Agócs Géza, és örömeiben messze dobta a csacsi ösztökélésére nyesett husángot. Csendre akartam inteni lelkendező barátomat, nehogy megsértődjön az érzékeny pára, és előlről kezdhessük noszogatását. De úgy látszik, csacsink nem értette a szavunkat, mert ránk sem hederített. Csak ment előre, mint a víz szagát érző szomjas sivatagi teve. Rövidesen megpillantottuk Vágfarkasd templomtornyát, de nem mentünk be a faluba, hanem a rév felé vettük utunkat.

A folyóparton nagy sürgés-forgás volt. A révész háza előtt Kopasz Elemér bandája zenélt, és a vidám dallamok csacsinkat is tánclépésre ingerelték. A kompra éppen szekerek szálltak be, és már indult is, ezért várni kellett, hogy megtérjen. A magas part kiszögellésén egy piktor szorgoskodott. A folyó víztükrét igyekezett rácsalogatni vásznára. A fején ülő széles karimájú vászonkalap árnyéka ecsetje erőteljes mozdulatait követve táncolt a földön, és ijesztgette az éppen arrafelé csapongó káposztalepkét. Közben a révész felesége üdvözölt bennünket igen szívélyesen, de olyan bátor hangon, hogy kétszer hallottuk vissza szavait a folyóparti fák közül.

– Isten hozta magukat! Igyanak egy bögre tejet.

Erre a part magaslatán festegető piktor letette ecsetjét, és lejött.

– Julcsa, lelkem, micsoda badarságot beszél ismét? Talán nincsen lábuk ezeknek az utasoknak, hogy az Isten hozta őket az ölében egészen idáig? Saját lábon jöttek ők meg a szamaruk hátán. Ne terhelje az Istent azzal, ami nem az ő dolga – majd barátkozó hangon bemutatkozott: Osztényi Leander vagyok –, és felénk nyújtotta izmos kezét, mellyel inkább vasat kellett volna gyúrnia, mint ecsetet forgatni. Úgy telepedett mellénk, mintha már évek óta ismernénk egymást.

– Hát tudják-e, hogy az egész világon csak két Osztényi Leander él? – kérdezte hamiskás mosollyal.

Honnan tudtunk volna kettőről, mikor eddig erről az egyről sem volt tudomásunk.

– Mindjárt gondoltam, hogy nem tudják – hamiskodott tovább. – Látják ott azt a futkározó öreg csecsemőt? Ő a fiam! Második Osztényi Leander.

Aztán az idősebbik Leander tréfából úgy hátba vágott, hogy azonnal csuklani kezdtem, ezért még egyszer meg kellett döngetnie a hátam közepét.

– Így már jó, köszönöm – krákoztam, és egy kissé elfordultam tőle, nehogy további barátságos lapogatásra ingereljem.

– Ne haragudjanak a szegény révészre, nagyon istenes lett az utóbbi időben. Ha Isten nevét veszi, úgy ordít, hogy meghallják még a túloldalon is – magyarázta új barátunk.

– Biztosan van rá oka – szóltam.

– Így igaz. Az Isten nevével hajkurássza el magától a borzadályt. Nem is olyan régen az ura, a révész, ágyának dőlt, és az asszony vitte át a kompot a túloldalra. Életében először. Ott tapasztalta azt a fertelmet, amitől úgy megzavarodott.

– És mi volt az? – kíváncsiskodott Agócs Géza.

– Majd rövidesen meglátják maguk is. A túloldaliak ott a bal parti menedékház mögött szokták kikötni egy oszlophoz az eszüket vesztetteket, a bujabetegeket és az üzekedő némbereket. Aztán ott hagyják őket sorsukra. Csupán friss vizet szoktak tölteni egy dézsába, hetente egyszer, hogy szomjukat olthassák, és néha visznek ki ételmaradékot is, nehogy éhen haljanak. De ezt is gyakran elmulasztják, ezért a révészlegény szokta táplálni őket időnként.

– Borzalom – döbrentünk meg mindketten.

– Ezt tudom én is. De hát nem tehetünk ellene semmit, mert az már az ő területük. De mondják, kendtek merre járnak? – változtatott a beszélgetés tárgyán Leander barátunk, nyilván abban a reményben, hogy vidámabb dolgokra terelődik a szó.

– A Csallóközből megyünk a Palócföldre – válaszoltam.

– És hazafelé mennek vagy hazulról? – kérdezte Leander, mert az évek óta tartó vándorlásom alatt lekopott nyelvemről a palóc nyelvjárás.

– Hazafelé – de hogy ne kelljen elmesélni gondjainkat, visszakérdeztem –, és kend, Leander testvérem, mit művel?

– Hát most éppen itthon vagyok és festegetek.

– Aztán megy az üzlet?

– Nem eladásra festek, hanem kedvtelésből. Egyszer festetem megrendelésre, de akkor is megjártam. Bozsó Mári a halott férjét festette meg velem. Mikor elkészült a kép, és megmutattam neki, ájuldozott, úgy odavolt az ámulattól. Olyan, mintha élne, mondogatta. De mikor kiböktem, hogy harminc pénzt fizet érte, egyből elhallgatott, majd kisütötte, hogy mégsem hasonlít az urára, mert az más színű ruhát viselt. Hát képzelje, ilyen zsu-gori volt Bozsó Mári. Dühömben a budiba akasztottam a képet. Ma is ott bűdösödik.

A beszélgetés közben egyszer csak furcsa, suhogó hangokra figyeltünk fel. Mintha ezernyi nedves lepedőt sulykolt volna a szél, ettől a szamarunk kétségbeesett ordításba kezdett. Berohant a parti füzesbe, és a fejét egy galagonyabokorba dugta. Riadalom volt a révész háza előtt is, így hát mi is kimentünk körülnézni. Ilyet még soha nem értem még. Megnémulva néztünk a fejünk fölé, és láttuk, hogy szárnya nőtt az égnek, és mintha a parti füzek koronái is szárnyra keltek volna, mert varjak serege lep-te el az égboltozatot, még a napot is eltakarta a szemünk előtt. Olyan sötét lett, mint alkonyatkor, pedig csak az imént haran-goztak délre. A füzek fölé magasodó nyárfák és a gyimboros mocsári tölgyek lombozatának ringása is átvette a varjak repülé-sének ütemét. Az ágak végén ülő levelek pedig föl-fölröppentek az égre, és összekeveredtek a vonuló madarak seregével. Eköz-ben visszaérkezett a révész is a túloldalról, de üres komppal jött, mert senki sem akart vízre szállni ilyen madárözönben. Indulás-ról így szó sem lehetett, mert minduntalan le-lecsaptak a varjú-had hullámzó foszlányai, mintha közelebről akarták volna kémlelni a vizet és a földet. Csacsink ettől még inkább megré-mült, és remegő inakkal állt a galagonyabokor mellett. Ekkor a révészlegény kézbe kapta a fal mellé fektetett ménkű nehéz pö-

rölyt, és egy hatalmasat sújtott a lármafára függesztett irdatlan vaslapra, ami akkorát dördült, mintha az öreg harangot vetették volna le a toronyból. Hatalmas tölcseért alkotva kezdett örvény-teni a fejünk fölött a varjúhad, majd kivált belőle egy kisebb csa-pat, és zuhant felénk, mintha bosszút akarna állni a riogatás mi-att. Olyan mélyen húztak, hogy csaknem fölkapták a révészház fedelét. Elsuhantak a kürtő mellett, aztán visszakanyarodtak, fel a fák koronája fölé. Az egyik varjúhad pedig nekicsapódott Osz-tényi Leander festővásznának, és egy szárnycsapással végigtö-rölte a frissen festett képet.

– A gézengúz varja, belejavított a képembe! – rikoltotta Osz-tényi Leander. Mindannyian odafutottunk a felborult festőáll-ványhoz. És láttuk, hogy nem tett kárt a madár a festményben, csak odarajzolta a vászonra a varjak vonulását, hogy emléke ma-radjon ennek a látomásos délutánnak. Aztán ritkulni kezdett a vonuló varjak hada, és amikor az utolsó madár is beleveszett a parti fák koronájába, már estébe hajlott az idő.

Nem volt tanácsos továbbmenni ilyen későn, így hát elfogadtuk a révészék meghívását, és náluk töltöttük az éjszakát. Reggel az első kompjáráttal szándékoztunk átkelni a folyón. Éppen készü-lődtünk, amikor a révész hangos szitkozódását hallottuk kintről.

– Már megint itt vannak ezek a gyagyások – mondta vesze-kedő hangon. Kimentünk a kiáltásra. Hát egy bőgős hajó úszott lefelé a Vágon, és éppen akkor keveredett bele az orrával a kompkötélbe.

– Ezek a gútai káposztások. Nem férnek el a vezérkötél alatt az ormányos hajókkal – magyarázta mérgesen a szállásadónk. – Riaszthatom a farkasdiakat, hogy csődüljenek ide, mert csak úgy tudnak elúszni a sodrony alatt, ha mélyebbre merülnek. Hiába ma-gyarázom nekik, hogy emeljék át a fejük fölött a kötélzetet.

Rövidesen jöttek is a testesebb férfiak a faluból, és a révész a káposztás dereglyéhez szállította őket. A gútaiak hajója pedig fokozatosan merült, hogy már csaknem megfeneklett, de végül mégis elsiklott a kompkötél alatt. A farkasdiak káposztát kaptak

béreként, ki-ki a saját testsúlyának megfelelően. Ezért alaposan megcsappant a hajón a szállítmány.

– Úgy kell nekik, ha nem gondolkodásra használják a fejüket – mondta nem kis kárörömmel a révész. Aztán mi is átkeltünk a túloldalra.

Azonban alig hágtunk fel a folyóparton és hagytuk el a bal parti rév mellett épült menedékházat, amikor egy oszlophoz kötve éppen most farosodó három pucér leánygyermeket láttam. Egy üveges tekintetű, farkasgúzsba kötött férfi vállának meg egymásnak dörgölődve sárlottak.

– Hát ez az a fürtelem, amitől a révész felesége úgy megbor-zadt! – A látványtól nekünk is torkunkra akadt a szó, már csak azért is, mert nálunk nem szokás senkit kitaszítani a családból. Egész nap némán kocogtunk a Garam irányába, majd pedig ma-dárröpte szerint az Ipoly völgye felé. Az elkövetkező napokon bizony szaporán kellett haladnunk. Nem állhattunk meg útköz-ben mulatozni, mert erősen fogyott az idő, és hét végére a Med-vesaljára akartunk érn.

Mikor átléptem a Palócföld határát, olyan öröm fogott el, mint a vízbe visszadobott halat. De a földijeim ábrázatára fa-gyott megaláztatás és félelem gyorsan lelohasztotta kedvemet. A kivert fogú emberek láttán pedig összeszorult a szívem.

– Haza kellett jönnöm, ez volt a kötelességem.

Szombat estére, mikor feljött az Esthajnalcsillag, megérkez-tünk Agócsékhoz.

Azonnal zsályás fürdővizet készítettek számunkra, és vadle-vendula olajával kengették a testem. Először csak óvatosan érintettek, hátha nem is vagyok, csupáncsak a reményük vált lázképpé a szemük előtt. De amikor megbizonyosodtak róla, hogy én vagyok én, elszabadult a jókedv, és jöttek a szomszédok meg a környékbeliek, hogy lássanak és megérintsenek. És hoz-ták az ajándékokat. Frissen sült ropogós héjú kenyeret, mézes-mákos kukoricát, omlós ferentőt, illatozó sült burgonyát, szagos füvekkkel pácolt ürösültet, dióval töltött darázsészket.

– Egyél, egyél, Cérna Géza. Jöjjön meg az erőd, és szívd ma-gadba a régen nem érzett itthoni illatokat! – így kedveskedtek.

Végül megérkeztek az öregek is. Ekkor az asztalra került a szilvapálinka, és hitelesítettük hazatérésemet. Majd felállt a leg-öregebb palóc, és megkérdezte:

– Tudod-e, Cérna Géza, hogy miért hívtunk haza?

– Tudom. Bajban van a nép, elfogyott az ereje.

– Így igaz, de kevesebb ez a valóságnál.

– Vissza kell hozni a mosolyt az emberek arcára.

– Így igaz, de kevesebb ez a valóságnál.

– Újra kell tanítani az embereket a szeretetre.

– Így igaz, de kevesebb ez a valóságnál.

– Meg kell lelni az éjszakai álmok nyugalalmát.

– Így igaz, de kevesebb ez a valóságnál.

– Vissza kell állítani a szavak hitelét.

– Így igaz, de kevesebb ez a valóságnál.

– Meg kell újítani a munka becsületét.

– Így igaz, de kevesebb ez a valóságnál.

– Az akarat szabadságát kell újratertelni.

– Így igaz, de kevesebb ez a valóságnál.

– Akkor mit kell még tenni ezeken kívül?

– Népünk emlékezetét és méltóságát kell megmenteni, Cérna Géza. Ezt fenyegeti a legnagyobb veszély. Ki akarják vágni né-pünk égis erő fáját, a bucsanyi óriásbükköt. Ha elpusztul a fa, lassan mi is meghalunk, mert abban van népünk múltja és jövője.

– Ki merészelné ezt tenni?

– Azok, akik lehervasztották a mosolyt az arcunkról.

– Azok, akik kiszívták az erőnket

– Gyengék lettünk, nem tudjuk megmenteni a fát.

– És én elég erős vagyok ehhez?

– Te olyan erős vagy, hogy a mi lelkünk ereje is benned van.

– Te olyan erős vagy, mint a dal, melyet ha egy helyütt elfoj-tanak, másutt újrakel.

- Ha te fogod őrizni a fát, visszatér a mi erőnk is.
- Akkor vállalom, ha belepusztulok is.
- Nem pusztulnod kell, Cérna Géza, hanem őrködni és emlékeztetni.
- Vállalom, amit rám szabtok.
- De tudod-e, Cérna Géza, hogy ezt senki sem fogja megköszönni neked?
- Nem várok köszönetet.
- És tudod-e azt, hogy neked kell felépíteni az őrhelyet.
- Felépítem.
- És azt tudod-e, hogy a ragadozó vadak ellen sem véd meg senki, ha nem fogod magad védeni?
- Ha rákerül a sor, úgysem marad más választásom.
- És azt tudod-e, hogy senki sem fogja oltani a szomjad, ha kiszárad a szád?
- Magam fogok járni vízért a Mogyorós-kútra.
- És azt vállalod-e, hogy ezentúl tőled kérjük számon a rád bízott fa sorsát?
- Vállalom.
- A fa terméséből pedig neked kell kiválasztani a legszebb makkot, hogy ne vesszen magja az emlékezetnek.
- Óvni fogom!
- Akkor holnap reggel indulunk, Cérna Géza. Végy búcsút mindenkitől, akit szeretsz, mert lehet, hogy többé nem térsz vissza.
- Sohasem ér véget a félelem korszaka?
- Ezt ne kérdezd. Ezt nem tudja senki.
- Neked az emlékezet és a jövő fáját kell óvnod. Nap nap után odavezetjük gyermekeinket és unokáinkat, és te naponta fogsz nekik olvasni a fa évgyűrűiből. Ez lesz még a feladatod.
- De a jövőt nem taníthatom. Az még nincs benne a fa szövegeiben.
- A tanítványaidban van a jövő, Cérna Géza! Olyan lesz a jövő, ahogyan te oktatom őket! Ezért kell óvni az emlékezet fáját, mint az életünket!

– Csak a valóságot fogom nekik mondani!

– Legyen így, Cérna Géza!

Ezután szóban elmondott szerződést szilvapálinkával pecsételtük meg. Az öregek megöleltek, és tizenkét kiválasztott szűz leány az arcát érintette az arcomhoz. Vasárnap reggel pedig ki-jöttünk ide az óriásbükkhöz, és azóta itt élek.

CSÁKY KÁROLY

Üzenet

(Lezsák Sándor barátomnak)

Olvasom, barátom,
harmadszor is
híradásod
Julianus
utolsó útjáról.

Jelentem neked:
értjük még a szót,
mit örökségül kaptunk
kilovaglás előtt.
Üzenj hát gyakran,
és kérdezd magyarul:
mennyit ér az anya-
tej s a szülő-
föld e mesterkél
világban.
Kérdezd meg újra:
a lobogás fönt mire jó,
ha vagyon
a bölcső tájékán
súly- és bizonytalanság.

Látod,
országok tolongnak megint,
és nyelvek cserélődnek.
Mondd: melyik
fájdalmasabb nekünk.

Most már mindegy,
hol a hazánk.
A kör sugara
változhat bár,
de a mag el nem veszhet.
És marad még vér is
az „orcapiruláshoz”.

Horác

Boldog a rétszerelő:
a virágcsavar úgyse lazul ki,
szirmot fürdik a kő,
hogyha patakban zuhan.
Semmi-halál sincsen,
csak az élet igenli magácskát,
és piperés küttyijét
rendre magára keni.
Meztelenül táncol
pár nimfa, kivéve a csontját,
mely az örökéletnek
nyújt modoros furulyát.
És a szögesdróton
fölkúszik az áramütött som,
megszabadulna, de hát
élni a rabnak öröm.
Még hogy a Tartarosz-árny
vár? bús lugásával a zordon?
Hol töpörödve a fűt
vérmazsolát szimulál?
Most csak a minden van,
noha mindene mégse a része.
– fönn a nap éneke ez,
s tudja akárki, hamis.

BALÁZSY GÉZA: Szent Margit (színezett tusrajz)

BALÁZSY GÉZA: Faun (színezett tusrajz)

DÚDOR ISTVÁN: Az idő hallgatása (tempera)

DÚDOR ISTVÁN: Virágcsendélet (olaj)

LIPCSEY GYÖRGY: Konstrukció

LIPCSEY GYÖRGY: Konstrukció

MÉRY GÁBOR: Cím nélkül

SZUKÁLEK LAJOS: Cím nélkül

SZUKÁLEK LAJOS: Cím nélkül

GRENDEL LAJOS

És eljön az ő országa

(Részlet)

(Az *arany nyaklánc*) – Valamikor réges-régen, több más fiatal ügynökkel együtt, Richard Wagnert is riasztották, mikor híre jött, hogy az egyik vidéki városban amerikai kém ütötte föl a fejét, hogy megzavarja a dolgozók május elsejei fölvonulását. A kém föltehetőleg be akart furakodni a felvonulók zárt soraiba, hogy aztán azt bévülről föllazítsa. A veszedelmes fickót mielőbb hatástalanítani kellett.

Richard Wagner többedmagával elutazott hát vidékre, s a helyi hotelban szállt meg néhány éjszakára. Akkoriban ő még szemrevaló, daliás fiatalember volt, kosárlabdázónak adta ki magát, s húsos ajka fölött kackiás bajuszkát nevelt. A városkában kihallgatták az összes megbízható elvtárust, párttagokat és pártonkívülieknek álcázott elvtársakat egyaránt. Tűvé tették a nyilvános szórakozóhelyeket, kocsmákat, sportegyletet, művelődési házat, mindent. Mélyen az éjszakába nyúlóan serénykedtek, s már hajnalpír derengett a láthatár peremén, amikor csalódottan rövid álomra hajtották fejüket. De hiába, többnap kimerítő nyomozás után sem akadtak rá egy szem amerikai kémre sem. A helyi elvtársakat ez a körülmény cseppet sem nyugtatta meg, s úgy határoztak hogy a biztonság kedvéért május elsején golyóálló mellényben az ingük alatt vonulnak föl a dísztribünre. Rohamsisak viseléséről csak Richard Wagner rábeszélésére tettek le.

Ágnes szobalány volt a hotelban, s Richard Wagner az ágyban heverészett még, amikor az egyik délelőtti tiszta törülközőket hozott be a szobába. Az ügynök azon nyomban ellenállhatatlan gerjedelmet érzett, amely fiatal korával és a szoba-

lány ringó csípőjével volt magyarázható, meg talán a tavasszal, melynek jöttét a legagyafúrta amerikai kém sem tudta volna szabotálni. Ágnes alighanem a gondviselés küldte az útjába, hogy zsenge testének melegével kárpótolja őt az eredményre sehogy sem vezető sziszifuszi nyomozómunkájáért. Richard Wagner nem sokat teketóriázott, és Ágnes sem tiltakozott. Mivel a szolgálati szabályzat egyetlen cikkelye vagy paragrafusa sem tiltotta kapcsolat létesítését szobalányokkal, Richard Wagner nyugodt lelkiismerettel követhette ösztönei parancsát, vagyis a helyzet magaslatára lépett. Mivel az amerikai kém úgy elbújt, hogy továbbra sem találták, Richard Wagner letartóztatva a szálloda legellenszenvesebb pincérét, hogy mégse térjen haza üres kézzel. A pincért az Irodában jól összeverték, aztán hazaküldték, de még előtte a lelkére kötötték, hogy ezentúl legyen kedvesebb a vendégekhez. A dolgozók felvonulása rendbontás nélkül zajlott le.

Kilenc hónappal később Ágnes megkereste az ügynököt Pozsonyban, s közölte vele, hogy miután hosszabb ideig anyai örököknek nézett elébe, végre megszületett közös gyermekük. Egyben meghívta Richard Wagnert a gyermek keresztelőjére.

– Szeretném, ha te döntenéd el, milyen nevet adjak neki – mondta Ágnes.

Richard Wagner némi töprengés, latolgatás után azt mondta:

– Legyen a neve Richard.

– De hát ő lány – méltatlankodott Ágnes.

– Persze, persze – kapott észbe az ügynök. – Akkor mindegy. Adj neki olyan nevet, amelyet akarsz.

Azért a keresztelőre elutazott, s néhány lépésről még a kis teremtmény, az ő teremtménye arcát is szemügyre vehette. Tiszta Richard, gondolta, ha nem lenne lány, esküdnék rá, hogy fiú. Persze nem boldog apaként jelent meg a keresztelőn, hanem settenkedő turistaként, akit a templom szerény műkincsei érdekelnek. A ceremónia végén egy pillanatra sikerült Ágnes közelébe férkőznie.

– Ez legyen a kicsié – súgta a fiatal mama fülébe, s arany nyakláncot csúsztatott a tenyerébe. Ezzel a maga részéről lezárta az ügyet.

Sok-sok évvel később egyszer megint elvetődött ebbe a kisvárosba, s megint ugyanabban a hotelban szállt meg. A keresztelő óta most először jutott eszébe Ágnes és közös gyermekük. Vajon mi lehet velük, tűnődött, s szégyellte magát, hogy ilyen sokáig nem gondolt rájuk.

Mivel másnap borongós, zúzmarás reggelre ébredt, elhatározta, hogy lustálkodik egy keveset. Most is az történt, hogy meglepte a szobalány, mint tizennyolc vagy talán húsz évvel ezelőtt Ágnes. Pufók, göndör hajú kis teremtmény volt, Richard Wagner azonban már nem gerjedt be olyan hamar, mint hajdanán, s a bajuszát is levágatta, amikor őszülni kezdett. Minden hátsó gondolat nélkül vizslatta a kislányt az ágyból, s csak akkor öntötte el az izzadság, amikor megpillantotta a lány nyakláncát. Ugyanolyan nyaklánc volt! Persze lehet, gondolta, hogy csak a rossz lelkiismeretem csúfolódik velem.

– Hogy hívnak, kislány? – kérdezte elfogódottan.

– Georginának – válaszolta a lány.

– Nagyon szép név – fűzte a szót tovább Richard Wagner. – Akárcsak az az arany nyaklánc.

– Az apámtól kaptam – mondta a lány hűvösen. – A keresztelőm napján.

Richard Wagnert kiadós ájulás környékezte.

– Biztosan nagyon rendes édesapád van. Mit csinál? – kérdezte izgalomban.

A lány megvonta a vállát.

– Mit tudom én? Sose láttam. Egy lator volt, valami titkos ügynök, vagy efféle. Jobb is, hogy faképnél hagyott bennünket. Az ilyen apát csak rühellené az ember.

Richard Wagnernak összeszorult a szíve, s egy pillanatig hevesen utálta magát. Szerette volna ölbe venni és megsimogatni Georginát, de ezt a lány nyilván félreértette volna, fölfedni ma-

gát pedig nem merte. Vívódásaiból észrevehetett valamit a lány, mert nagyon talányos pillantást vetett rá.

– Tudod, kis Georgina, az úgy van – kezdett valami bugyuta magyarulkodásba Richard Wagner –, hogy nehéz az ügynökök sora. Éjjel-nappal résen kell lenniük, és csupa ellenség ólalkodik körülöttük. Levágod az ellenséged fejét, és kettő nő a helyébe. Az ügynök élete állandóan veszedelemben forog. Nem lehet azt eléggé megfizetni, nem bizony.

Itt gyorsan elhallgatott, mert már így is többet fecsegett a kelleténél. A lány pedig nézte őt az őzikeszemével, de ez az őzike e pillanatban talán még a farkastól sem félt. A rettenthetetlen Richard Wagner nem bírta állni a tekintetét. Kis szünet után Georgina a nyakához nyúlt, lecsatolta az aranyláncot, és átnyújtotta az ügynöknek.

– Magának adom – mondta. – Engem úgyis csak zavar, hogy folyton a gazember apámra emlékeztet.

– Engem is mostohaapa nevelt – lágyult el újra Richard Wagner. – Az igazival sosem találkoztam.

Georgina kevésbé lágyult el, mondhatni, egyáltalán nem, s a társalgásból elege lett. Egy ideig tett-vett a fürdőszobában, mi alatt Richard Wagnernak égette a tenyerét az aranylánc. Elmenőben a lány még visszaszólt az ajtóból.

– Igaz is – mondta –, majdnem elfelejtettem. Anyám jól van, csak elég gyakran bedagad a bokája. Meg egy kicsit elhízott... Na isten áldja!

Richard Wagner nem esett pánikba, hanem összecsomagolt, s amikor átnyújtotta a szoba kulcsát a meglepett portásnak, annyit mondott csupán:

– Másik szállodába költözöm.

– A városban nincs másik szálloda – figyelmeztette a portás.

– Akkor is – felelte Richard Wagner.

Éppen Georgina jött vele szembe egy halom használt ágyneművel és törülközővel megrakva. Amikor Richard Wagner közelébe ért, elfordította a fejét.

CSELÉNYI LÁSZLÓ

Tragédia magyar nyelven

Tízéves lehettem amikor éreztem hogy
ím hatalmas isten az királyné asszony
Látod e közérzet úgy érzem halálig
elkísér nehéz az békának a dér
Megölte ez gonosz asszony megvagdalta
változás nyomai szinte a húsomban
Azután siratja kötözi késén költ
nyomait hogy soha többé nem leszek

Akkor már nagyobbak voltunk többet tudtunk
a világról az mint eszembe veszem
Menj el inkább vidd fel én áldozatomat
egyszer csak sűrűbe értünk megfogott
Tudod mit éreztem akkor azt gondoltam
ím ez az jó uram honn-é az királyné
Óh mi nagy bűn édes atyádról és az te
megszakítás nélkül szerettem e lányt

Miért nézett olyan haragosan akkor
hova hagysz ily méltatlanságot nagy isten
Mint veszél te két förtelmes mondom én már
többet nem akartam soha nem leszek
Mely keserűségben vagyok hiszed-é hogy
mulatságon voltunk épp ha jól emlékszem
Mily bolond is voltam világeletemben
ezt fogadtad vala énnekem mindenben

Ő meg arra gondolt hogy ő akkor éppen
hogy megint elmulasztottál valamit
Szerette különben óh boldog szerencse
mely áldott vagy te hogy lassan megöregszem
Akkor te már elmentél hazulról mondta
mindörökké fogva volt veszedelemmel
Sosem látta többé ideje elmennem
egyéb dolgaimhoz eperfa borítja

GYÜRE LAJOS

Hol volt

.....hol nem volt,
az Óperencián túl,
vagy innen – oly mindegy –
ha a szív görcsbe rándul.

Hol volt, hol nem volt,
bizony csak volt, de már nincs,
szólnál, de szádon
már ott az örök bilincs.

Vár egy kemence
torka, vagy agyag-gödör
nap süt, eső szítál,
hó hull, vagy pára ködöl.

És nincs fájdalom,
kín, se öröm mámore,
csak bús lelked kérdi:
– Uram, most merre, hova?

És szólít az Úr:
– Vár a nagy égi Sátor.
Jöjjön mind, ki szállni,
szállni, repülni bátor.

Csak roncsolt szívét,
csak tépett lelkét hozza!
– és áldott kezével
sebeink befoltozza.

A búcsú

Alászolgája, kísérte ki az ajtón Pityuka a vendéget, s miután a régi munkásbarakkajtó zárja finoman behelyezte nyelvét a zárnyílásba, s az nyikorogva, kattanva jelezte a nász sikerét, Pityuka fellélegzett.

Hát látott már ilyet, kérdezte a segédjét, egy hosszú hajú, nagy fülű suhancot, akit az apja ajánlott be hozzá gyakorlatra, s ráadásul még fizetett is neki, hogy megtanulja a szakmát. A fodrászat pedig nem disznóölés, hogy hipp-hopp, gyere, kóbasz, megeszlek, mondogatta a gyereknek Pityuka, akiről a városban szerteséjjel, ha szóba került, mindig is hozzátették a jelzőt: Pityuka, a fodrász. A mester jócskán túl volt már az ötvenen is, potrohos, kopaszodó úriemberré vált, amolyan hátramaradt múlt századbeli agglegény, aki előszeretettel használt olyan szavakat, amiket a suhancok hangosan kiröhögtek, mások fejszóválva fogadtak, s megint mások, s ezek tartoztak leginkább a Pityuka kuncaftjaihoz, élvezettel hallgattak. Alászolgája, mondta köszönés helyett, kisztihand, üdvözölte a frizurajavításra, hajcsavarásra, festésre betévedt munkásasszonykákat, akiket finom megkülönböztetéssel csak dámáknak, úrhölgyeknek, vagy ép-penséggel, ha igazán jókedvében találták, csak madmőzeleknek titulált, s a rosszabb napokat látott munkásnők el-elpirulva, lesütött tekintettel, meghazudtolva bizonyos szociológiai felméréseket, nyújtották a kezüket neki, mintha valami kosztümös film főszereplőt játszották volna, s mindezt az aprócska életgyönyört csakis azért kapták, mert belementek a bohém fodrászmester sajátos hóbortjába. Hogivagi, kérdezte a suhancokat, ami nála azt jelentette, hogy hogy van a páciens. A suhancok ilyenkor pöfögtek, kerregtek valamit, enyhén szólva kelletlenül, alig-alig

válaszolva neki, mert ők már az új kor gyermekei voltak, s nem tudták, hogy a borbélynál, a fodrásznál töltött idő egyáltalán nem elfecsérelt idő, simán ücsörgés, kivárás, míg a gép apró fogcaskái letarolják a megnövekedett hajtollakat, hanem az idő megállítására tett kísérlet, amikor finom költői túlzásokba lehet esni, amikor asszociálni lehet a borbély gépének zümmögését a méhek népének titokzatos nyelvével, amikor végre szemügyre lehet venni az arcon mutatkozó változásokat, s mindenkifelett elcsevegni a mesterrel, kicserélve, mint az üzletemberek a vizitkártyáikat egy-egy üzlet előtt, a városban futó pletykákat. Ez az élet sója, mondogatta jó mesterhez híven Pityuka, a fodrász a nagy fülű segédjének, aki még csak egy hete szolgált nála, s ezért a kimért munkát is úgy osztotta rá, ahogy az illett – tehát félresöpörtette vele a hajhulladékot. Ezek a gyerkőcök nem tudják, hogy mitől döglük a légy, nézett kikémlelve az ablakon az imént távozott fiatalember után. Bezzeg a cigányprímások, azokkal megéri foglalkozni! A prímások hosszú órákat húztak le a bécsi mulatókban, hogy a nagyérdeműt szórakoztassák, s miután hajnalban álmosan ágyba dőltek, majd a déli tyúkhúsleves illata kicsalogatta őket az ágyukból, következhetett számukra az a meditatíván szürkülő nirvána, csendes meditáció, ami a Pityuka borbélyszékében várta őket. A cigányprímások bezzeg értették a csiziót! Kiöltöztek, mint mások az operaelőadásokra, s ilyenkor Pityukánál felelevenedtek a régi szép idők. Néha-néha három cigányprímás is ott kuksolt nála, lefoglalva az egész kora délutánt, amúgy úri modorban, s a prímások ilyenkor magukkal hoztak egy darabka bécsi levegőt, bécsi kávéízt, szivarfüstöt, előkelőséget, s csakugyan, a kreol, éjszakázástól megtört arcok, melyekre a hegedűhangok húzták rá ráadásképpen a kellő mennyiségű barázdát, olyanokká változtatták a méltóságosan kuksoló prímásokat, mintha valóságos szicíliai donok várták volna a jussukat, kivárva, míg a mester beinvitálja őket a kávébarna színű bőrfotelba. Csak a fazonját, csak a fazonját csinálja, Pityuka, mondták neki csendesen, s Pityuka boldogan fente a

borotvát, hogy aztán hosszú percekig pizmogjon az arcot borító dús, őszes szakállal, mint valami elrévedt szobrászművész. A primások élvezték a Pityukánál töltött perceket. Mély hangot hallattak az átélt gyönyörűségtől, talán a legmélyebbet, amit a hegedű ki tud adni, s ilyenkor csak a borotva sercegését lehetett hallani, s még a váróülésein ülők is átélték ezeket a hajmeresztő pillanatokot, mert mintha macskák lettek volna, csak doromboltak, sóvárogva figyelték a tüsténkedő mestert.

Hát most szóljon hozzá, hogy micsoda módi jött a világba, kérdezte a segédjétől Pityuka, még mindig kísérve szemeivel a tovatűnő suhancot. Ez a divat, válaszolt tömören a segéd egykedvűen, mint aki sok mindent látott már eddig az életben. Hát micsoda baromság az, hogy az embernek fia fülbevalót rak az orrába, he, kérdezte sóhajtván, fejét billegetve, mint a mérleg serpenyője, ha hirtelen nehéz súlyt vágnak rá. Csak próbálja ki, meglátja, hogy nem is fáj, próbált szellemeskedni a segéd, s befejezve körmeinek nyírását, feltápaszkodott. Na, én megyek, mester úr, viszlát a jövő héten, mondta, s mint egy beprogramozott robot, gyorsan, mondhatni szakszerűen elhagyta az egykor munkásbarakknak használt borbélyhelyiséget, amit Pityuka amolyan úri eleganciával csak fodrászszalonnak emlegetett. A barakk persze jócskán messze volt a belvárosi fodrászszalonok eleganciájától, de Pityukának még így is volt mit sürgölnönie, mert a kliensek avagy a páciensek, ahogy a betévedő látogatóit nevezte, már évek óta hűek maradtak hozzá. A bizarr, bohókás hely, a stílus, az olcsó árak, na és persze vitathatatlanul Pityuka mesteri szakértelme nyomták le a páciensek szívében a döntéshozó serpenyőt arra, hogy végül a kopott, lehetetlen-lilára festett barakkba tévedjenek.

Pityuka magára maradt. Utoljára körbeszimatolt, mint egy vadász, vajon talál-e betolakodót, rusnya idegent, majd átigazította a példás rendbe rakott fésűket, borotvákat, ollókat, s talán véletlenszerűen, vagy az is lehet, hogy igenis végzettszerűen, mintha csak a sors húzta volna ki ellene a gyufát, a kezébe akadt annak a pirinyó, gombostűfejnyi fülbevalónak a párja, melyet

alig néhány perce lőtt be a suhanc orrába. A tükör előtt vizsgálta az ezüstfejecskét, mérte a hosszát, a csavar kerületét, sodorgatta a bigyuszt az ujjai között. Szemmagasságból, kissé bohókásan beleképzelte magát a hatalmas gorilla, King-Kong szerepébe, az apró, dárdaszerű fülbevaló olyannak tűnt, mintha egy jól megtermett farönköt tartana az ujjai között. Fájhat egy ilyen izé, morfondírozott csendesesen, s mintha tiltott játékot űzött volna, az orrához biggyesztette a fülbevaló fejét. Nem is rossz, csak fájhat, az istenit, beszélte le gyorsan magát hangosan dünnyögve, mert veleszületett óvatossága rögtön figyelmeztette a körülötte ólálkodó, agyának zegzugaiban sejtelemesen megmutató csábító erőre, ami mindig megkísértette, ha valami törvényszerűen extra, pökhendi kihívás került az útjába. Egy ideig bújós-kát játszott a gondolattal, ami hol előbújt, s tetten érte, hol pedig meglepetésszerűen rontott rá, s csak puhította, puhította, hihetetlen tartományok megismerésével szórakoztatva őt. Csaknem félórája szórakozott, grimaszokat vágott, farkaszemet nézett önmagával, mosolyokat küldött a tükörképének, elképzelve, vajon mit szólnak hozzá a rokonok, ha így, orrra lőtt fülbevalóval megjelenne a vasárnapi búcsún. Már csak a gondolatra is kuncogni kényszerült, mert elképzelte őket, ahogy megdöbbenve vizslatják az orrát, hülyén kérdezzetik a legalapvetőbb kérdést, amit általában ilyenkor feltesznek az embernek, hogy izé, és hogy fújod ki az orrod, mire ő, hogy rendesen, és különben is, néha kiveszem a pillangós csavart, s lekaparom róla az odaszáradt taknyot, kérem alássan. Na jó, játszott a gondolattal, képzelegve a szituáción, csak úgy kiveszed, kérdeznék, mire ő, hát persze, mindjárt meg is mutatom, mondaná, s csakugyan, tényleg megmutatná az orrából kihalászott pillangós csavart, rajta a feketére száradt taknyos humusszal. Ja, bocsánat, mondaná, hisz eszünk, a szentségit, jó étvágyat mindenkinek, és visszatenné a csavart az orrába az egybegyűlt rokonság előtt, ahogy éppen laftyikolják az ünnepi mélytányérokából a sárgásan illatozó galamblevest, a hétszentségit.

Mire idáig ért a képzelgésben, a körülötte sompolygó hiú ábránd már becserkészte, mint a fotókamrában a pozitív papír, miközben az előhívó folyadékban ázik, s a kémiai bomlás, a törvény lassacskán előhívja. Mint akit megbabonáztak, úgy nyitotta ki a fiókot, s mint egy öngyilkos a megfordíthatatlan kimenettelű tette előtt, finoman a markába csúsztotta a belövőpisztolyt. A speciális szerkezetnek ezúttal hűvös tapintása volt, valami hideg, úrszerű élményt közvetített a markának, amit az persze nem tudott feldolgozni. Szakszerűen s mégis vontatott lassúsággal, mintha titokban arra várt volna, hogy szörnyű tettét valaki mégiscsak kikémleli, s az utolsó pillanatban megakadályozza, megtöltötte a végzettszerűen lapuló fegyvert. Alig egy hónapja vásárolta az egyik fodrászkiállításon a fülbelövő pisztoly gyártójának egyik standján, de az újítás ára már bőven visszatérült. Jöttek a kislányos anyukák, akik aggódva fogták le a csöppéseket, míg ő elvégezte a fülbevaló belövését, aztán jöttek a férfiak, akiknek először vonakodva lőtte be fülcimpájukba a kiválasztott fülbigyuszt, s végül nemsokára beállítottak azok, akikről eleinte csak azt hitte, hogy szórakoznak vele, azok a lányok, fiúk, férfiak vegyesen, akik azért nyitottak rá, hogy az új örületet végrehajtsa rajtuk, hogy az orrukba lőjön bele! Most pedig ott ült izgatottan, mint egy érettségiző diák a tantestület előtt, kezében a pisztollyal, amit már kísérteties lassúsággal ugyan, de mégiscsak megtöltött, s színpadi méltósággal, ahogy egy látványos akciófilmben látta, a homlokához emelte a fémtárgyat. A ravaszt majdnem meghúzta. Elfintorította magát a tényszerű hülyeségre, s most már tudatosan, kilépve az álomszerű mozgásból, pontosan úgy, ahogy azt már több tucatszor is csinálta, bemérte a helyet, a várható fülbevaló dárdájának becsapódását. A fémtárgy egyik nyelvét felszúrta az orrának jobb odvába, míg a másik harapónyelvet ráillesztette a külső orrnyergére. A fém kellemesen hűtötte orrának nyálkahártyáját. Érezte, hogy egyre izgatottabbá válik, de tudta, hogy ez az érzés már nem valami rosszindulatú izgalom, mint ami az embert nyakon tekeri egy orvosi ren-

delőben, ha éppenséggel injekcióra vár, hanem ez az izgalom felszegett fejjel, mint valami faltörő kos, úgy nyomult előre, kihíva magának és megerőszkolva a jövőt és a sorsot.

Pityuka meghúzta a ravaszt. A tovatűnő, elmúló másodperc töredéknyi pillanatában még úgy gondolta, hogy úgymint kiveszi a bohókás, orrába nem illő idegen bigyuszt, s különben is, ez csak egy próba, naná, majd pont ő fog kilyuggatott ormánnyal járni megvénni, őszülő fejjel, majd pont az a közröhej hiányzik neki, naná, persze, gondolta, ám a sokat sejtető, már-már filozofikus magasságokat döngető gondolatlavináját valami megállította. CAKK! Egy áramütés csapódott bele. Szúrós, kellemetlen, ráadásul nyikhaj fájdalom volt ez, valójában, ha jobban odafigyel, talán rájött volna, hogy az egész nem érte meg még azt sem, hogy ilyen látványosan ugorjon egyet, ezáltal is jólesően bizsergetve a fájdalom lelkivilágát. Pityuka csalódottan lenézett a fényesre mosott linóleumpadlóra. Biztos volt benne, hogy a lövés nem talált, mert az egész annyira egyszerűnek, problémamentesnek tűnt, hogy amennyiben betrafált volna, minden bizonnyal csalódottá válik. A szentségit, hova lett, kérdezte letérdelve, szemével pásztázva a sárgás padlót, amin ha lehet, a lehető legjobban megtudott bújni a parányi lándzsamütyür. Hova esett, itt kell lennie, dűnnyögte, s talán maga sem hitte volna, hogy az utóbbi hónapok egyik legbizarrabb pillanatait fogta ki, s ráadásul ezek az utókornak is drága szekundumok tanúk nélkül enyésznek el az idő forgatagában.

Egy ideig kereste a fülbevalót, ráadásul még a tenyerét is munkába fogva, s mint valami nagy teljesítményű, speciális kombájn vagy robotgép, melyet direkt ilyesmire programoztak be, maga előtt széles ívben épp úgy kaszált, pontosan úgy kereste a kicsúszott orrbavalót Pityuka is, a fodrász, mint a szerelmes lány a júliusi hőségben, mikor a szeretőjével a városi díszútban csónakáznak, s a csónak csak siklik, hullámokat hajt maga előtt, a lány pedig belecsúsztatva a kezét a víz sodrásába, mintha csak kaszálna, olyan mozdulatokat tesz. Pityukának elege lett. Az orrában lüktetett a fájdalom, ami így, hogy mellétrafált, csak po-

tyára szívta a fájdalom könnyeit a szeme gödröcskéiből, s hasa is jócskán fortyogott, mert jó szokásához híven az étkezést a késő délutáni, mit délutáni, estéli órákra időzítette, s ha lehet fokozni az apró-cseprő kellemetlen intermezzókat, akkor mint egy pályaudvaron a beérkező gyorsvonatot bejelentő vasúti szignál – ő is –, a farában megérezte azt a halaszthatatlan állapotot, amit feldolgozott neki a gép, amit csak szarnak hív a közönséges nép, s egy leheletnyi, de tényleg, igazán előkelőt, szellentett egyet. A fenébe, az egészséggemborítsaaszáját, emelkedett fel kelletlenül a céltalan keresés után, fejében rögtön leírva az egyébként anyagi csekély veszteséget.

Ahogy kelletlenül belenézett a tükörbe, megmerevedett a döbbenettől. Az elveszettnek hitt orrbavaló ott csillogott az orrában, mint egy miniatűr gyémántgolyó, játékosan csillogva a lilára festett munkás-fodrász-préselt-fabarakk ablakán átszűrődő lenyugvó nap fényének sugarában. Először azt hitte, hogy hallucinál. Talán a vér ment ki az agyából, ahogy így hirtelenjében felemelkedett, gondolta töprengve, s óvatosan, mintha valami láthatatlan, az eddigiek folyamán még ember által nem tapasztalt varázslattól vagy jelenségtől tartana, megérintette az orrát. A szentségét, ezt belőttem, suttogta hitetlenkedve, miközben simogatta az orrát, mint aki narcisztikus hajlamú, s tényleg, a látvánnyal nem bírt betelni. Határozottan illik, konstataálta röviden, s minél jobban szemlélgette önmagát, az orrbavaló annál jobban passzolt a fizimiskájához. Hát ez, kérem alássan, mintha így születtem volna, mondta, s észbe kapott. Ideje volt indulni hazafelé. Azért persze körülnézett. Tiszta volt a levegő, az álmos kisváros a hétvégére készült. Slampos alapossággal, amolyan elegáns tangólépésekkel elsomfordált. Útközben a beton gödröcskéin, a járdák tisztaságán töprengett, mintha a szeme rejtélyes módon odanőtt volna a földhöz.

Itt van a búcsú, vonította a szoba sarkában vegetáló póknak Pityuka az újságot. A búcsú, a vasárnap, melyre az egész hétvégén várt, s végre megérte a várva várt napot. Pityuka komótosan

nyújtózkodott, ilyenkor a karja ide-oda kalimpált, láthatatlan pillangókat kergetve, hogy kevély röptüket ezáltal is megzavarja. Orrában immár második napja díszelgett az orrbavaló, testének egyetlen kivülálló betolakodója, ami egyre nagyobb teret nyert, egyre jobban meghódította, s lassan már beidegződött mozdulatokat tett, amolyan tudatalatti machinációkat, amiket talán még ő sem tudatosított igazán, mert az újszerű állapot egyelőre szabályszerűen lerohanta, offenzíven kérte a jussát, mint egy vírus. Ez a vírus pedig nyomult előre, szabályszerűen lerohanva a békés modorát, s be kellett vallania magának, hogy ilyesmit még csak elképzelni sem mert azelőtt. Az orrbavaló nemcsak az előző arcát radirozta ki a tudatából, hanem egyenesen új gondolatokkal bombázta, s a nyugodt csendben tépelődve hancúrozott a gondolattal, hogy most, hogy lett az új orrbavalója, vajon nem kellene-e benéznie egy tetoválószalomba, s ha már ott van, hoppá, bukott át egy begyöpösödött gondolatcsomót, megnézné, vajon mennyibe kerülnek a motorok. Motorok, shopperek, hőzöngött, s elképzelte azt az üde kis víziót, ahogy a vadállatokat magába záró shoppermotorral végigbraffog a város főutcáján, persze szigorúan betartva a sebességi előírásokat, mert többek között, ezt le merte fogadni, az ilyen állati vad motorok akkor hozzák ki magukból a legjobbat, a legméltóságosabbat, ha csak éppen hogy dökögnek. Pityuka szabad szombatja így fogyott el, mint egy kurta viaszgyertya, ami telve volt melegséggel, fogyó fénnel és energiával.

És íme a vasárnap, dörzsölte izgatottan a tenyerét, s kiügetett a mosdóba. Az átalakított konyha hófehér csempéje jólesően hűtötte a talpát, de oda sem figyelt már, pedig mindig is élvezte az élet e parányi megnyilvánulásait, de most, vasárnap reggel, amúgy frissiben kiugorva az ágyból, felkészülve arra, hogy a rokonokat most aztán kiakasztja, de amúgy istenigazándiból, most, igen, valódi premiert fog csinálni, és megmutatja mindenkinek, de meg ám... A szétszórt, mimes nyugalommal felépített műgondolatok úgy suhogtak át a fején, mint egy forgalmas met-

róállomás csomópontján a sötét alagutakba tartó szerelvények, bennük ezernyi fodrozó, ismeretlen irányokba repülő erővel.

A vizet öblössé formált tenyerével locsolta az arcára. Ilyenkor kinyitotta a száját, mintha a víz egy mozgó, vadászható élőlény lett volna, játékosan bele-beleharapott, mint egy kölyökkutya, aki állkapcsával játékosan belemar az előtte húzott gumicsontba. Pityuka imádta a vizet. Az ivóvizet szerette talán a legjobban. Nála ízei voltak a víznek, sajátos bukéja, amihez hasonlót csak komoly, száz életet is megélt bor sommeliernek éreznek direkt az e célból kitenyészttve az isteni hatalom által. A csapból most barnás színű víz bugyogott kifelé, pengeszéles sugarában, mert szerinte a vízivásznak is megvolt a maga varázsa, s erről külön elmélete volt Pityukának, s ha belemerült a téma bővizű magyarázatába, a kuncsaft, vagyis a páciens azt vette észre, hogy megszomjazott, kegyetlenül kedvére lenne egy pohár hamisítatlan víz, amit direkt ott, a fodrász-borbély székben hörpintene ki a csattogó olló zenéjére. A víznek most hűvös, de inkább diszkrét íze volt, s Pityukának ez tetszett. A vasat, rozsdát már amúgy is régen ízlelte, s ami másnak ezen a reggelen bosszúságot, az neki módfelett nagy örömet okozott. Felnézett, s a tükörbe kurjantott.

Pribeváci, kutyeváci úristenit, de finom, csettintett, de mire egyáltalában kimondhatta volna azt a szörnyűséget, amire a szeme vércse mód lecsapott, érezte, tudta, és talán már várta is, hogy a gondolat végre megérkezzen a fejébe, mert a szeme hamarabb ismerte fel a közelgő katasztrófát, mint ahogy az egészet át tudta volna gondolni, hitetlenkedve az orrához nyúlt. A megdöbbszent mozdulat ólomsúlyát negyvennyolc óra alatt már másodszer élte át, de ettől a második, újra ismétlődött, visszatért cselekvéssorozatba ki híján beleroppant. Mint aki hirtelen megöregedett. A haja megöszült. A bőre beráncosodott. A füle kirojtózódott. A szemének fénye elhalványult. Izmai petyhüdekké váltak. Heréi, úgy érezte most, mélyen lent a bokáját verik, s Pityuka csüggedten csuklani kezdett a felfokozott izgalmi állapottól. Közelebb húzódott a tükörhöz, hogy jobban lásson.

Az orrbavaló!

Az orrbavaló hiányzott az orrából!

Ahogy hozzáért az orrához, s kitapintotta a lyukkrátert, amit az orrbavaló hegye fűrt az orrgerinc húsába, mintha lezárt volna egy szilajul működő áramkört, a felismeréstől csuklani kezdett. Egy csapásra tűnt el a hétvége alatt mesterségesen felszűrt agyának vagánysága, a motorok, a begyes, bőrruhás leányzók, a vad, kínai sárkányos tetoválás, s helyette egy eddig merőben ismeretlen, ám annál sokkal veszélyesebb vízió jelent meg előtte, amitől kiverte a veriték. Lenyelte az orrbavalót, döbbszent meg még a gondolatra is. Leszippantotta! Egyszerűen kiszívta a friss seben át az orrbavaló bunkós fejét is! Vagy, s most már teljesen kiakadt, mintaszerű pánikba esett, szétforgácsolódott, mert a próbaszippantás igenis beigazolódott! Mi van, ha felszívta a pirinyó fémtestecskét a halántékba? Föl, teljesen föl az agyába, ahonnan csak nehéz, életveszélyes orvosi beavatkozás árán lehet majd kihalászni? A prima, jó Mercedes-motorhoz foghatóan működő pompás szervezete viszi a sírba! Az orvos mondta neki, amire büszke is volt; naná, ki nem, ha ilyet mondanak neki? Olyan a testem, mint a Mercedes-motor, öregem, mint a vadállat, széttépnék akárkit, mondogatta Pityuka büszkén, mert a hasonlat különösen tetszett neki. Mercedes, az nem akármi, ugye? Most meg a pompás tüdejének lehetett akkora szippantása, hogy slussz-passz, kiszívta a lándzsát a parányi csavarjával együtt az agyába.

Rákoncentrált. Szippantott egyet, kicsit, finomat, mintha erős, bővérű alpesi levegőt illatozna, vigyázva, hogy a beszippantott levegő szét ne roppantsa a tüdejét...

Mintha... mintha valami... valami megmoccan volna... oda-fönt... talán... talán még nem is olyan meredek magasságban, ahonnan már nincs ép úton visszatérés. Vad mozdulatokkal törtétt kifelé a fürdőszobából, eszeveszett tempóban ugrott neki a polcoknak, s szinte kiszakította a fiókokat, úgy keresett valami zseb-kendőszerű valamit, rongyot, gatyát, pulóvert vagy zoknit, csak-hogy azt a vad, hörsöggön elnyújtott magas cét kifújja az ormá-

nyán. A véletlenszerűen kihalászott pótzsebkendőt egyébként alsógatyának nevezték, de ez nem változtatott azon a tényen, hogy pont ez a mostoha sorsú ruhadarab akadt horogra, s ezáltal szó szerint megalázták. Az ő sorsa a húgy volt, az ondóvaladék, ez volt neki a valós világ, s most, amit átélt, enyhén szólva megrázódtatásnak is kevésnek bizonyult. Pityuka vadul fúj, frappánsan először eltorlaszolva az orrlíkait, s közben csak fúj, erős nyomást kifejtve, aztán mikor már úgy érezte, hogy a szeme is elpattan, a füléből kicsorog a belseje, az orrán felszakadoznak az erei, hirtelen elengedte a nyílást! A hatás kolosszális volt! Ömlött belőle a takony, nehéz csomókkal hömpölygött kifelé, vitte, hordozta maga előtt ez a különös, tüdejéből kiárasztott erő, a nyálka jött, irtó koszt, sarat kihordva ezáltal, s Pityukának már-már úgy rémlett, hogy igen, némi agyvelőszilánkokat is képes volt kifújni, s ettől a vad gondolattól még jobban erőt kapott. Most már jött minden. A vákuum kilökte az út porát, a torkának gennyét, masszív csomókat engedett fel, és ... hüüüüüüpppp!

Egy mélyből feltörő, lehetetlen színű nyirokcsomó, amúgy kisé véresen, amihez fogható véres színt csak elvadult, otromba falusi kölkök láthattak eddig, ha birtokba vettek egy-egy elárvult, frissen született kismacsokát vagy naposcsibét, s életlen, rozsdás bicskájukat a pihegő húsba merítették, csak azok láthattak hasonló színű vért, mint aminek velejét felöklendezte magából a szent pánik mezsgyéjén lépegető fodrász, bízva a szerencséjében, hogy a nyirok közül kihalássza az orrbavalóját. A tisztára mosott alsógatyá fehérségét rútul beszennyezte a nyirok, amit más nyugodt szívvel vagy turhának, vagy pedig roppant kifejezően csak gennyvaladéknak titulált volna, de ez most Pityukának mit sem számított, mutatoujjával óvatosan keresgélt. Hasztalan.

Egy újabb ingerre végre befogta a lándzsa helyét. Végre, könnyebbült meg Pityuka. A torka! A torkán akadt fel! Most egy újabb, tébolyultabb fordulatot tett, s rogyadozó lábakkal újra a fürdőszobába viharzott. A csap vízsugárzóját a maximumra engedte, minivízest produkálva ezáltal, s mint valami vadember, a zu-

hogó, immár erős tömbnyire növekedett vízpáncélból szabályosan harapnia kellett. Nagyot kortyolt, aztán öklendezni próbált. Még egyet és még egyet. A hasa tele lett vízzel, s még így is felmérte a helyzet bizarrságát, hogy pont most, mikor búcsúba igyekszik, ekkor szlopálja tele magát, mikor már fő a húsleves, hatalmas velős csontokkal, na és mi van, csak nyeli a vizet, mint kacsza a nokedlit. Höökkk, höööök, höööök. Erőlködött, izgatta a torkát, de a lándzsa nem és nem jött ki. Pedig ott volt! Ott nyugodott, ott fityegett a nyelvcsövében, s ha jobban megrázta a fejét, hallotta az ezüstdarab ketyegésszerű hangját, mint valami üres gyufaskatulyában a bezárt cserebogarat. Az ezüst fülbevaló a foglya lett, s nem tudta kivenni. Az istenit, erőlködött bosszúsán, hogy még öklendezni sem tud rendesen, mert mi lenne, ha történetesen egy halszálka lenne ott lenn, akkor talán meg is döglöhetne, a francba, ha még ezt a kis izét sem tudja kilökní magából. Megrázta a fejét, szilajul lóbálva, mint valami magyar ökör a pusztán, ha böhöm nagy ganajlegyek csipik a szeme sarkát, s nem és nem jött ki...

Pityuka talán jóllakott a vízzel. Degezre itta magát, s az orrbavaló, mintha megmakacsolta volna magát, nem adta fel a pozícióját. Ott fityegett továbbra is a torkában, valami szalagban vagy öbölben megakadva, mert a lándzsa, bárhogy erőlködött is, csak nem jött ki. Pityuka feladta. A búcsú számára elveszett. Egyszerű, mezei tucatbúcsúvá degradálódott előtte az otthoni búcsú, azokkal a tucatelemekkel, falusi figurákkal, akik a búcsút búcsúvá teszik. Egykedvűen vette a kanyarokat, dühösen váltotta a sebességet, s ha az orrbavalójára gondolt, amely megvolt, és mégsem, nehéz padlógázt adott, amitől a Škodája rikoltva felnyögött, mint a gályarab, ha rojtos sodronykötéllal lódítanak éppen rá.

Kész, végem van, nincs királyság, az biztos, hogy krrrr... krrrr... kkkhöm, krárogott. Gondolkodás nélkül megállította az autót, pont az út kellős közepén, nem törődve még azzal sem, hogy esetleg komoly balesetet is okozhatott volna, s kinyitva az ajtót, mintha egyenesen fejest szeretne ugrani az út betonjába, öklendezve, szipolyozva a torkát, krárogva lihegett.

Кт... Ктпт... khkõm...

Vizet hányt. Pedig majdnem kijött, majdnem kijött, tüzelte, bátorította magát ellenségesen, már azt sem tudva, hogy õ lázadt-e fel a saját teste ellen, vagy éppen fordítva.

Szülőfalujáig összesen négy tócsát hagyott az úton. Az orrbavalót a torka juszt sem adta ki.

Az ünnepi asztal belerokkant a teríték gazdagságába. Összesen négy fogás ízeinek és illatának kavalkádja ámította az ízlelõbimbóit, s mire Pityuka harmadszor is kisompolygott a folyosóra, ahonnan gyanús, reszelõs és fõleg émelyítõ hangokat hallatott, az anyja, a jóságos lelkû öregasszony rászólt. Mit hörgösz itt nekem, Pityuka, nem tudsz rendesen viselkedni, olyan vagy, mint az oroszok, ha mahorkát rágnak, nahát. Igen, Pityuka, mi van veled, mi van, mi van, zendített rá a kéttucatnyi vendégsereg, igazi tónust adva a tényécsörömpölésnek, a nyelõcsövek sima, lebenyszerû mozgásának hangjához, a szürcsöléshez, s Pityukának most csüggedten kellett beismernie, hogy ezúttal vesztett. Oda van minden, és már nem is érdekes számára az a fránya orrbavaló, a szentségit neki, dohogott magában, az is hülye volt, aki kitalálta, de az még hülyébb, aki utánozta, hogy bassza meg a ló, persze ezt már nem hangosan hörsögte, mert az anyja nem túrta az istenkáromló rékas szavakat, s csak úgy magában egyre halkabban és halkabban, halkulóban, mint az elemes rádiókészülék, ha lassacskán lehúzzák a hangerejét. Egyél száraz kenyeret, javasolták neki egyszerre többen is, mikor lehazudta a jövő hetet is nekik, belekeverve valami éttermet, halas vacsorát, gyanús személyzetet, amikor is a halszálka majdnem megdöglesztette, ott nyúlt volna ki a kövön, és hogy most úgy érzi, legalábbis a szálkamaradék még mindig kísérti õt. Igen, igen, igen. A száraz kenyér. Hülye agyú bunkó paraszt, dohogott, hát persze. Majd a száraz kenyér lenyesi a bûdös micsurint, vagy mit, Pityuka zabálni kezdte, tömte magába az öt napja pihent cipódarabot. A száraz cipó csakugyan nyeste, tépte õt. Vakarta a nyelõcsövét, s erre innia kellett, méghozzá valami, valami, s úgy okoskodott,

hogy mindenképpen az ügyét szolgálja, tehát kísérõnek egy volt mustáros pohárba nyúlós tojáslikõrt öntött. Lejár a hetijegy is, mire kiöntöd, hát senki sem issza, húzzad meg az üvegbõl, szõlt rá félkegyelmû részegséggel a sógora, s csakugyan, gondolta Pityuka, van benne logika. Három harapás száraz kenyér, egy hörpintés tojáslikõr. Pityuka nemhiába játszott az iskolai zenekarban basszusgitáron, Pityukának volt érzéke a ritmushoz. A ritmust, három harapás, egy nyelés, játszi könnyedséggel vette fel. Két harapás, egy nyelés. A ritmust tartotta egész délutánig, igaz, a ritmus ekkor már jócskán akadozott, mert közben a tojáslikõr is elfogyott, s a dialektikus gondolkozást Pityuka tovább gördítette a torok és az orrbavaló irányába. A likõr után, vélekedett, a legjobb, ami következhet, a szilvapálinka. Az majd ad neki, bõfõgte agresszív gyûlölettel, belekeverve a mondókájába valami motorokat, lunnyha lányokat, de ekkor már pojácáskodott, beugrott a csõbe, vagy egy tucatnyian röhögtek, ahogy akadozva mesél körbe-körbe, rosszindulatúan visszaérve minduntalan a kiindulóponthoz, ami a múlt idõvel lassan a helyét és funkcióját is elvesztette, de ekkor már rõfögött, hörsögött Pityuka, minduntalan akarván bebizonyítani, hogy igenis kiõklendezi, kiokádja a vasat, hogy mit, nem a szálka, Pityuka, kérdezték röhögve, persze senki sem bolt beavatva, s ezért a káosz már-már marakodásba fulladt, s ha nincs a drága jó anyja, akkor be is gyûjtött volna két nagyszabású, õles taslit is. A helyzetkép akkor bomlott fel számára végérvényesen, mikor egy bohém ötlettõl vezérelve végre elérkezettnek látta az idõt, hogy megkísérelje a lehetetlent, kihúzza a felszínre az orrbavaló lándzsáját. Lenyomta a mutatóujját a torkán, furcsán ollózva, mintha az ujjak átalakultak volna ügyes kis ollókká, így próbálva kihalászni a mélybõl a testébe veszett fémtestet, de megint és megint mellényúlt, úgy érezte, hogy a hangszalagjait markolássza már, mélyen lenyúlt a torkába, és semmi, a torokbõlhez nem fér hozzá! Erõszakosan kaparázott, õklendezve nyelte a nyálát, s egy óvatlan pillanatban az inger megtette a magáét. Hatalmas rókát tálalt az asztalon. A ró-

ka vörös volt, mint az újszülött, s főleg undorító. Bűdös. A tojáslikőr émelyítő szaga a gyomorban néhány óráig érlelődött szilvórium illatával megtekerte a levegőt, s az üde asztal fonnyadni kezdett. Pityuka vadul kajtatott az asztalon szétterülő masszában, a kenyérgalacsinokat apróra sajtolva átnézte, részegen belekönyökölt az egyvelegbe, s talán bele is temette volna csalódottságában az arcát a lötytybe, ha a sógora jóindulatúan be nem gyűri az autóba, s valami holdjárás után, aminek részleteire soha az életében nem emlékezett vissza többé Pityuka, megérkeztek a városba, be a kórház elsősegélyosztályára, mert úgy látszott, hogy Pityuka egyszerűen megtébolyodott.

Miféle marhaságot állít maga, kérdezte dühösen az orvos, ahogy kijött az ügyeletes szobából. Azt hitte, rosszul hall. Az álmok álmait aludta sellőkkel, kentaurányokkal üzekedve, mikor az ügyeletes nővér felkeltette valami eszméletlen akut esettel, hogy valakinek a nyelőcsövéből nem jön ki valami. Na, miféle marhaság ez megint, kérdezte, mutassa a száját, és mondja, hogy ááááá.

Pityuka visszajött. A higiénia, a vakító fehérség vagy az ügyeletes elsősegélyosztó orvos szőrös, gorillaszerű, sötét melle hozta-e vissza, de végre visszatalált. A... a... nyelőcsövemben akadt az... az orrbavalóm, motyogta, s még ki sem mondta, de már ráértett, hogy micsoda sületlenséget állít itten. Aha, meredett bele a nézésbe az orvos. Az orrbavalója beleesett a nyelőcsövébe, s nem tudja kihalászni, igaz, kérdezte, ügyet sem vetve a pálcikával kifeszített fodrászmester torkára. Egy rakás faszt, uram, villogott a szeme. Hogyan, maguk szórakoznak velem, hát hogy akadhat fel valami a nyelőcsövön, ha az olyan sima, mint a pina odva, he, ezt mondja meg nekem valaki. De hát érzem, hogy ott lötyög, kezdte volna újból a mondókát Pityuka, de az orvos a szavába vágott. Tudja, hogy mi lötyög magának, a fasza, kérem alássan, a fasza. Kúrjon meg valakit, s meglátja, hogy kijön a vaskampó vagy mi. Tessék. Itt van, rendben, mehet, tessékelté kifelé a váróterembe, s Pityuka rájött, hogy meg akarják gyilkolni. Holnap... holnap... befekszek op... op...

operáááá... cióra, betűzte rejtélyes módon újra részegen, s a váróteremben még hallhatták a panaszát gyilkosokról, meg talán ufókról is, és összeesküvésről, ám a többi sületlenséget az ügyelet csapóajtója egyértelműen kizárta az utcára.

A sógor csakugyan jóindulatú volt hozzá. Egyenesen a lakásába kísérté, egyengetve a lábait, mintha kimerülőben lévő nagy, hatalmas játék ember lenne.

Na, látod, sógor, lehet, hogy erről a bigyóról beszélsz egész délután, he, ezt vesztetted el, kérdezte a sógor teljesen jóindulatúan, s a Pityuka lábai alá nyúlva felemelt egy fémesen csillogó villogó mütyürt, ami veszélyesen emlékeztetett egy pirinyó lánzdására, hegyes hegygel, s Pityuka megkövülten bámulta a csillogást, mint holdkóros a tó vizét telihold idején, s tudta, hogy nincs tovább, kész, vége, igazi királyság van, ilyet nem lehet, ekkora hallucinációkat nem lehet beadni neki, s az agya elindult egy szürke tartományban, ahová csak a rettentően részegek képesek eljutni, de még utazófélben megnyugodott, mert tudta, felismerte a micsurin bigyuszt. A jóindulatú sógor kezében ott csillogott az árva orrbavaló.

Ne, itt van a csavarja is, ne, biztos kiesett a tokjából, mondta Pityukának, de az már messze járt, túl volt mindenén. A jóindulatú sógor úgy döntött, hogy jobb lesz a mütyür a lányának. A sógornak száz van ilyen az üzletben. Ráadásul páratlan. Fülbevaló.

HARASZTI MÁRIA

Maradékok

Magadra hagytalak haldoklásodban
mert a halál – akár a születés –
nem vállalható át

Szikes csontok: sivatagi mementó
ez maradt és egy tekintet mely
karomként kapaszkodik élők
arcába

No és az akarat amelyről nem beszéltem
az az erő amit szívesen vennék ha
rám hagyhatnál örökül ha
lehetne

Ha sírtam is éjszakákon napokon hónapokon át
mit ért mindez hogy szenvedtem veled
és sajnáltalak és közben elfelejtettem
élni

Harmincöt évet pergettem át torokszorító
időlagúton szétesnek törmelékek nem
állnak össze elven idővé szépséggé
örömmé szerelemmé bánattá emlékké
nincs semmi

Csak csontszikár sivatag száraz szemek
elpergett homokszemek időcseppek
ha gyűlhetnének összegyűlhetnének
frissítő patakká csermellyé legalább
hogy csíra kezdemény levélke bújjon a
hullák humuszából mert azért történik azért
kéne hogy történjék

minden

nem így

fordított történet

fordított idő

én öntözlek téged

mégis kiszáradsz

gyökereid szilárdan

szorítják torkomat

JUHÁSZ R. JÓZSEF

Plasztik-varázslat performance, 1996

Musim river – Chong-Ju, Korea

HAJDÚ ISTVÁN

Az ember csak ül...

Az ember csak ül ebben az „O” alakú halszáj-világban, mint valami Jónás, belekényszerítve a létbe, félúton az örökkévalóság felé, hiábavalóan keresve a kiutat, az évek teltevel mind nagyobb megszállottsággal, fanatikus kitartással, nekiütközve a világlabirintus betonfalainak, ám ő a legmagasabb falakat is megmássza, hidakat épít a folyókon, hegyfalakat tép ki a föld ínyéből, alagutakat váj e mozdulatlan potrohba, titokzatos számításokat és méréseket végez, megfigyel és szimulál, összevissza röpköd a levegőben, sőt már az éterben is, hogy újra és újra csalatkozva visszajusson és leüljön az „O” alakú halszáj-világba, ugyanarra a helyre, ahonnan indult, ugyanabba a székbe, ahonnan felkelt.

Az ember csak ül ebben a habarcsmauzóleumban, mint valami Cheops, vagy mint a koptok, kirekesztve, és sohasem juthat el ARRÁ a helyre, hiába veszi körül magát mindenféle rekvizitummal: vonalakkal és körökkel, színekkel és bizonytalan körvonallal, változó felületekkel, szagokkal és zörejekkel, a levegő sodorta apró porszemekkel, zöldellő fákkal és bömbőlő állatokkal, zuhogó lefolyócsövekkel és hullámzó falakkal, színes neonsövekkel és az ételek csípős, édes és savanykás ízével, marcangoló csalódásokkal és kérészéletű szerelmekkel, lágy bódulattal és őrjöngő kiáltásokkal, kopár nappalokkal és félelmetes éjszakákkal, belegyömöszölve abba a degeszre tömött bőrzsákba, amit testnek neveznek, kidülledt szemekkel naponta elolvasva a fenyegető feliratot a betonkoporsón, összerakva a bóbitás É-t, a derékszögű L-t, a villás E-t és a kinyújtott kezű K-t, hogy kitörölhetetlenül a memóriájába vésődjön: ÉLEK.

Az ember csak ül a börtönében, és szemléli az élet eszeveszett valóságát – bámulja magát a tükörben, kinyújtja a nyelvét, megfogja az orrát, behunyja a szemét, megcsípi magát, hogy fáj-e?, elmosolyodik, látva egyre mélyülő vonásait, őszülő haját, tudomást sem akarva venni az időről, amely csak az óvatlan pillanatot lesi, amikor új árkot vájhat a homlokon és szarkalábakkal karcolhatja teli az arcot, amikor odakenhet egy folt szürke festéket a szem árkaiba, és ott van mindenütt, nem fogy el soha, csak telik, ropja végtelen vitustáncát, fittyet hányva a rendre és kaotikussá zavarva azt, nevetve az ember meghökkenítő felismerésén és kínlódásán, újra kézenfogva őt, és bevezetve a végtelen labirintusba, odavetve lábai elé a quiput, a lét színes, csomózott zsinórjainak nagy talányát, melyet lehetetlen megfejteni.

Az ember csak ül és számolgat, az orra elé tartja a téglalap alakú színes papírokat, izzadt markában csörgeti a kerek fémdarabokat, és folyvást azon morfondírozik, a labirintus érzéketlen, hideg, nyirkos falába vájt kapu melyikét nyitassa ki, a csábító, kemény deszkás, oroszlánfejes nagyot, vagy a papundeklis, hevenyészett, csalóka kicsit, mely mögött már egészen biztosan ott van, csak a kezét kell kinyújtani és megérinteni, érezheti, beleharaphat és lenyelheti, de a kapuk mögött csak kínos mosoly és furcsa fintor várja, új falakkal és kapukkal, a téglalap alakú papirosokon lévő arcok sátáni kacaja, a fémdarabkák velőtrázó csörgése, és még azok is fogynak, mindig csak fogynak, szaporítva a hiány és a kiszolgáltatottság érzetét.

Az ember csak ül ebben a vakító, sűrű fényességben, bámulja a tenger fodros hullámtarajait, félelmében álmodozik, igyekszik hinni valamiben, mert sok dolog van a földön, amiben hinni lehet, valamibe görcsösen belékapaszkodik és nem engedi el, amíg nem talál jobbat, szebbet, kevésbé fájdalmasat, de a világ túlságosan változékony és könyörtelen ahhoz, hogy hittel legyőzhesse, az ember túl kicsi és magányos a kozmosz végtelejében, még akkor is, ha a tudat, a totális öntudat olajozottan működik, és cselekvésre ösztönöz, és a száj, a nyelv megmoz-

dul, panaszosan mondja a maga történetét, azt, ami már megtörtént, és azt, ami meg fog történni, és vár, szüntelenül csak vár, az isten tudja, mire, és folyvást azt kérdezzeti magától: de hát minek vagyok én itt?, ám a válasz nem jön, a száj csukva marad, csak valami cinkos, cinikus mosolyféle jelenik meg rajta, amittől meg lehet örülni, mert nincs remény, a kapuk nem nyílnak sehová, az utak a végtelenben összeérnek, és nem marad más hátra, csak rohanni és keresni, keresni és beleröhögni a lét zsarnok képébe.

De az ember csak...

KONCSOL LÁSZLÓ

Planctus

„Volék sirolm-tudotlon...”
(Ómagyar Mária-siralom, 13. század)

Nem tudtam én a sírást
csak a csecsemőrvást
vásott kölyöksivítást
a fájdalomsikítást

mert anyám csillapított
szelíden elsimított
csitított és csitított
puhácskán andalított

Nem tudtam sírva sírni
a fájástól nyűszítni
mint kivert kutya nyíni
félelmemben vonítani

csak ahogy hírét vettem
hogy halálhírét vettem
s messziről eltemettem
hideg helyén hevertem

robbant a lávasírás
belőlem a sivítás
repedt torkú rikítás
idétlen torz sikítás

hogy tudóm beleroppant
szívem is félredobbant
lázam sárgára lobbant
két térdem beleroggyant

szemgolyóm is kifordult
minden könnyem kicsordult
fogam belecsikordult
agyam híjasra csorbult

szöveimből támadt
a sírás – könnyel áradt
folyása el nem fáradt
forrása ki nem száradt

szűk gyomromból vonaglott
rőt májamból viharzott
dagály hulláma: zajlott
örvény pokla: kavargott

s nem volt ki elapassza
könnyeim elakassza
taknyomat fölítassa
görcsöm végét szakassza

mert anyám eltemették
szűk dobozba fektették
lúgos verembe tették
s mint kincset elrejtették:

össejtem bibeágyát
mag voltom magzatházát
világom napvilágát
virágaim virágát

Egész testemmel sírtam
zsigereimből rítam
léteimből nyíva nyíttam
úgy többé sose sírtam

Nem is tudok már sírni
sebet könnyekbe írni
részvétet így kihívni
csak mindent bírni bírni

KÖVESDI KÁROLY

Cervantes meglátogatja a hálás utókort

kolbász lett Rocinante
tombol a gasztronómia
a vágóhídi latrok
legeslegjobbika

a csúdból furulyákat
farigcsál dobverőt
hogy méltón üdvözlje
a messzi érkezőt

ki alálép a dombról
mér földes lépteit
feléjük igazítja
a dobot megverik

fogadják nagy zsvavajjal
nyoma sehol a pírnak
a lelkiek itt olcsók
nagy szőnyeget gurítanak

lába a port ne érje
szó a ház elejét
latrok mímelnék angyalt
akad bor meg kenyér

és ültetik középre
olléznak jó alak

a hoppmester beint
indul a komédia

az összekutyult cécón
itt van mind aki számít
ne értsen bár egy szót se
egy macskanyávogásnyit

ömlik a bor patakban
ó mennyi pompa lakk
ifjú és vén bokázik
a fejek inganak

sebbel előkerítik
fonnyadt Dulcineát is
lőn csemecsegs mocorgás
az öregebbje nyálzik

ez orra levét szívja
vizslatva kéjt legel
amaz a kultúrára
pisztolyt ránt s elszelel

ez nercben vihorászik
az fülét nyújtáná
a hátsó sorban álló
némát hogy hallaná

és örölnek a malmok
dózsölnek és dohognak
lapátjaikra tűzve
pörögnek és forognak

mint babilóni pillék
Sancho és don Quijote
az örült hangzavarban
a törpék hegedülnek

és táncba indulának
a csacska óriások
és nemtelen dicséret
patakzik mint a mákony

páncélból és mosolyból
fullánkok kis tüzecskék
keresnek könnyű koncot
már marják egymás testét

e vad murira Mester
úgy nézhetsz mint patakba
mint rezzenetlen vízre
hogyan lásd a mozdulatlant

mert nem változik semmi
remény nincs gyógyulásra
a krónikás latolgat
és néz a koponyára

majd köldökén babirkál
és köp a meghívásra
pedig ő sem bolondabb
de mégsem hagyja másra

A Kiskígyó

A Kiskígyó, miközben barátjára, Egérkére várakozott, jólesően sütkérezett a forró nyári napon egy lapos kövön. Úgy nyúlt el, enyhén hullámosan, mint egy odapottyant zsenge ág. Egyetlen gyűrűje sem mozdult sima, hűvös tapintású bőre alatt. Élettelenség látszott. Valójában azonban maga volt a megtestesült éberség. Egyetlen moccanás sem került el a figyelmét. Abból pedig bőven akadt. Föld és levegő élettel volt tele. Forrt, sistergett, zubogott a nyár. Néha csendült is finoman, olykor kondult is mélyen öblösen. Játszott a kék színnel, aranyat, ezüstöt csorgatott a fák leveleire. Virágok bókoltak csilingelve, amikor szellő kerülgette őket. Szoknyájukat lobogtatták a piros pipacsok.

Egyszerre megrezdült a fű. Egérke surrant elő nedves, fekete pontban végződő orrát mozgatva. Két lábra állt, kíváncsian nyújtogatta finom bundás testét, aztán a csodálkozástól lehupant. – Szí, te alszol? No de ilyet? – Egérke a Kiskígyót hívta Színek. – Szí, szí – sziszegte a Kiskígyó, ha legyekre vagy szúnyogokra vadászott, kétágú nyelvét villámgyorsan öltögetve. Egérkét is szívesen mulattatta vele. Együtt járták az erdőt, mezőt. Egérke rágsálnivaló után kutatott, a Kiskígyó pedig rovarokra vadászott. Néha versenyt futottak. Szí roppant gyorsan kúszott, s bármilyen jó futó volt is Egérke, nem tudta legyőzni. Néha föld alatti üregekben kalózkodtak, ami izgalmas volt és veszélyes, és sokáig lehetett róla beszélgetni. Mert nagyon-nagyon szerettek beszélgetni. Mindenféléről, akár csak az embergyerekek.

Szí mindennap itt várta Egérkét, ezen a lapos kövön. S ahányszor meghallotta a fű finom zizzenését, és meglátta

Egérkét, mindig átfutott rajta az az öröm, amit csak a barátok éreznek. A színek ilyenkor nyerték el igazi színüket, a hangok igazi hangjukat, az illatok igazi illatukat, az élet ilyenkor lett igazi élet.

– Nem, Egérke, nem alszom – riadt fel Szí a töprengésből. – Csak, amint vártalak... miközben várakoztam itt... rád... – Szí elhallgatott, mert rádöbbsent, hogy nem tudja elmondani, mit érez. Hogy valami ismeretlen, eddig soha nem tapasztalt érzés lett rajta úrrá. Igen, emlékszik a fekete lobbanásra, amelyből feleszmélve egyetlen ideges várakozás lett belül a zsigereiben, amelynek Egérke örvénylett a közepében. Nem a barát, a versenyfutó, a hancúrozó, a beszélgető Egérke, hanem valami kellemes, ínycsiklandó, szürke puhaság. Ettől egyszerre megdöbbsent, megijedt és vágyakozni kezdett, s a vágyakozás most, hogy Egérke ott kuporgott előtte, betöltötte Szí egész belsejét. Elnyúló, hullámos teste összerándult. Nyakát begörbítve, fejét mellére sunyva mereven nézte az előtte vacogó Egérkét. – Ne! Ne! – kiáltott Egérke, de csak magában, mert hang nem jött ki többé a torkán, s lassan, mereven Szí szemébe nézve elindult. Vitte az akaratát megbénító félelem. Szí teste egyre jobban megfeszült, mozgékony állkapcsai szétnyíltak, s hatalmas, fekete üreggé formálódott szájából, mint sötét viharfelhőből a lángszínű villámok, cikázott elő újra meg újra kétágú nyelve. – Szí, szí, szí – sziszegése betöltötte az eget és a földet. Egy pillanatra elnémult a nyár, s ekkor Szí előrevetette magát. Mintha új játékot akarna kipróbálni, szájüregének rejtekébe zárta Egérkét. Küszködve, görcsösen gyömöszölte magába. Egérke lassan vándorolt lefelé barátja emésztőútjain, labdaként kidudorodva a gyűrűs testen. S ettől az egész úgy tűnt, mintha a játék csiklandozná őket, és fuldokolva nevetnének.

Szí nem érzett megbánást, csak lassan távoluló ürességet ott, ahol azelőtt fellobbant benne az öröm, ha meglátta Egérkét. Körülötte hirtelen kifakultak a színek, eltompultak a hangok. Sivár lett a világ. Csak feküdt mozdulatlanul a kövön, mohó

zsigereire bízva az emésztést. S mire feljött a hold, teljesen kitöltötte belsejét az üresség. Smaragd szeme hidegen sütött, s már tudta, amit minden kígyó, hogy csak az első egér lehet barát az ifjúság néhány ártatlan pillanatáig, a többi zsákmány, préda.

De ekkor már nem volt Kiskígyó.

KULCSÁR FERENC

Én

Idebent mintha odakint
könyökölnék, szenvednék és szállnék –
mindig, mindenütt. Írok. Gyönyörű
hóésésben, hurrikánok között, záporzó
fényben. Senki sem mondja: pihenj meg.
Senki sem mondja: áldott. Csak
könyöklök és szenvedek és szállok
mindig, mindenütt – idebent odakint.

Világ

Világ akartam lenni.
Az, aki a tükröt összezúzza,
s tesz-vesz boldogan,
jár-kelek önfeledten
a gyógyító csodában,
a törékeny mindenhatóságban.

Világ akartam lenni,
érett, fényes gyümölcs.
Vagy mint a nap s a hold,
bátor és tűrő, engedelmes,
akit a méltóság fegyelmez.

Világ akartam lenni.
Ennyi.

Lehet

Lehet, hogy mindig ekkora gyűlöletben éltek.

Lehet, hogy titkon tovább is tulajdon kannibál népével tartott Robinson házába beépítve Péntek.

Lehet, a Megváltót szorult és jéghideg esztelen esetben, kivégzés hajnalán szokás csak hívni,

különben ölni kell, fuldokló irigyen, félve, sunyítva, sárban és vérben is egymásra fonódva fürdeni, harapni, karmolni, vívni.

Lehet, hogy még nem is emberek, már nem is emberek, hogy ezt a Földgolyót valami tévedő kozmikus Trianon adta kezükre.

Lehet, hogy mindennek ez a kék buta ég, ez a bús reneszánsz, ez a Bach-muzsika mégis a tükre.

Lehet, hogy irgalmas, szorgalmas, kegyelmes, szerelmes, fegyelmes csakis így – mégis így lettem, lehettem: ebben a mindig is ekkora esztelen gyűlöletben.

Öröködbe, Uram...

Apám regénye II.

(Részlet a trilógia idén megjelenő második kötetéből)

A gyümölcsérlelő meleg szeptemberi napok eseményei közé tartozott az is, hogy míg a csendőrök a barcigazi juhással kötekedtek a kocsmában, Hitler mások megkérdezése nélkül lerohanta Lengyelországot, a magyarok megbízható barátját. Falum mindentudói a második világháború kitörésének kezdetét látták a vakmerő lépésben. Ezen a véleményen voltak a lengyel menekültek is, akik hazánkba özönlöttek a kegyetlen támadó elől, átmeneti időre a falumba is. Az emberek nagy szeretettel fogadták őket, megosztották velük ételüket, italukat, s ha nem is tudtak beszélni egymással, olvastak a végtelenül szomorú tekintetükből, és mindenki mélyen átérezte, mit jelentett számukra az otthonukból való elűzetés, amelyből nekik is részük volt az első világháborút követő területelcsatolás miatt. A lengyelek úgy özönlöttek közénk, mint testvérek, s ahogy a pap, tanító, jegyző, csendőrőrsparancsnok s a kocsmába járatos emberek mesélték, Horthy Miklós nagy bátorságról tett tanúbizonyságot, hogy a hagyományos lengyel–magyar barátságot megőrizve védelmező szárnya alá vette őket. Hitlernek persze nem tetszett a nagylelkűsége, de semmit nem tudott tenni ellene. A lengyelek csak rövid ideig tartózkodtak nálunk, aztán olyan gyorsan hagyták el a falut, mint a hirtelen kerekedő nyári zápor, siettek az ország belsejébe, hogy áttörhetetlen legyen körülöttük a jóban-rosszban egyformán testvér magyarok gyűrűje. S ahogy kitétték lábukat a befogadó házakból, olyan felhőszakadás zúdult Bátkára és az egész Balog-völgyre, hogy kicsiny folyónk kilépett a medréből; moslék színű vize átfolyt az országúton, a

Hangya szövetkezet előtt terülő rét, a leventék gyakorlótere hatalmas tóvá változott, csónakázni lehetett volna rajta, nekem eszembe is jutott a nagy, kenyérsütő teknőnk, anyám azonban rám förmedt, hogy szó sem lehet róla.

– Még az hiányzik nekünk, hogy felborulj, és belefűlj a vízbe! – mondta ellenvetést nem tűrő hangon. – A fő sodrás behúzná a teknőt, és a Tiszáig vinne az áradat!

Nem volt bolondság, amit mondott, a víz hatalmas úr, Hitler-nél is hatalmasabb, betört az udvarunkba, disznóólunkba is, megtanította úszni a malacainkat. A pincénket is egykettőre megtalálta, apám csak gumicsizmában tudott az ajtón bemenni. A Kassa–Losonc között közlekedő szép piros autóbust a legmorcosabb arcú Kovács törzsőrmester vezette át a nagy vízen, s mivel már erősen alkonyodott, viharlámpát lóbált a kezében, azal mutatta az irányt. Persze, mind égen, mind földön vannak egészen rejtélyes dolgok. A tengersok víz reggelig teljesen eltűnt, mintha jó öreg bolygónk egy nagyot nyelt volna! Apám kíváncsian nézett szét a Hangya szövetkezet környékén és az országúton, merre szökött el a sok víz? Elsétált Felsőbátkáig, saját szemével győződött meg róla, hogy zsilip és malom ép, a felhőszakadás nem tett kárt bennük, a Szalvendy-féle kastélynak sem ártott, csak a családok lettek olyanok, mint az ázott verebek az udvarba betört víz miatt. A cselédlakásokból többen jártak velem iskolába, Marék Pista például, aki osztálytársam volt, s a tanító úr nagyon kedvelte, mert jó torkú volt, szépen énekelt. Felsőbátka és a Hangya szövetkezet között árválkodott a Pálmai úr háza is. Fia az apám inasa volt. Visszafelé jövet a derék kovácsmester éppen az udvar vizében totyogott gumicsizmában. Apám odaköszönt neki:

– Jó reggelt! Nagy víz volt, de elmegy lassan! – mondta.

– Tudja, olyan víz kellene már, hogy csak a kémény látszana ki! – dühöngött Pálmai úr!

– Akkor magát is elvinné! – nevetett apám.

– Nem bánám én azt se!

Mikor még egy másik faluban lakott, és reggeltől estig muzsikáltatta az üllőt, az emberek mindent hozzá hordtak, aminek valamilyen hibája volt. Azt gondolták, hogy a kovács mindenhez ért, amihez ők nem. Egyik lyukas fazekat tett elé.

– Foltozd meg, még jó, nem dobjuk el!

– Jól van, megfoltozom – mondta, és ráhelyezte az üllőre, összezúzta a kalapácsával, fedőt csinált belőle.

– No, elviheted. Most már semmi nem folyik ki belőle!

– Bolond vagy te – mondta mérgesen az ember.

– Akkor lennék bolond, ha hagynám, hogy drótos tótot csináljak belőlem!

Egy másik ember meg a borotváját vitte hozzá.

– Nem fog, csinálj vele valamit!

– Jól van, add ide – mondta Pálmai úr. Rátette az üllőre, rásuhintott egy jókorát, porrá zúzta a borotvát. – No, szedd össze a darabjait, most már jól leviszi a szakálladat!

– Baszd meg apádat, jól kibabráltál velem. Összetörted a borotvám.

– Mit gondolsz, hogy a falusi kovács borotvaköszörűs is? – háborgott Pálmai úr.

Az ítéletidő, a felhőszakadás okozta nagy víz mindent lejjebb sodort, ami az útjába került, s mintha a csendőrsparancsnokot is Ózdra ragadta volna. Pedig csupán annyi történt, hogy kicserélték az ottani és a bátkai parancsnokot. Mondták aztán, akik tartottak a csendőröktől, hogy az új parancsnok biztosan szigorúbb lesz, de ő sem volt szigorúbb, mert a borocskát ő sem szerette a szájában tartani. Apám sűrűn megfordult Rimaszombatban, ezt rendelt, azt rendelt, s akkor még ritkán közlekedtek autóbustok, összeállt két-három ismerőssel, és taxin robogott haza. Persze a taxis ott vára-kozott, ahonnan az autóbust indult, azért történhetett meg, hogy odament hozzájuk egy ellenőrféle úr, és azt mondta:

– Emberek, autóbuston utazzanak, az olcsóbb!

Apámat felizgatta a megjegyzés, s úgy összeveszett vele, hogy a közelben mindenki rájuk figyelt.

– Nézze – mondta apám háborogva –, ha pénzem van, úgy utazom, ahogy akarok. Ha ahhoz van kedvem, autón, ha ahhoz van kedvem, repülőgépen! Sőt, ha veszek magamnak egy szamarat, azon poroszkálok. Akárhogy döntök, abba maga nem szólhat bele. Nem mondhatja meg nekem, hogyan utazzam. Miért várjak én a maga autóbuszára, amikor nekem sok dolgom van otthon?

Azzal otthagya az ellenőrféle embert, és tüntető hetykeséggel beült a taxiba. Sok dolga volt, igazat mondott, boltban, kocsmában egyformán helyt kellett állnia, s a vásárlónak mindig sietős volt az útja, csak morogva, megjegyzéseket téve volt türelme a sort kiállni. Szüleimnek naponta feszült hangulatban telt az életük, s ahogy a szekérnyikorgató betakarítás után elkezdődtek az esős őszi napok, a vásárlók még többet vártak a sorukra, még nagyobb volt az idegesség. Karácsony hetében meg már olyan nagy volt a forgalom, hogy a szüleimre is átragadt a vásárlók idegessége. Ha bekukkantottam hozzájuk, rossz volt ránézni a paprikajancsis arcukra. Nem is nagyon mutatkoztam előttük, mert ha csak egy kicsit is meghasítottam az ajtót, már mondták is egymást megelőzve, hogy menjek szépen tanulni.

Ezen aztán annyit keseregtem, hogy néhány falat étel lenyelése után az Ungár-kertben álltam meg, amelyet az Újházi-had apró házai, a Klein Adolf csűrje, a szövetkezet raktára és a Faragó Menyhért istállója vettek körül. Oda nyargaltam, mint a karámból kiszabadult csikó, ott kergetőztem a ráérős szívós-szögi gyermekekkel. Iskolában csupán azért volt jó, mert nem láttam, mi történik a boltban, nem hallottam a türelmetlen vásárlók szitkozódását, szüleim megkeseredett ábrázata sem ütött szíven. A padban csendben kellett ülnöm, hátra fűzött kézzel, s ha valaki csendháborítást követett el, annak körmös volt a megérdemelt büntetése. Míg szüleim a karácsony előtti csúcsforgalomtól szenvedtek, addig én folyton arra gondoltam, milyen ajándékot találok majd a szépen felöltöztetett karácsonyfánk alatt, és mennyi lesz a szünet, és az új esztendő hányadik napján kezdődik a ta-

nítás. Az ünnepvárás izgalmában a tanító úr öltönyein is illő volt elgondolkoznom, mindig más ruhában lépett az osztályba, feltűnően elegánsan, mintha az utolsó osztályos nagyobb lánykának akart volna tetszeni. Csinos fiatalember volt, ápolt. Nem tudtam rájönni, miért tartózkodtak tőle az eladó lányok. Azért talán, mert a felesége elhagyta, és az okát is világgá kürtölte?

– Nem akarok kalitkában élni! Ha elmegy az uram Szombatba, rám zárja az ajtót, nehogy bejöjjön hozzám valaki. Féltékeny szegény, vagy bolond...

Az igaz, hogy a tanító úr bennünket is sokszor magunkra hagyott. Különösen a szent karácsony előtti napokban. Volt egy kis Jawa motorkerékpárja, azt repegette Rimaszombatig és vissza. Minket azonban nem zárt be, de haza sem eresztett, Márk Pista osztálytársam felügyeletére bízott, az ő figyelő szeme előtt olvastunk és írtunk, s jaj volt annak, akit bepanaszolt a tanító úrnak. Sírva szenvedte meg a nádpalcáját! Márk Pista jó tanuló volt, de én sem voltam rosszabb. Azzal érdemelte ki a nagyobb bizalmat, hogy vadász tanítónk összehaverkodott a szintén vadász nagybátyjával, együtt járták a határt. Tanítónk a papon, főjegyzőn és csendőrőrsparancsnokon kívül csak Márk Lajos vadász cimborájával tegeződött, disznótoros vacsorájuknak is legfőbb vendége volt. Udvarolni senkinek nem udvarolt, pedig elváltan is beköthette volna akármelyik nagygazdalaný fejét, talán hazaszökött felesége tette óvatosan tartózkodóvá, bár házasságának a kudarcáért nem őt sajnálták, hanem a feleségét.

Úgy látszott, nem akart több madarat a kalitkájába zární, inkább szolgálot hozott az iskolába, egy rendkívül csinos szöke nőt, akinek alázatosabb volt az arca a Szűz Máriáénál. Nem volt hivalkodó, a melle sem türemkedett ki a blúzából, butácskának se nézett ki, mégis megjárta, megnőtt a hasa a falu ámulatára, s hamar kiderült, hogy ki volt a vétkes. Olyan asszonyok jóvoltából, akik a leggyönyörűbb csillagos estéken sem az égre néznek, hanem a szomszédjuk ablakára. Ők fedezték fel ugyanolyan izgalommal, mint tudós férfiak az új csillagot, hogy a tanító úrnál kezdetben két

helyen égett a lámpa, azután meg csak egyen, s ebből arra következtettek, hogy a szolgálólánnyal egy helyen sütkeznek a lámpa fényében, ugyanazon a helyen fűjják el a lámpa lángját is, mielőtt összebújnának az ágyban. Szegény lány! Rimaszombatban szülte meg a gyermeket, és soha többé nem látták a bákai iskolában. Tanító úr nem vette feleségül. A pap megfeddte, a presbiterek megfenyegették, a falun végighullámzott a nemtetszés hulláma, aztán a fagyos téli hónapok elcsitítottak mindent.

Belerobbantunk a tavaszba, készültünk a húsvétra, amely számomra mindig nagy élmény volt, a korombeli gyermekekkel minden iskolás lányhoz bekopogtunk, s mint a birkanyájban a vezérürü, én jártam elől, én mondtam a versikéket a cimboráim nevében is, amelynek az utolsó sora kérdésként hangzott: szabad-e locsolni? Hogyne volna szabad, ilyet nem is kellene kérdezni, méltatlankodtak játékosan az anyukák. Húsvéthétfőt mindent szabad napnak is elnevezhették volna, vagy a mosolyok napjának, mert még a mindig mogorva Kovács törzsőrmesternek is kivirult az arca, akárcsak a lányoké és az asszonyoké, akiknek a szemük és a homlokuk is fénylett, hajukból meg olyan erővel áradt az illat, mint májusban a virágzó orgonabokrokból. Illedelmesen túrték hajukon a szagos vagy a közönséges vizet, s ezen az egyetlen csodálatos napon egyformák voltak a gazdag szülők, a napszámosok és a cselédek gyermekei, akár fiúk voltak, akár lányok, húsvéthétfő úgy fokozta le az emberek rangját, mint katonaság a bűnös tizedest, egyformán kedves locsolkodónak számított mindenki! Tanító úrra azonban hiába vártak, nem jelentkezett, szégyenkezett, nagyon jól tudta, nem mindegy falun, hogy a gyermekek okosítója kihez teszi magát!

Apám sem erőltette meg a lábát. Szívos Jánosékhoz ment át, meg a papékhoz, a tiszteletes úr volt a Hangya szövetkezet elnöke, meg néhány barátjának a feleségéhez. De sehol nem ragadt le, teljesítette a locsolkodás kötelességét, és sietett vissza a Hangyába, amelynek a kocsmájában húsvéthétfőn minden asztal foglalt volt, s a cigányzenészek muzsikálása dalra fakasztotta az embereket.

Ha a vér korom

Ha a vér korom.

Előveszek egy vastagabb tűt,
megkeresem a Bunsen-égit,
meggyújtom, beleszúrom a tűt
a karomba, és a végén megjelenő
vércseppet a lángba helyezem
pörkölni, akkor megkapom
ezt az ideát.

Ha a vér azonnali korommá
válását szeretném elérni, akkor
az előzőleg tűz fölé tartott tűt
lököm a karomba, hogy ott
megpörkölje a vért, és az korommá
váljon.

Nem jó. Nem elég forró. Legjobb,
ha a karomat teszem a lángba,
és közben nyomom bele a tűt,
hogy a kinyomuló vércsepp rögtön
lángba boruljon, s így elégve,
korommá alakuljon át.

De ezek a kísérletek inkább
csak a vércsepre vonatkoztak,
nem a vérre.

Akkor úgy kellene, hogy mondjuk leengedek egy liter vért magamból, forró tűzhelyre teszem egy lábásban és elégetem. Vagy tepsiben a sütőbe is tehetem, és addig kell égetni, míg korommá nem válik, míg korommá nem ég össze.

De van egy brutálisabb módszer is, ez szimpatikusabb lehet. Mondjuk egy helyen bevágom a karomat, és feltépek a bőrt, és így rakom a tűzbe a vértől csepegő bőrszalagokat. A combról és értelemszerűen a test bármely felületéről letéphető és tűzbe helyezhető az így nyert anyag, csak az a veszély áll fenn, hogy így nemcsak a vér pörkölődik meg és válik korommá, hanem a hús is, a bőr és a zsigerek. És ebben az esetben nem valósul meg, nem válik testté az a gondolat, ha a vér korom.

Ha feltételezünk egyfajta technikai tudást a korról, amelyben élünk éppen, akkor lehetséges egy olyan megoldás is, hogy, mondjuk, injekciós tűvel, de tényleg csak úgy kell érteni, hogy „mondjuk”, mert az eszközhöz nem kell feltétlenül ragaszkodni, – el tudom képzelni, mondjuk, vérbe juttatott vírusokkal vagy chipekkel is –, tehát, mondjuk, injekciós tűvel nyomunk tüzet a vérbe. Így lángba borítjuk az erek csatornáiban hömpölygő vért, felgyújtjuk az érrendszer alagútjaiban

nyújtózkodó, hempergő vér testét, a tűz, mint az amerikai filmekben szokott, viharos gyorsasággal nyomul előre az erekben, és mindent elemészttve a vér korommá válik.

Patmosz

„Láttalak, nap,
te fekete szőrzsák,
s láttam alvadt vérét
is a holdnak.
Lábunk elé
az összekarmolt égből
csillagok mint hólyagok
potyogtak.”

Az erdő gondolatokkal teli,
fullasztó medence.

A szó: szimatoló orr
egy elképzelt avarban.

Földbegyökerezett küklopszok a fák.
Körmük alatt a hegyekről lekapart
humusz.
Szemgödryükből tavak potyognak.
Véres nyulak az ágaikon.

Mi az ünnep?

Minden ellenkező – és sajnos számottevő – tapasztalatunk ellenére még mindig vannak bensőséges hangulatokkal kiemelkedő események életünkben. Talán ekkor érezzük át a leginkább, hogy az ünnepnek van valamilyen küldetése az ember életében. Mi is hát az ünnep?

Ha felteszi valaki nekünk a kérdést, kézenfekvő a felelet: ünnep az a nap, amelyik kívül esik mindennapjainkon, a munkaidőn, és amelyik valamilyen szokáshoz, kiemelkedő eseményhez kötődik. Ha ugyanakkor azt is megkérdezzük: miért ünnepeünk? – azt hiszem, már eltérő és nem annyira egyértelmű válaszokat fogunk kapni. Felmerül ugyanis az egyéni és a közösségi, valamint az ún. hivatalos ünnepek közti különbség, ezek tartalmának tudatosított vagy homályban maradó jelentése. Ne említsük most a jelentésében kiürült, de annál patetikusabb, esetleg bizonyos politikai megfontolásból fakadó és már-már karneváli jellegű ünnepélyeinket. A társadalmi viszonyok bonyolultabbá válásával ugyan ezek kerülnek előtérbe, de minden bizonnyal ősbibb alapjukat ezek sem tudják megszüntetni. Nos, erre az eredeti funkcióra próbáljunk rákérdezni.

Első pillantásra úgy tűnik, hogy akkor, amikor ünnepeünk, nem teszünk mást, mint hogy kilépünk hétköznapijainkból; más szóval, hogy felfüggesztjük azt az időt, amely minden pillanatunkat meghatározza. Talán ez a legszembetűnőbb: az állandó időbeosztásból kiszakadva szabadabbak vagyunk. Sőt, köznapjainkkal szemben, ahol az idő nyűg, itt úgy érezzük, mi vagyunk az idő urai. Ott szabályok tartanak fogva, itt az autonóm elhatározás a döntő.

Csak hogy másról van szó. Nem az időből, hanem csak egyfajta időből lépünk ki. Köznapjaink ritmusát az ismétlődések ad-

ják. Ennek monotóniája ugyan energiát takarít meg, de ugyanakkor ráteríti az unalom és a feledés hálóját is saját létünkre. Az unalom azzal jár, hogy az idő folyásából csak az állandó és végeláthatatlan „most”-ot érzékeljük; míg a feledés kiiktatja múltunkat, és lehetetlenné teszi a vágyat. Az ünnep megállást parancsol. De nem a pihenés értelmében. Mert ha jobban belegondolunk, észrevevesszük, hogy éppen az ünnepek rónak ki ránk olyan rituálékat, amelyeknek értelmét és gyakorlati jelentőségét vagy nem ismerjük, vagy a megszokások szempontjából feleslegesnek tartjuk. Azaz olyan ceremóniákat is el kell játszanunk, amelyek bizony alapos odafigyelést igényelnek. De még mindig csak a formai résznél tartunk. Úton léve is akkor állunk meg, amikor körül akarunk nézni, amikor meg akarjuk állapítani, hol tartunk.

Az ünnep ilyen jellegű megállás. Ilyenkor előre és hátra tekintünk az időben. Felidézzük a múltat, és megpróbáljuk elképzelni a jövőt. Magyarán: jelenné és egyidejűvé változtatjuk azt, ami volt és ami jelentéssel bírt a számunkra, valamint azt, ami még csak lehetséges. Ilyenkor nem a saját közvetlen létünkkel törődünk; azt a mindennapjainkban termeljük újra meg újra. Ilyenkor akarva-akaratlan túllépünk korlátainkon. Ha személyes ünnepről van szó, akkor az idődimenziókon túlnyúló én válik az ünneplés tárgyává; ha a közösség ünnepe, akkor valamilyen hagyományt próbál átörökíteni és tagjai számára személyes üggyé változtatni; ha a formalizálódott társadalom figyelmeztet a pirosbetűs napokra, akkor egy saját időszámítás tájékoztató pontjait kívánja rögzíteni.

Mindhárom viszonyulási mód ugyanarra irányul: a jelentésre, a történések értelmére. Az „én” nem reálisan létező valami; csak az egyén időben rögzülő, saját maga és környezete által elismert azonosító jele. A hagyomány sem az, ami a múltba utalható. Akkor már nem hagyomány lenne, hanem relikvia. Hagyománnyá csak az válhat, ami bele tud kapaszkodni a folyamatos mába. Tehát túlélő. Az időszámítás sem az idő terméke, hanem az időnek az ember által kiagyalt mértéke. A társadalom önarcképeként kívül áll a történelmi időn, miként minden portré időnkívüli.

Mindebből kitűnik, hogy az ünnep ideje más, mint köznapjaink ideje. A szó legszorosabb értelmében vett vallásos embernek ezt aligha kell magyarázni, hiszen ő tudja és érzi, hogy az idő nem homogén. Vannak szent időszakok (az ünnepek) egyfelől, és van a profán idő másfelől, amelybe beleíródnak a vallástól mentes események. A szekularizált ember számára ez utólagos felismerés, de nem kevésbé fontos tény. Ami itt így vagy úgy kiderül, az az, hogy a két időforma között jelentős különbség van. A szakrális idő (mint ahogy azt Mircea Eliade nagyon pontosan leírja) természeténél fogva visszahozható, abban az értelemben, hogy a szent idő valójában a jelenné tett mítikus idő. A köznapok ideje viszont eltűnő, megismételhetetlen. A fentebb leírtakból ez talán ki is tűnik. Ha ugyanis nem az egyediségre (az egyénre, a közösségre, a társadalomra) összpontosítunk, hanem ezek meglétének értelmére, akkor nem az aktuális „most”-ban egymást metsző és ugyanakkor tovatűnő múlt és jövő érdekel bennünket, hanem a transzcendencia. A transzcendális lét fő ismérve pedig az állandóság, vagyis a transzcendencia ideje öröké azonos önmagával, nem változik, nem merül ki.

Az ünnep figyelmeztetés önmagunk transzcendenciájára, éppen az ünnep transzcendens volta által. Hiszen minden visszatérő ünnepen ugyanahhoz a szakrális időhöz találunk vissza. Csak az ünnepek révén valósulhatnak meg az alapvető mítoszok, mert a mítoszok ideje az örökkévalóság és az újrafelidézhetőség. Az emberiség eredete pedig mindenütt mítoszokba vész.

A kérdésünkre adott válasz tehát a következő: az ünnepek nélkül elvesznénk az időben. Önazonosításunk követeli meg, hogy esetenként szembenézzünk önmagunk transzcendált létével. Persze, mondhatná valaki azt is, hogy így „tükör által homályosan”, nem pedig „színről színre” látjuk és látatjuk önmagunkat, hiszen a szent időt is mi magunk állapítottuk (és alapítottuk) meg. Így igaz. De van-e más emberi látásmód?

TÓTH LÁSZLÓ

Úgy néznének ránk

Csiki Lászlónak határtalan barátsággal

jöttünk külhonból mind a ketten
egyenes derékkal térdre esten
peckes léptekkel csúszva porban
hontalanul mennyben pokolban
házunk ágyunk immár ideköt minket
de hogy szakíthatnánk el onnan idegeinket
ami innen külhonnak látszik
míg ott voltunk ez volt külhon ez a másik
hol befejeznünk is nekünk kell
amit még odaát kezdtünk el
tollunkon ajkunkon elégia terem s óda
hol otthon voltunk egykor járunk csak látogatóba
s ha az egész nem kerülne sokba
átruccanhatnánk együtt is Pozsonyba
illetve nem is oda Bratislavába
hol megíhatnánk barátainkkal egy-két pohárka
italt valahol s ők az ott maradtak
a leendők a mostaniak a voltak
úgy néznének ránk mint bűnösökre
akik nélkülük úgyse vihetjük sokra
vagy más alkalommal ki tudja hátha
volt-hozzád is elmehetnénk Kolozsvárra
azaz Clujba egykomám barátom
ha sikerülne átjutnunk a határon
ahová nemcsak téged engem is köt egy-két emlék
s ahol ki tudja Mátyás szobra áll-e még
a Házsongárdban Szisszel és Gizkával

beszélgethetnénk meg a magunkban hordott halállal
aztán újból itt teremnének Pesten a Zserbóban
miként emberéletünk útjának felén ama dantei erdőben
hogy tovább szövöztöljünk fogyó napjaink közepette
míg rá nem jövünk a fene megette
ha nem is az egészet a felét bizonyára
s elhitetjük magunkkal épp ez a fele volt az ára
tűnő szerelmekkel indulatokkal eszmékkel fizettünk
mindazért amit megtartottunk s ami elmaradt mögöttünk
hazajöttünk hát...

hazajöttünk?

Álmatlan éjszakák éve

Nem titkolom, alaposan meglepett az egyik jóslat, miszerint ebben az évben sok embernek álmatlan éjszakái lesznek. Csak tiszta lelkiismerettel léphetjük át a második évezred küszöbét – így a jós. Fennáll tehát annak a veszélye, hogy néhányan közülünk leszakadnak, nem léphetnek át az új évezredbe. A huszadik században maradnak mindaddig, amíg lelkiismeretükkel el nem számolnak. Hogy ez miképp lesz lehetséges, arról nem szól a fáma, de érdekesnek találom az ötletet. Ők ezerkilencszázhat írnának, mi büntelének és tiszta lelkiismeretűek új évezredet kezdenének.

Ennél a gondolatnál sokan felkapják a fejüket. Hogy hát hogy nyilváníthatod te magad büntelennek? Van-e, aki annak nyilváníthatja magát? Te, aki ezt meg ezt elkövetted? Ki folyton futótűl valamerre, ki soha seholy nem álltál meg, mindig kerestél valakit? S új világra lestél. Ki fogja ezt megítélni? De hát ki nem követte el az „ezt meg ezt”?

Könnyű helyzetben vagyok: nem hiszek az emberek bűnösségében. Ha hinnék, már nem élnék. Ahogy az évek szaporodnak, úgy rakódnak ránk az élet gyötrelmei. Akarva-akaratlan, de folyton csapdába kerül az ember. Esendőségében nem is tud a helyes útra rátalálni. Talán mert nincs is helyes út. Nem létezik. Csak egyetlen út létezik, amelyen elindult, s melyen végig kell mennie. Hogy ki szabta meg ezt az utat, az örök titok marad. Sors, avagy Isten? Nem tudhatjuk. S ebben rejlik az élet újabb istencsapása: sosem tudod, milyen veszélyek leselkednek rád. Nem lehetsz elég óvatos ahhoz, hogy elkerüld a csapdákat. Ha nem tudhatsz semmit az életed rejtelméről, miképp felelhetsz érte? Ha nem vagy ura önmagadnak, miképp zabolázhatod meg tenmagad? Amikor minden lényed mást parancsol, mint az értel-

med, amikor érzelmeid rabja vagy, amikor folyton mennél valamerre, milyen erő téríthetne el utadról? Honnan vennél hozzá erőt?

Itt maradni ebben a bűnös században – ez sem utolsó dolog. Szívesen megtennéd. De legalább ha megállíthatnád ezzel az idő kerekét! Nem sikerülhet. Életed felét leélted itt, ami odaát vár rád, azzal nem nagyon fogsz tudni mit kezdeni, főképp mert az élet véges. S ez is egy istencsapása.

Fogfájós estén különösen érdekesek lehetnek ezek a gondolatok. Segítenek elterelni a figyelmedet a hasogató fájdalomról. A dühöngéseidet is átviszed az álmatlan éjszakába, izzadva forgólódsz az ágyon, miközben odakünn hullani kezd a hó. Hadd hulljon, mert a fogfájás is az élet egyik csapása. Erősíti a hitedet abban, hogy ha van bűnöd, eredendő. Veled született, hordozod magadban. Van-e, aki bűnösnek tartja az állatokat? A kutyáért ki felel? Értünk ki felel? Kitől lehet számon kérni a természetedet, mely egy egész évezreden át alakult, egyik őstől a másikig vándorolt, míg tebenned le nem csapódott, s olyan lettél, amilyen vagy? Csak abban reménykedhetsz, hogy a századdal és ezredévvél együtt eltűnnek bűneid is, s a te természeted már nem megy át az új évezredre; lerakódik rád, mint a guanó, keményen, vastagon.

Ha nem volnál esendő, s nem félnél a fogorvostól, akkor most jóval kellemesebb gondolatokkal lepnéd meg embertársaidat. Például azzal: ha álmatlan éjszakák gyöttrik az embert, s nem fáj a foga, csakis az álmodozás segít. Az álmatlanság ellen csak egyetlen gyógyszert ismerek: az álmodozást! Hogy például az embernek sok pénze van. Mondjuk, harmincötmilliót nyert a sportkán. Ettől a gondolattól még a fogfájás is elmúlhat. Ilyenkor elérzékenyül az ember, s kezdi szétosztani a pénzét elhagyott gyermekei között, szerettei közt, s oly ellágyulás vesz erőt rajt', hogy a könny is kicsordul a szeméből. Ettől az ellágyulástól az álmatlanság is elmúlik. S álmában már nem menekül, nem kerül tehetetlen állapotba, hanem szépen bevárja az utána érkezőt. S együtt lépnek át a huszonegyedik századba.

TÓZSÉR ÁRPÁD

Glossza

Ne panaszkodj! Máskor más, most meg ez
van tán kimérve feladatként!
Börtön? Jó, de az ablak ad fényt,
s néha kikattan a földi retesz.

Élj, ahogy a szélütött hold neszez
csillagok hideg rostélya mögött!
Oly mindegy, most épp mi a börtönöd,
ne panaszkodj: máskor más, most meg ez.

Hallgass! Még szádban válogasd szét
a sírást s a csendet, s csak azzal érvelj,
hogy ne valld be, amit nem követtél el.
Ez van kimérve feladatként.

Az agy csöndjében éppen az (a) szép,
hogy önkéntes, hogy lány hasát mutatja,
hogy önmaga határait kutatja.
Börtön? Jó, de az ablak ad fényt.

S ahogy fönt a névelő kirepes
a verssorból, más névhez igazodva,
te úgy nyujtózkodj föl egy égi sorba,
hogyha kikattan a földi retesz.

Mert néha kikattan minden retesz,
s ha nem, a börtönablak ad fényt.
Az van kimérve feladatként:
ne panaszkodj! Máskor más, most meg ez.

[114]

EMM ZIRIG ÁRPÁD

vágta a hídon át

mint mankót kapom
hónom alá
a dunai szelet

futok

mint szűk bakancsot
lerúgom avas
szerelmedet

április 20.

a kiterített
ruhára freskót
fest a hó

mint a szerelem
friss pompás
olvadó

[115]

A Tóni története

Kinek mondhatom el... ki hiszi el nekem – töprengett magában. Nincs, aki bizonyítsa, mert csak egyedül láttam, és ha az ember valamit egyedül lát, azt el is lehet hinni, meg nem is. Persze egészen más lett volna, ha ketten látjuk, akkor lenne bizonyítható. Aki hallja, azt mondaná: „Igaz van Tóninak, bizony igazat beszél, mert én is láttam...” De hát neki nincs szerencséje.

Lassan ballagott hazafelé, Isten tudja, miért, kalapja alól apró verejtékcseppek bújtak elő, pedig hűvös volt már a reggel. A nap biztatgató sugarai még épp hogy csak bemerészkedtek a keskeny erdei ösvényre. Vizes volt minden. Nagy harmatot hozott az ős első hajnala, felért egy kisebb esővel. A fák leveleiről kövér vízcseppek gördültek le halk dobolással, neki mégis melege volt. Százféléképp megfogalmazta már magában a hajnalban látottakat, de az elhíhetőség erejével az egyik változat se találkozott. Hiába lassította egyre vánszorgóbbá a mozgását, semmi meggyőző formát nem tudott kiötleni a mondanivalójának. A vízcseppek apró dobolásai a tudatában egyre jobban felerősödtek. Futni lett volna kedve, de hová, hisz úgyis elhagyta már a Duna-parti erdősavot. Ott állt előtte a falu, a lombok közül kikukucskáló piros cserepes házaival. Az a fura érzés fogta el, mintha a házak toporzékolnának a kíváncsiságtól. Persze a valóság egészen más volt. A városban dolgozók már elhagyták a falut, az itthon maradók pedig most küzdöttek az ásitásaikkal. Kihalt volt minden, alig akadt mozgás, ami ébrenlétről árulkodott volna. A toporzékolás a saját bensőjében volt jelen.

Hogy is mondjam, kinek mondjam?... – rágódott magában –, vagy elmondjam-e egyáltalán?

Nem szeretett volna úgy járni, mint Bodó Jani a nagy süllőjével. Nincs neki arra szüksége, hogy szólást költsenek róla. Őrá ne célozgasson senki. Valójában most örülnie kellene, hisz ott lapul a hátizsákjában három csuka meg egy ponty, és jó érzés az, amikor az ember hátizsákját halak nehezítik, mert attól valójában megkönnyebbül a halászember. Ezt a megállapítást most könnyen megcáfolhatná, mert a vállát nagy teher nyomta. Persze most sem a halak voltak nehezek, hanem a gond, a gond, hogy kinek és hogyan mondja el azt, amit látott, hogy elhiggyék. Őszintén szólva, nem is igen törődött a halaival, pedig a potyka lehetett vagy két és fél kiló, a három csuka meg talán az ötöt is megnyomja. Máskor talán ott ülne a Kereki-tó partján tizenegy óráig is, főleg akkor, amikor ilyen jó a „kapás”, de az útja utána egyenesen a kocsmába vezetne. No nem azért, mintha ő valami kocsmatöltelék lenne, mert nem az, de amikor jó a fogás, mindig a kocsmába megy. Jólesik ilyenkor emberekkel találkozni. Útközben százszor is végiggondolná az egyes jó fogásokat és végigélné újra a lélekderítő küzdelmeket a halakkal, míg azok az izsákba nem kerülnének. No de ez most nem megy. Úgy érzi, mintha az agyában harckocsiosztagok masíroznának. Pedig szívesen ülne a sarokasztalhoz, rendelne egy snapszot, s máris kérdeznék tőle: No Tóni, nem fürösztyöttek meg a halak? Csak majdnem – felelné –, de mire sikerült volna nekik, addigra a partra úsztak – és lassan mosolyogni kezdene. Benyúlna a hátizsákba és egyenként kirakná az asztalra a halait. Előbb a kisebbeket, s a legvégére hagyná a legnagyobbat, mert azt az apja is így csinálta, Isten nyugosztalja szegényt. Az emberek odagyülekeznek az asztalához, és koccintanak a szerencséjére. Nem mondom, jó fogás – mondaná –, de ez még mind semmi, hanem amit láttam... – mondaná, de nem mondhatja, mert ő nem akar Bodó Jani sorsára jutni. Pedig hát látta, látta a saját szemével.

Kiért az aszfaltozott útra. Egy darabig a falut nézte. Hazamenni nem volt kedve. Koránlotta. Levetette a hátizsákját, és leült az árok partjára. A fű még itt is vizes volt. Az erdei vontatók

naponta erre jártak. Az útra kihordott sár az aszfalton csakhamar porrá száradt. Vastagon beszálta az árokparti füvet, a fűszálakon pedig a hajnali harmattól újra sárrá változott. Máskor talán zavarta volna a mocskos fű, de most nem tudott erre figyelni. Hogy megnyugtassa magát, elővette a dózniját, és cigarettát sodort. Nyelvére ragasztotta a cigarettapapír csücskét, a dohányt szétdőrszölte a bal markában, majd a papírba töltötte, úgy ahogy azt az apjától látta. Egyébként mindig kész cigarettát szívott, csak halászás közben sodrottat. Két mutató- és hüvelykujjával keményre sodorta, nyelve hegyével megnyálazta a szélét és összeragasztotta. Két végét egy kicsit a combjához veregette, hogy beljebb kényszerítse a kiálló dohányszálakat, majd rágyújtott. Mélyen a tüdőre szívta a füstöt. Az egész szertartásszerű munkát csak kezének apró remegései zavarták. Máskor talán az öregedés jelének vélte volna a dolgot, de most nem is tudatosíthatta. A hajnalban látottakon járatta az esztét. Míg elszívta a cigarettát, ötször is végiggondolta az egészet, de hihető formába önteni most sem tudta. Bosszankodott is ezen épp eleget, de sok ideje már nem volt, mert a töltés felől egy kerékpáros közeledett. Mikor közelebb ért, fölismerte benne a vadórt. Talán neki elmondhatom – derült fel –, hisz ő ismeri az állatok természetét, tulajdonságait, és izgatottan várta, hogy a biciklis megérkezzen. Fölállt, de a vadór idejéből csak egy röpke adjonistenre futotta. Nem értette a dolgot. Máskor mindig megállt egy-két szóra, hisz jól ismerték egymást. Igaz, hogy egy kicsit gögös embernek tartatta, de hogy úgy továbbrobogjon, mint egy idegen mellett, azt azért mégsem várta tőle. Csak bámult a távolodó után, és úgy érezte magát, mint aki egy jó üzletet szalasztott el.

Még senkinek semmit sem mondtam el, és máris elmennek mellettem az emberek, gondolta, és úgy határozott, hogy nem mondja el senkinek a hajnalban látottakat. Ezt félhangosan mondta, talán azért, hogy meggyőzze magát. Felismerte a hangos szó erejét, most már tudatosan mondta magának egészen hangosan: Nem mondod el senkinek, érted? Ez hatott. Meg-

könnyebbült. Egy nagy nehéz sóhaj szabadult fel a melléből. Fölvette a hátizsákját, és megindult hazafelé. Léptei könnyűek voltak, és örült a halainak. Már korholta is magát, hogy ennyit tépelődött. Hogy a hangulatváltását saját magának is bizonyítsa, fűtyörészni kezdett valami világháborús bakanótát, amit még az öreg halásztársaktól tanult.

Haza két úton is eljuthatott, mégpedig a főtéren keresztül és a kertaljai úton. Most már szinte természetesnek vette, hogy a főtéren keresztül menjen úgy, mint máskor, mikor jó fogása volt. Már messziről látta, hogy a kocsmá falához biciklik támaszkodnak, ebből megállapította, hogy már nyitva van, és arrafelé vette az útját. Az ajtó előtt levette a hátizsákját, és csak úgy a kezében vitte be. Leült a sarokasztalhoz, és a szokásához híven rendelt egy snapszot. A teremben heten üldögéltek, s valamin buzgón vitatkoztak. Kicsit furcsállotta, hogy nem érdeklődnek a halászszerencséje felől, de azért nyugodtan a helyén maradt, és figyelt. Szófoszlányok, töredezett mondatok jutottak el a füléhez. Csak amikor azt hallotta, hogy „az nem lehet igaz... ugyan, akkora harcsa... a vadór igazat szokott mondani”, világosodott meg előtte minden. Elfehéredett, és percekbe telt, míg összeszedte magát. Tehát a vadór is látta... látta az ő harcsáját, és őt megelőzve elmondta az embereknek. Kifosztotta, kirabolta. Vas-tag düh feszegette a mellét, a torkát. Nagy erőfeszítésébe került, míg magába gyömöszölte a mérgét, nyelt egypárat, és a vitatkozóhoz lépett.

– No, kit öltek meg, vagy mi baj van? – kérdezte.

– Nézzétek, itt van a Tóni – mondta a traktoros, akinek a csoportból a legnagyobb hangja volt, és a hitetlenkedők élén állt. – Majd ő megmondja az igazat. Előbb itt járt a rozsdás, tudod a vadór, és azt mondta...

– Várj – vágott szavába a tömzsi tehenes. – Voltál ma halásznál, Tóni?

– Jó kapásom volt. Ott vannak a hátizsákban.

– A Kereki-tónál?

– Ott. – Már érezte, hogy mire megy a játék, és elhatározta, hogy végigcsinálja az egészet.

– Melyik részén? – kérdezte a traktoros.

– Melyik részén, melyik részén... Hát az alámosott tölgynél. Tudjátok, hogy én mindig oda járok.

– No, és mit láttál?

– Miért, mit kellett volna látnom? – kérdezte szende képpel.

– Most hallhatjátok – pöffeszkedett a traktoros. Hányzik a rozsdás, mondtam én nektek.

– Mikor mentél ki? – kérdezte a tehenes, mint aki mindenről pontosan meg akar győződni.

– Fél négykor.

– És nem láttál semmit?

– Látni éppen láttam, hisz néz az ember, csak attól függ, hogy mit.

– A nagy harcsát.

– Azt a harcsát – vágott a tehenes szavába a traktoros –, amelyik vagy kétméternyit kiemelkedett a vízből, és elkapott egyet a vízre leszálló vadkacsák közül. A vadőr még azt is mondta, hogy fél derékig nagyobb volt az a harcsa, mint egy jól megtermett ember.

Most mit érek veled, ha bevallom, hogy láttam – morfondírozott magában Tóni. Én csak a bizonyító fél lehetek, a vadőré a dicsőség. Persze egészen más lett volna, ha én mondhattam volna el elsőnek, vagy ha ketten mondjuk el egyszerre, de hát nem állt meg. Még egy jó szóra sem méltatott. Hirtelen tótágast állt benne a méreg. Senkiházi embernek tartotta most már a vadőrt, és úgy érezte, hogy a gőgösségéért lakolnia kell.

– Jó, hogy nem cápát látott a ti vadőrötök, amint elkap egy épp arra kószáló lökhajtásos vadászrepülőgépet – mondta. Kissé fölényesen mosolygott, mert magának is tetszett a mondata. Mindnyájan hahotáztak.

– Még egy Bodó Janink van – bömbölte a traktoros. Tóni hirtelen megrázkódott. Hideg futkározott a hátán. Büntudata tá-

madt. Jóvátehetetlen hibát követtem el az igazság ellen, a természet csodái ellen, gondolta. A hátizsákjáért ballagott, nehézkes mozdulattal a hátára vette, és az ajtóból félvállról visszaszólt.

– A Bodó Janit ne bántsátok, mert a nagy süllőt én is láttam. – Nem mert az emberekre nézni. – Lehetett vagy huszonöt kiló is – hazudta. – A szakításnál úgy kavarta a vizet, mintha az forrt volna.

Kinyitotta az ajtót, és mint aki jól végezte a dolgát, megelegülten ballagott hazafelé.

Vámbéry Antológia '99

Első kiadás

Felelős kiadó: Hodossy Gyula

Felelős szerkesztő: Kulcsár Ferenc

Nyomdai előkészítés: NAP Kiadó

Borító: Róth Rea

Nyomta: Valeur Kft., Nagymegyer

Kiadta: Lilium Aurum

Dunaszerdahely – Dunajská Streda, 1999

ISBN 80-8062-033-4

1998. július 9-e kedves és – reményeink szerint – jeles dátuma lesz a szlovákiai magyar kultúrának: e napon nyílt meg a dunaszerdahelyi Vállalkozók Házában a Vámbéry Irodalmi Kávéház... Irodalmi kávéház – „nagy szó az ilyesmi mostanság”, de nem csupán mostanság, hiszen évtizedek teltek el tájainkon anélkül, hogy íróknak, költőknek, szerkesztőknek, könyvkiadóknak, olvasóknak egy ilyen „sziget” adatott volna: hetente bemutatni, megvitatni, megünnepelni egy-egy író, költő, publicista, néprajztudós, helytörténész, képzőművész, színész, szerkesztőség, zene- és énekkar, művészeti együttes munkáját–produkciónak.

A Vámbéry Antológia '99 az első születésnapra készült azoknak az alkotóknak a munkáiból, akik az elmúlt egy év során vendégei voltak a Vámbéry Irodalmi Kávéháznak. A Lilium Aurum ezzel a kiadvánnyal is hagyományt kíván teremteni – évente szeretné megjelentetni a Vámbéry Antológiát, azzal a hittel, hogy a szép szó, a művészet megbecsülésének és közvetítésének ilyen formájára is nagy szükség van.

LY TÖZSÉR AI
 Ó ZIRIG ÁRPÁ
 JÓZSEF DUS
 ZIRIG ÁRPÁD
 Y MIKLÓS CS
 I KOVÁCS M
 Ó BALÁZS F.
 CK JÓZSEF BA
 SZ R. JÓZSEF
 ÁR ANIKÓ MI
 YÖRGY MÉRY
 ÁRPÁD GYŐI
 F DUSZA ISTV
 D GYÜRE LAJ
 RASZTI MÁRI
 OSSY GYULA I
 ÁR GYULA BI
 Y ZOLTÁN JUI
 YÖRGY MÉRY
 ÁROS KÁROLY
 NYI LÁSZLÓ
 KONCSOL U
 ÁS KOVESDI
 D GYÜRE LAJ
 RASZTI MÁRI
 OSSY GYULA I
 ÁR GYULA BI
 Y ZOLTÁN JUHÁSZ R. JÓZSEF HAJDÚ ISTVÁN BALÁZS GÉZA DÚDOR ISTVÁN LIPCSEY G

ECK JÓZSEF
 Z. JÓZSEF HA
 NIKÓ MÉSZA
 RGY MÉRY GA
 ÁD GYÖRY A
 DUSZA ISTVA
 D GYÜRE LAJ
 SÁKY KÁROLY
 MAGDA KUL
 . ATTILA MÉS
 F BARAK LÁSZ
 F HAJDÚ ISTV
 SZÁROS AND
 PÁL BATTAGY
 SOL LÁSZLÓ E
 ESDI KÁROLY
 DURAY MIKLÓ
 IVÁN KOVÁCS
 JLA NÉMETH
 GYULA BERE
 N JUHÁSZ R
 ÁSZLÓFFY AL
 LY BALÁZSY G
 PÁL BATTAGY
 SOL LÁSZLÓ E
 ESDI KÁROLY
 DURAY MIKLÓ

C LÁSZLÓFFY ALADÁR MÁCS JÓZSEF DUSZA ISTVÁN HODOSSY GYULA NÉMETH ZOLTÁ
 LY TÖZSÉR ÁRPÁD EMM ZIRIG ÁRPÁD GYÜRE LAJÓS BODNÁR GYULABERECK JÓZSEF Á